

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Νέα Παιδαγωγική-Σχολική Πράξη

ΔΙΕΥΟΥΝΤΗΣ: ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Χάρης Πάτσης : 'Ο Γεώργιος Παπανδρέου και η 'Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση	Σελ. 161
Γ. Παπανδρέου : Χρέος της Δημοκρατίας ή Παιδεία του 'Εθνους	162
Εύριπ. Σούρλα : Πόλις και Χωριό υπό τὸ φῶς τῆς παιδαγωγικῆς προοπτικῆς	166
Δημητρίου Σίσκου : Τὸ Σχολεῖον καὶ ὁ Δάσκαλος βασικοὶ παράγοντες γιὰ τὴν ἀναγέννηση τοῦ 'Εθνους	173
Suzan Isaacs : Τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ζωῆς τοῦ παιδιοῦ	179
André le Gall : Εὐφυΐα καὶ σχολικὴ ἀποτυχία	182
Ρήνα Διαμαντῆ : 'Η ψυχολογία τοῦ βάθους	184
Κων(ν)ου Καμπούρη : 'Η ἐξέλιξη τῆς νοήσεως στὸ παιδί	186
Κων(ν)ου Κουτσούγερα : 'Η ἐξωσχολικὴ δράση τοῦ Δασκάλου	190
'Αναστ. Βαζάνα : 'Η καλλιτεχνικὴ ἀγωγή στὸ σχολεῖο	193
Χρυσ. Ζήση : Καὶ πάλιν ἡ Παιδικὴ μας Λογοτεχνία	195
'Εκπαιδευτικὲς Εἰδήσεις : Α' Περιφέρεια Ρόδου (σελ. 197-200), Α' Πανελλήνιον 'Εκπαιδ. Συνέδριον Κύπρου (200-205), Β' 'Εκπαιδ. περιφ. Καρδίτσας (σελ. 205-206), Περιφέρεια Γιαννιτσῶν (σελ. 206), Περιφέρεια Διδυμοτείχου (σελ. 206-208),	

ΕΤΟΣ 12ον ΤΕΥΧΗ 144-145
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ - ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1962

"ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ"

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΑΘΗΝΑΙ — ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 35 — ΤΗΛ. 521-418

ΧΡΟΝΟΣ ΙΒ' — (Β' ΝΕΑ ΠΕΡΙΟΔ.) ΑΡ. 144-145
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ — ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1962

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Μόνον έτησίαι :
Για σχολεία και εκπαιδευτικούς δρχ. 100

Διευθύνσεις συμφώνως τῷ Α. Ν. 4092/1948
Έκδότης—Διευθυντής : ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ
Κατοικία : Μαβίλη 20 (Πατήσια)
Τυπογραφείον : Μ. ΠΑΛΑΜΑΡΗ
Σαρρή 27 Τηλ. 534 - 794

"ECOLE NOUVELLE"

REVUE MENSUELLE DE PÉDAGOGIE
ATHENES RUE SOCRATE 35

ANNEE XII' — NUMERO 144-145
SEPTEMBRE — OCTOBRE 1962

ABONNEMENTS

Pour les écoles et les instituteurs
d' un an dr. 100

Άλληλογραφία και έμβάσματα
κ. ΧΑΡΗΝ ΠΑΤΣΗΝ
Σωκράτους 35 Αθήναι—Τηλ. 521-418
(Χειρόγραφα δέν έπιστρέφονται)

Για μιὰ πλήρη ανανέωση τῆς Σχολικῆς μας εργασίας

ΝΕΑ ΥΛΗ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΤΟΥ Ν. ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ Ν. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

ΤΟΜΟΙ 12 — ΧΑΡΤΙ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑΣ — ΤΙΜΗ ΔΡΑΧ. 3.600

- Όλόκληρο τὸ ἔργο θὰ περιλάβῃ δώδεκα (12) μεγάλους τόμους.
- Δύο (2) τόμοι ἀντιστοιχοῦν σὲ κάθε τάξη τοῦ Δημοτικοῦ.
- Οἱ τόμοι τῶν Α'—Β' τάξεων τυπώνονται καὶ θὰ κυκλοφορήσουν ἐντὸς τοῦ 1962.
- Οἱ τόμοι τῶν ἀνωτέρω τάξεων θὰ κυκλοφορήσουν ἐντὸς τοῦ 1963
- Πρόκειται γιὰ μνημειώδη ἔκδοση ποὺ θὰ λύσῃ μιὰ γιὰ πάντα τὰ παιδαγωγικά καὶ μεθοδολογικά προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζει ὁ Δάσκαλος στὴν καθημερινή του σχολικὴ ἐργασία. ΝΕΕΣ ΜΕΘΟΔΕΣ στὴ Δ'λίσ—ΝΕΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ὕλης—ΑΦΘΟΝΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ σ' ὅλους τοὺς τύπους τῶν σχολείων τῆς Χώρας μας καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.
- Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΛΕΞΗ τῆς Ψυχολογίας, τῆς Παιδαγωγικῆς καὶ τῆς ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ, ἐφαρμοσμένες πλούσια καὶ πολύμορφα στὴ ΣΧΟΛΙΚΗ ΠΡΑΞΗ τῆς νεοελληνικῆς πραγματικότητας.
- Πλήρης κατάργηση καὶ ἀντικατάσταση τῶν Μεθόδων τοῦ Παλίου Σχολείου. Μακρυὰ ἀπὸ τίς νεκρὲς φόρμουλες τῆς Παλιᾶς Διδακτικῆς καὶ τοῦ ἀπρηχαιωμένου προγράμματος 1913.

Σὲ ὅσους προεγγράφονται συνδρομηταὶ στὴ
«ΝΕΑ ΥΛΗ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ» ΜΑΣ καὶ προκαταβάλουν
τὴν ἀξία τῆς, παρέχεται ἔκπτωση 33οο. Δηλαδή μπο-
ροῦν νὰ μᾶς στείλουν δραχ. 2.400 μόνον.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ
ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 35—ΑΘΗΝΑΙ — Τηλεφ. 521 - 418

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ — ΕΤΟΣ 12ον || ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ - ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ || ΤΕΥΧΟΣ 144 - 145

ΤΟ ΧΡΕΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΕΙΝΑΙ Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

Υπό Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Πρώτη Πρωθυπουργού και Άρχηγού τῆς Ἐνώσεως Κέντρου

Πολλά καὶ σοβαρὰ εἶναι τὰ προβλήματα τῆς Παιδείας μας σήμερα ποὺ πρέπει νὰ λυθοῦν μιὰ καὶ καλὴ, ἀν θέλου-
με πραγματικὰ νὰ μιλάμε γιὰ εκπαιδευ-
τικὴ μεταρρύθμιση ἄξια τοῦ ἐνόματός
τῆς, τῆς χώρας καὶ τοῦ λαοῦ μας.

Ἀκούμε, συχνά, τὰ τελευταῖα χρόνια
γιὰ μεταρρύθμιση στὴν Παιδεία, γιὰ ἰ-
δανικά τῆς Παιδείας, γιὰ νέα προγράμ-
ματα, νέα παιδαγωγικὰ συστήματα, νέ-
ες μεθόδους ἀγωγῆς καὶ διδασκαλίας τοῦ
παιδιοῦ καὶ τοῦ ἐφήβου, γιὰ ἐπαγγελμα-
τικὸ προσανατολισμὸ, γιὰ τὴ μόρφωση
καὶ γιὰ τόσα ἄλλα ζητήματα γενικὰ καὶ
εἰδικὰ ποὺ ἔχουν σχέση μετὰ τὴν Παιδεία
μας.

Γιὰ ὅλα αὐτὰ τὰ ζητήματα καὶ προ-
βλήματα θὰ μιλήσουμε σὲ προσεχῆ ἄρ-
θρα δικὰ μας καὶ τῶν ἐκλεκτῶν συνεργ-
γῶν μας στὸ «Νέο Σχολεῖο» μας.

Στὸ σημερινὸ τεῦχος ἀρχίζουμε με
μιὰ ὑπέροχη ὁμιλία τοῦ κ. Γεωργίου Πα-
πανδρέου, πρώην Ὑπουργοῦ τῆς Παιδεί-
ας καὶ Πρωθυπουργοῦ καὶ νῦν Ἀρχηγοῦ
τὴν Ἐνώσεως Κέντρου, τὴν ὁποῖαν ἔγραψε
κατὰ τὴν ἐφετερινὴ ἐπίσημη ἐναρξη τῶν

τῶν ἐργασιῶν τῆς Διδασκαλικῆς Ὁμο-
πονδίας.

Ὁ Γεώργιος Παπανδρέου δὲν εἶναι ἄ-
γνωστος στοὺς εκπαιδευτικοὺς λειτουργ-
γοὺς τῆς χώρας μας. Στενὸς συνεργάτης
τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου ἀπὸ τὰ νεα-
νικά του χρόνια, ἀγνὸς καὶ φανατικὸς
μαχητὴς τῆς Δημοκρατίας τότε καὶ τώ-
ρα(1), ἄφησε ἐποχὴ σὰν ὑπουργὸς τῆς
Παιδείας, ἀργότερα, τὸ 1930, μετὰ τὴν
θερμουργομένη τὴν ὁποῖα ἐνέπνευσε
καὶ τὴν ὠδήσῃ τὴν ὁποῖα ἔδωσε στὸ σκά-
φος τῆς Παιδείας μας κατὰ τὴν περίοδο
ἐκείνη τῆς γένιμης ὑπουργίας του, τὴν
ὁποῖα ὅλοι ἐνθυμούμεθα ὡς τὸν «Χρυσὸν
Αἶωνα» τῆς Παιδείας μας.

Αὐτὸς πρῶτος ξεκαθάρισε καὶ ἀποσα-
φῆνισε ποῖα εἶναι τὰ ἰδα-
νικά τῆς Παιδείας, στὴν
περίφημὴ ἐκείνη ἐγκύκλιό του(2) πρὸς
τοὺς εκπαιδευτικοὺς καθὼς καὶ σὲ μιὰ ὁ-
μιλία του(3) στὸ πρῶτο Συνέδριό τῶν

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ K. Κουλίδου

ΗΜΕΡΟΜ. 20-7-90

ΑΡΙΘ. 44436

Ἐπιθεωρητῶν, τὸ ὁποῖο εἶχε συγκληθῇ τὸ ἔτος 1930, καὶ πρὸς τὸ Ἐκπαιδευτικὸν Συμβούλιον.

Αὐτὸς πρῶτος ἀποφάσισε καὶ πραγματοποιεῖσθαι τὴν ἰδρυσὶν νέων συγχρονισμένων Σχολικῶν Διδασκητῶν, πού κοσμοῦν ἀκόμη καὶ σήμερον τὴς περισσώτερες περιφέρειες τοῦ Κράτους. Ἀπὸ τότε μέχρι σήμερον πέρασαν τριάντα ὁλόκληρα χρόνια καὶ μόλις τώρα γίνεται λόγος γιὰ τὴν σύσταση ἐνὸς ὀργανισμοῦ ἰδρύσεως σχολικῶν κτιρίων.

Αὐτὸς πρῶτος ἐνεθάρρυνε τοὺς Δ)ντὰς τῶν Διδασκαλίων, τοὺς Ἐπιθεωρητάς, τοὺς Καθηγητάς καὶ Διδασκάλους: νὰ συνέρχωνται σὲ τακτικὰ παιδαγωγικὰ συνέδρια, νὰ μελετοῦν τὰ ζητήματά τους καὶ νὰ ὑποδεικνύουν τὴς ἀντίστοιχες λύσεις, τὴς ὁποῖες ἡ πολιτεία θὰ περιβάλλῃ μὲ νομοθετικὴ κατοχύρωση.

Ἐπὶ ὑπουργίας τοῦ ἄρχισε ἡ κίνησις γιὰ τὴ Μεταρρύθμισιν τοῦ Προγράμματος 1913, καὶ γιὰ τὴν ἰδρυσὶν «Προτύπων Σχολείων» σ' ἐλέγκληρ τὴ χώρα. Καὶ ἡ μὲν μεταρρύθμισις τοῦ προγράμματος τῆς στοιχειώδους παιδείας ἐγίνετο μόλις τὸ 1956, κολοβὴ βέβαια, στηριγμένη σ' ἓνα «μᾶλωνα» τοῦ παλίου προγράμματος καὶ σὲ μιὰ ἀπλὴ ἀνακατάταξις ἢ αὐξομείωσις τῆς ὕλης, ὅπως ἐπανειλημμένα γράψαμε στὸ «Νέο Σχολεῖον», ἡ δὲ μεταρρύθμισις τοῦ προγράμματος τῆς Μέσης Παιδείας, παρ' ὅλες τὴς προσπάθειες πού ἐγίναν, σκοντάφτει ἀκόμη σὲ ἀνμπολλα ἐμπόδια, τὸ σοβαρότερον ἀπὸ τὰ ὅποια εἶναι ὅτι ἐκεῖνοι πού εἶναι ὑπεύθυνοι γιὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς δὲν ξέρουν τί ζητοῦν καὶ τί ἐπιδιώκουν! Παριστάμεθα μάρτυρες ἀλληλοσυγγρουσμένων ἀπόψεων, προτάσεων καὶ λύσεων! Τέλος, ὁ θεσμὸς τῶν «Προτύπων Σχολείων» πού, ὅπως εἶπαμε, εἶχε τὴν ἀρχικὴν του ἐμπνευσιν ἀπὸ τὴν ἐποχὴ πού ἦταν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας ὁ Γεώργιος Παπανδρέου, κατοχυρώθηκε ἀργότερα μὲ νομοθετικὸ διάταγμα, ἐτέθη δὲ σὲ ἐφαρμογὴ ἐδῶ καὶ μερικὰ χρόνια, (μεταπολεμικὰ) ἀλλὰ ἐγκατελήφθη στὴν τύχη του καὶ ἡδη φθίνει ἐπικινδύνως, ἂν δὲν ἔσβυσε κι ὅλας!

Τέλος, — καὶ γιὰ νὰ μὴ μακραίνουμε στὸ σύντομο σημείωμά μας αὐτὸ — ὁ Γεώργιος Παπανδρέου εἶναι ὁ πρῶτος πού συνέλαβε, μεταξὺ πολλῶν ἄλλων γιὰ τὰ ὅποια θὰ μᾶς δοθῇ ἡ εὐκαιρία νὰ μιλήσουμε ἀργότερα, τὴν ἰδέαν γιὰ τὴν ἰδρυσὶν ἐνὸς Ὄργανισμοῦ Κρατικῶν Ὑποτροφιῶν γιὰ ἐκείνους ἀπὸ τοὺς μαθητάς πού φέρουν τὴ σφραγίδα τῆς δωρεᾶς στὸ μέτωπό των, γιὰ τὰ «τάλαντα». Ἐπὶ ὑπουργίας του μετεκπαιδεύτηκαν οἱ πε-

ρισσότεροι παιδαγωγοὶ μας στὸ ἐξωτερικὸ καὶ, πάλιν ἐπὶ δικῆς του ὑπουργίας, μεταπολεμικὰ, συνεστήθη ὑπὸ τὴν πῶ συγκροτημένη του μορφή, τὸ Ἰδρυμα Κρατικῶν Ὑποτροφιῶν (ΙΚΥ), ὅπου στὸ ὁποῖο ἑκατοντάδες παιδαγωγοὶ καὶ ἄλλοι ἐπιστήμονες μετεκπαιδεύτηκαν καὶ μετεκπαιδεύονται στὸ ἐξωτερικὸ καθε χρόνο γιὰ νὰ προστεθοῦν, ὅταν ἐπιστρέφουν, στὸ ἐπιστημονικὸ ἐπιτελεῖο τῆς χώρας καὶ νὰ συντείνουν στὴν παραπέρα προώθησιν τῶν προβλημάτων τῆς.

Παντοῦ καὶ πάντοτε στὴς διάφορες ὁμιλίες του ὁ Γεώργιος Παπανδρέου, τονίζει τὴν ἀξία τοῦ θεσμοῦ τῶν Ὑποτροφιῶν καὶ τῶν ἡθικῶν καὶ ὁλικῶν ἀμοιβῶν γιὰ τὴν δωρεὰν ἐκπαίδευσιν καὶ προώθησιν τῶν παιδιῶν πού εἶναι ἰδιοφυεῖς καὶ «τάλαντα τοῦ ἔθνους».

Καὶ μόνον ἂν ἡ Παιδεία μας ἀξιοποιεῖται τὰ ὑπερπροικισμένα μὲ εὐφυΐα ἀπὸ τὴ φύσιν Ἑλληνόπουλα, τὸ κέρδος γιὰ τὴν πατρίδα καὶ γιὰ τὸ μέλλον τοῦ λαοῦ μας θὰ εἶναι μεγάλον.

Γιὰ ὅλην αὐτὴν τὴν τεράστια προσφορὰ στὸν τομέα τῆς Παιδείας μας — χωρὶς νὰ μιλήσουμε ἐδῶ γιὰ τὴ γενικώτερη προσφορὰ του στὴν δημοκρατικὴ ἀναγέννησιν τοῦ ἔθνους μας —, ὁ Γεώργιος Παπανδρέου, ὁ Πρίταυς τῶν Ἑλλήνων Πολιτικῶν, εἶναι ἄξιος τῆς εὐγνωμοσύνης ὅλων τῶν Ἑλλήνων Ἐκπαιδευτικῶν καὶ ὅλων τῶν Ἑλληνόπουλων.

ΧΑΡΗΣ ΣΤ. ΠΑΤΣΗΣ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ

«Ἐπιθυμῶ νὰ ἐκφράσω τὴν εὐγνωμοσύνην μου διὰ τὴν ἐγκαρδιότητα μὲ τὴν ὁποῖαν χαιρετίζεται ἡ παρουσία μου. Καὶ εὐχαριστῶ τὸν πρόεδρον τοῦ Συνεδρίου διὰ τοὺς καλοὺς λόγους του. Ἐὰν ὑπάρχῃ ἐκ μέρους σας θεσιμότης εἰς τὴν συνάντησίν μας, ἡμπορεῖτε νὰ θεβαιωθῆτε, ὅτι ἀνταποδίδεται ἀπὸ τὴν καρδίαν μου. Αἰσθάνομαι καὶ ἐγὼ ἐν μέσω ὑμῶν, ἀληθῆς συγκίνησιν. Ἵσως ὀφείλεται καὶ εἰς οἰκογενειακοὺς λόγους. Εἶχα ἓνα μοναδικὸν ἀδελφόν, ὁ ὁποῖος ἦτο φιλόλογος καὶ ἔπενε εἰς τὸ Κιλκίς. Ὑπάρχει ἐπομένως μὴ παλαιὰ πηγὴ συγκινήσεως. Ὑπάρχει ἐπίσης ἡ διάβασίς μου ἀπὸ τὸ ὑπουργεῖον Παιδείας.

Ἐπὶ δύο καὶ ἡμισὶ ἔτη ἔδωκα εἰς τὴν προσπάθειαν τῆς Παιδείας ὅλην μου τὴν

ψυχὴν καὶ εἰμαι ἀληθῶς εὐτυχής, ὅτι κατέστη δυνατόν τότε νὰ ὑπάρξῃ δημιουργία, ἡ ἀκτινοβολία τῆς ὁποίας ἔχει ἀκόμη διάφοριαν. Ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς θεβαιώσω, ὅτι ἀποτελεῖ ἔκτοτε πίστιν μου, ὅχι ἀπλῶς σχῆμα λόγου εἰς τὸ Συνέδριον καὶ ἐκλογικὴν ἐπαγγελίαν ἐνώπιον τοῦ Λαοῦ. Ἀποτελεῖ βαθειὰν πίστιν μου, ὅτι μόνον ἡ ἀναγέννησις τῆς Παιδείας ἡμπορεῖ νὰ προστοιμάσῃ τὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἔθνους. (Θεορὰ χειροκροτήματα).

Τὰ θέματα τῆς Παιδείας ἔχουν διπλοὺν χαρακτήρα: Εἶναι οἰκονομικὰ καὶ πνευματικά. Θὰ πρέπει νὰ ἀντιμετωπισθοῦν καὶ τὰ δύο εἰς τὸ ἀκέραιον διὰ νὰ ἐπέλθῃ ἀποτελεσμα. Καθόσον ἀφορᾷ τὰ οἰκονομικὰ μέσα τῆς Παιδείας, βαρυτάτη καὶ ἀσυνχώρητη εἶναι ἡ καθυστέρησις τῆς ἑλληνικῆς Πολιτείας. (Χειροκροτήματα).

Διεκήρυξα εἰς τὴν Βουλὴν, καὶ οἱ ἀριθμοὶ ὑπῆρξαν ἀδιαμφισβήτητοι, ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἔχει τὸ μεγαλύτερον ὕψος στρατιωτικῶν δαπανῶν ἀπὸ ὅλα τὰ ἐλεύθερα ἔθνη. Καὶ τὸ μικρότερον ὕψος δαπανῶν Παιδείας. Εἶναι ἐντροπή. (Χειροκροτήματα).

ΑΜΥΝΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑ

Ἐρωτᾶται: Δὲν θὰ πρέπει ἡ Ἑλλὰς νὰ συμμετέχῃ εἰς δαπάνας ἀμύνης; Βεβαίως, ἀλλὰ καθ' ὃ μέτρον ἐπιβάλλεται ἀπὸ τὴν ἀναλογίαν τῶν πόρων καὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς, ὅπως συμβαίνει καὶ εἰς τὰς ἄλλας χώρας. Εἶναι ὅμως ἀπολύτως ἀπαράδεκτον καὶ παραβιάζει καὶ τὴν ἐννοίαν τῆς Δικαιοσύνης εἰς τὰς συμμαχίας μας σχέσεις, ὅταν ἡ Ἑλλὰς εἰς περίοδον ἐξαθλιώσεως, μὲ τὸ χαμηλότερον βιοτικὸν ἐπίπεδον τοῦ ἐλευθέρου κόσμου βαρύνεται μὲ τὸ μεγαλύτερον ὕψος στρατιωτικῶν δαπανῶν. Αὐτὸ εἶναι ἀπαράδεκτον. Παραβιάζει τὴν ἐννοίαν τῆς Συμμαχίας, τῆς ἀλληλεγγύης τῶν ἐλευθέρων ἔθνων. Ἀνήκουσεν βεβαίως εἰς τὸν ἐλεύθερον κόσμον. Διεκήρυξα, ὅμως, καὶ εἰς τὴν Βουλὴν καὶ ἐπαναλαμβάνω, ὅτι εἶναι ἀπαράδεκτον νὰ εἶναι ἐτεροβαρὴς αὕτη ἡ σχέση. Με πλήρη συνείδησιν ἐκπληροῦμεν τὰς ὑποχρεώσεις μας. Ἀλλὰ μὲ πλήρη ὑπερηφάνειαν διεκδικούμεν τὰ δικαιώματά μας. Αὐτὸ σημαίνει ἀληθῆς Πολιτεία ἐλευθέρων καὶ

ὑπερηφάνων ἀνθρώπων. (Εὐεφημίαι — Παρατεταμένα χειροκροτήματα).

Ἡ ἑλληνικὴ Πολιτεία ὀφείλει νὰ ἐκπληρώσῃ εἰς τὸ ἀκέραιον τὰς ὑποχρεώσεις τῆς διὰ τὴν Ἀμυναν, κατὰ τὸ δίκαιον μέτρον τῆς ἀναλογίας τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῶν πόρων τῆς. Καὶ πρέπει ἀντιστοίχως νὰ αὐξήσῃ τὰς δαπάνας διὰ τὴν Παιδείαν. (Παρατεταμένα χειροκροτήματα).

ΤΟ ΧΡΕΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Διότι ἡ Παιδεία εἶναι τὸ πρῶτον χρέος τῆς Δημοκρατίας. Καὶ ἐπίσης ἡ περισσότερον παραγωγικὴ μακροχρόνιος ἐπένδυσις. Γίνεται λόγος περὶ οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας, περὶ ἐντάξεως εἰς τὴν Κοινὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἀγοράν, περὶ σκληροῦ ἀγῶνος ἐπιβιώσεως ὁ ὁποῖος θὰ ἐπακολουθήσῃ τὴν ἔνταξιν εἰς τὴν ΕΚΑ. Πῶς θὰ εἶναι δυνατόν νὰ ἀντιμετωπίσωμεν τὰς νέας εὐθύνas, τοὺς νέους κινδύνους καὶ τὰς νέας ἐλπίδας, ἐὰν δὲν ὑπάρξῃ πλήρης ἀναγέννησις καὶ τῆς Παιδείας καὶ τῆς Διοικήσεως; Δὲν ἔχω καμμίαν διὰ θεσιν πολιτικῆς συζητήσεως ἐνώπιον ὑμῶν. Ὑπάρχουν ἄλλα βήματα εἰς τὰ ὁποῖα ἀσπῶ αὐτὴν τὴν ἀποστολήν. Προβαίνω ἀπλῶς εἰς ἀντικειμενικὰς διαπιστώσεις καὶ ἐρωτῶ: Πῶς θὰ εἶναι δυνατόν νὰ ἀντιμετωπισώμεν τὰς νέας εὐθύνas τοὺς νέους προορισμούς, ἐὰν δὲν ἔχωμεν δημιουργίαν προηγουμένως ἀναγέννησιν καὶ εἰς τὴν Παιδείαν καὶ εἰς τὴν Διοίκησιν; Εἶναι βέβαιον ὅμως ὅτι ὅσα ἔχουν γίνει ἔως τώρα εἶναι ἐλάχιστα καὶ εἶναι ἡμίμετρα καὶ δὲν ἀνταποκρίνονται εἰς τὸ γενικώτερον χρέος, εἰς τὴν γενικώτεραν εὐθύνην τῆς υπάρξεως τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ μέλλον.

Διπλᾶ εἶναι τὰ θέματα τῆς Παιδείας. Εἶναι οἰκονομικὰ καὶ πνευματικά. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ οἰκονομικὰ θέματα διεπίστωσα τὴν ἀνάγκην ἡξυμένων δαπανῶν παιδείας, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ διατεθοῦν καὶ διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἱκανοποίησιν τῶν διδασκάλων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν μαθητῶν. Διότι Παιδεία εἶναι διδάσκαλοι καὶ μαθηταί. Καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὀνομάζεται ἡ Πολιτεία μας Δημοκρατία, ἐὰν δὲν λύσῃ εἰς τὸ ἀκέραιον τὸ ζήτημα

ὅτι ἡ Παιδεία τῶν τέκνων τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, θὰ δίδεται δωρεάν. (Ἐπευφημίας—Παρατεταμένα χειροκροτήματα).

Ὅταν ἡ Παιδεία εἶναι θέμα εὐπορίας τὸ Πολίτευμα δὲν ὀνομάζεται Δημοκρατία, ὀνομάζεται Πλουτοκρατία. (Παρατεταμένα χειροκροτήματα).

Ἡ Παιδεία εἰς ὅλους τοὺς κλάδους θὰ εἶναι δωρεάν καὶ θὰ σταδιοδρομοῦν ὅσοι ἔχουν ἀξίαν. Ἡ Δημοκρατία τότε μόνον δικαιώνεται, ὅταν γίνῃ ἀληθὴς Ἀριστοκρατία, ἀληθὴς Ἀξιοκρατία, ἄλλως εἶναι Πλουτοκρατία, ἀνάξια τοῦ ἀγῶνος τὸν ὁποῖον διεξάγομεν ὑπὲρ αὐτῆς.

ΔΩΡΕΑΝ ΠΑΙΔΕΙΑ

Τὸ μέγα κήρυγμα τὸ ἰδικόν μας εἶναι ἡ Παιδεία δωρεάν εἰς ὅλους τοὺς κλάδους καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἀξίους. Τὰ τέκνα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ὅσαν ἔχουν εἰς τὸ μέτωπον τὴν σφραγίδα τῆς δωρεᾶς θὰ εὐρίσκουν ἀνοικτὸν τὸν δρόμον τῆς μεγάλης εὐδοκμήσεως. Αὐτὸ εἶναι τὸ χρέος, αὕτη εἶναι ἡ τιμὴ τῆς Δημοκρατίας. (Παρατεταμένα χειροκροτήματα).

Θὰ πρέπει ἐπομένως καὶ εἰς τὴν Δημοτικὴν Παιδείαν καὶ τὰ βιβλία καὶ τὰ συστήματα νὰ προσφέρονται δωρεάν. Ἀλλὰ τὸ μέγα θέμα, εἶναι, καὶ τὸ γνωρίζετε καλύτερον ἀπὸ ἐμέ, διότι ἀποτελεῖ καθημερινὸν βίωμά σας, τί γίνονται τὰ τάλαντα τῆς φυλῆς μετὰ τὸ πέρασ τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου; Χάνονται εἰς τὰς ἐσχατίας τῆς Ἑλλάδος, ἐκτὸς τῶν ἐλαχίστων οἱ ὅποιοι ἔχουν τὰ μέσα νὰ συνεχίσουν τὰς σπουδὰς τῶν. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἔγκλημα τὸ ὁποῖον συντελεῖται εἰς βάρος ἀτόμων, πρῶτον, διότι σφραγίζεται τὸ δικαίωμά των καὶ εἰς βάρος τοῦ ἔθνους, δεύτερον, διότι δὲν ἀξιοποιεῖ τὰ τάλαντα τῆς φυλῆς. Καὶ συμβαίνει εἰς αὐτὸν τὸν τόπον νὰ μὴν ἔχωμεν πολλὰς ἄλλας πρῶτας ὕλας, ἀλλὰ μίαν τοῦλάχιστον, τὴν πρώτην, τὴν ἀρίστην, τὴν διαθέτομεν: Τὸ Πνεῦμα... (Παρατεταμένα χειροκροτήματα).

Ἡ Παιδεία θὰ παρέχεται δωρεάν. Καὶ ποῖος θὰ ἀνέρχεται; Ὁ ἄξιός. Ἄς τεθοῦν ὅλαι αἱ δυσχερεῖς τῆς ποιότητος, ἀλλὰ ὅχι τῆς εὐπορίας. Καὶ ἄς ἔλθουν εἰς αὐτὸν τὸν στίβον, εἰς αὐτὸν τὸν ἀγῶνα, σύμφω-

να μὲ τὰς πνευματικὰς των ἱκανότητας, νὰ σταδιοδρομήσουν.

ΑΙ ΥΠΟΤΡΟΦΙΑΙ

Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον προέκυψεν ἡ ἔμπνευσίς μου νὰ οργανώσω τὸ Ἰδρυμα τῶν Ὑποτροφιῶν. Ἀπετέλει ἀνέκαθεν πάθος μου. Διότι ἔζησα καὶ ἐγὼ εἰς ἓνα μικρὸ χωριό, εἶχα ἀριστεύσει μαζὶ μὲ ἓνα ἄλλο παιδί τοῦ χωριοῦ, τὸ ἄλλο ἐχάθηκε, ὁ πατέρας μου κατέστη δυνατόν ἀπὸ παπᾶς τοῦ χωριοῦ νὰ γίνῃ παπᾶς τῆς πόλεως, καὶ ἡμῶς νὰ μὲ σπονδάσῃ. Τὸ ἄλλο παιδί ἐχάθηκε, ὅπως ἐχάθησαν πληθὺς ἄλλα καλύτερα ἀπὸ ἐμέ.

Ἐκτοτε κατειχόμεν ἀπὸ τὸ πάθος νὰ λύσω αὐτὸ τὸ ζήτημα. Ἐλεγα, ὅτι εἰς τὸν Δημόσιον βίον νὰ ἐκλέξω ἓνα ἔργον ἀπὸ ὅσα θὰ ἦτο δυνατόν νὰ πραγματοποιήσω, θὰ ἐξέλεγα τὸ Ἰδρυμα τῶν ὑποτροφιῶν διότι περιέχει τὰς δυνατότητας τῆς πραγματοποιήσεως ὅλων τῶν ἄλλων. Ἐπειδὴ εἰς ἐξασφάλισιν τὴν δημιουργίαν μιᾶς νέας γενεᾶς ποιότητος ἐκείθεν νὰ προκύψῃ ἡ ἀναγέννησις. (Παρατεταμένα χειροκροτήματα).

Ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἔμπνευσιν προέκυψεν τὸ Ἰδρυμα τῶν Ὑποτροφιῶν, εἰς τὰ 1951. Ἦμουν ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως. Ὑπουργὸς τοῦ Συντονισμοῦ, ἀλλὰ ἐπῆρα τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας δι' αὐτό, καὶ ἔκαμα τὸ Ἰδρυμα τῶν Ὑποτροφιῶν. Λειτουργεῖ, ἀλλὰ εἰς κατάστασιν ἀκόμῃ ἀτροφικὴν. Δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ ὁποῖον εἶχον ὀνειρευθῇ. Αὐτὸ τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ γίνῃ καὶ θὰ γίνῃ, ἐλπίζω.

Εἰς Σύνεδρον: Θὰ γίνῃ, θὰ τὸ κάμειτε σεῖς. (Παρατεταμένα χειροκροτήματα).

Καὶ ἐγὼ νομίζω ὅτι θὰ γίνῃ. (Παρατεταμένα χειροκροτήματα).

Σήμερον τὸ Ἰδρυμα Ὑποτροφιῶν εἰς τὸ κρισιμώτερον στάδιον, εἰς τὴν μετάβασιν τῶν μαθητῶν ἀπὸ τὴν Δημοτικὴν εἰς τὴν μέσσην Παιδείαν περίπου ἀπουσιάζει. Αὐτὸ ὅμως εἶναι τὸ κρισιμὸν στάδιον. Διότι ἐκεῖ ἔχουν ἀναδειχθῇ αἱ πρῶται δυνάμεις, καὶ ἐκεῖθεν πρόκειται νὰ διοχετευθοῦν πρὸς τὴν μέσσην Παιδείαν καὶ πρὸς τὴν ἀνοδὸν. Ἀλλὰ ἐκεῖ ἐγκαταλείπονται. Ἀπὸ τὰς στατιστικὰς ποὺ ἔχω ὑπ' ὄψιν

μου εἶναι ἐλάχιστος ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑποτρόφων ἀπὸ τῆς Δημοτικῆς εἰς τὴν μέσσην Παιδείαν. Ἐφ' ὅσον αὐτὸ δὲν ἔχει ἐπιτελέσει τὸ Ἰδρυμα τῶν Ὑποτροφιῶν, κατ' οὐσίαν ἔχει ματαιώσει τὸν κύριον προορισμόν του.

Θὰ πρέπει λοιπὸν πρῶτον νὰ δοθῇ πλήρης οικονομικὴ ἱκανοποίησις εἰς τοὺς Διδασκάλους. Τὰ οικονομικὰ αἰτήματα, ὅσα εἶναι βάσιμα, ἀναμένω τὰ πορίσματά σας, διὰ νὰ τὰ ὑπερασπίσω. Θὰ πρέπει ἐπίσης νὰ δώσωμεν τὴν Παιδείαν δωρεάν.

Καὶ θὰ πρέπει νὰ γενικεύσωμεν τὴν ὑποτροφίαν εἰς τὰ διακρινόμενα τέκνα τοῦ Λαοῦ μας.

Αὕτη εἶναι ἡ οικονομικὴ ἀποψις. Ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ ἡ ἠθικὴ, ἡ ψυχικὴ ἀποψις. Δὲν εἴσθε τεχνικοί, εἴσθε διδάσκαλοι. Ἐπομένως καὶ διδάσκαται γνώσεις καὶ ἐμπνέεται ψυχὰς. Καὶ εἶναι αὕτη μεγάλη, ἐξόχως ὑπεύθυνος ἀποστολή σας.

Ἀπὸ τὴν πείραν ποὺ ἔχει ἑκαστος ἀπὸ ἡμᾶς γνωρίζομεν ὅτι ὅλα ἔχουν ἀξίαν. Καὶ τὸ σχολικὸν κτίριον, καὶ τὰ σχολικὰ ὄργανα, καὶ τὸ βιβλίον καὶ ἡ παιδαγωγικὴ μέθοδος. Ἐπάνω ὅμως ἀπ' ὅλα ἔχει ἀξίαν ἡ ἀκτινοβολία, ἡ ψυχικὴ, ἡ πνευματικὴ τοῦ διδασκάλου.

Ο ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ

Ἐάν ἐπρόκειτο νὰ ἔχω ὅλα τὰ ἄλλα χωρίς τὴν ἀκτινοβολίαν, τὴν ἔμπνευσιν, τὸ κύρος, τὴν ἀγάπην, τὴν ἐμπιστοσύνην ποὺ ἐμπνέει ὁ Διδάσκαλος, θὰ ἐπρωτίμων ἓνα διδάσκαλον αὐτοῦ τοῦ τύπου, ἀνεὺ ὅλων τῶν ἄλλων. Διότι ἐκεῖνο ποὺ ἔχει πρῶτην ἀξίαν διὰ τὸν μαθητὴν εἶναι ἡ ψυχικὴ του ἐπικοινωνία, ἡ ψυχικὴ του ἔμπνευσις. Ἰδού, διατί, παραπλεύρως πρὸς τὰ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα εὐλόγως διεκδικεῖ καὶ ὀφείλει ἡ Πολιτεία νὰ ἱκανοποιήσῃ, ἀνακρίπτουν τὰ μεγάλα καθήκοντα, τὸ αἶσθημα τῆς εὐθύνης, τὸ αἶσθημα τῆς ἀποστολῆς τοῦ Διδασκάλου. Καὶ τὸ αἶσθημα τῆς εὐθύνης ὅχι μόνον ἀπέναντι τῶν μαθητῶν, τὸ αἶσθημα τῆς εὐθύνης ἀπέναντι γενικώτερου κύκλου ἀνθρώπων, διότι οἱ διδάσκαλοι ἀνήκουν εἰς τὴν ἡγέτιδα τάξιν καὶ ἔχουν ἐπομένως καὶ ἀποστολὴν καὶ εὐθύνην νὰ ἐμπνέουν γενικώτερον τὸν Λαόν μας.

Ποῖα εἶναι τὰ ιδεώδη ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ ἐμπνευσθοῦν οἱ Διδάσκαλοι διὰ νὰ γίνουν οἱ ἴδιοι κήρυκες, διότι βεβαίως διὰ νὰ ἐμπνεύσουν πρέπει πρῶτον νὰ ἔχουν ἐμπνευσθῇ. Καὶ φοβοῦμαι ὅτι αὐτὸ ἐπὶ μακρὸν ἀπουσιάζει ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς Ἑλλάδος.

ΤΑ ΙΔΕΩΔΗ

Ποῖα εἶναι τὰ ιδεώδη; Ἀναγράφεται ἀπὸ μαρτυρῶν ἀνθρώπων, συνήθως, ὅτι θὰ πρέπει ἡ Παιδεία νὰ ἀναζητήσῃ νέα ιδεώδη, διότι εἰσῆλθομεν εἰς μίαν νέαν τεχνικὴν περίοδον. Αὕτη εἶναι ἡ μοῖρα τῆς δοκιμοσφίρας. Καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας ἡ τεχνικὴ μετέβαλεν σχῆμα καὶ ἀποδόσεις. Καὶ θὰ ἐξακολουθῇ νὰ συμβαίνει πάντοτε εἰς τὸ μέλλον. Ἀλλὰ ἐνῶ ἡ τεχνικὴ μεταβάλλεται, ὁ ἄνθρωπος μένει ἀμετάβλητος. Αὐτὸ τὸ θαῦμα τοῦ Θεοῦ, τῆς φύσεως τῆς μοίρας, ὁ ἄνθρωπος. Ἡ γέννησις, ὁ θάνατος, ἡ ψυχὴ, τὸ πνεῦμα, ἡ συνείδησις, τὸ θαῦμα. Αὐτὸ μένει ἀμετάβλητον. Τὰ ιδεώδη ἀφοροῦν τὸν ἄνθρωπον, καὶ διότι ὁ ἄνθρωπος ὡς φύσις θεία, ἡ ὡς φύσις ἀνθρωπίνη, εἶναι αἰώνιος. Ἐχει πάντοτε ἐπίσης ἀμετάβλητα ιδεώδη. Τὰ ιδεώδη εἶναι πάντοτε ἐπίκαιρα, διότι εἶναι αἰώνια. Ποῖα εἶναι τὰ ιδεώδη εἰς τὰ ὁποῖα ἔφθασε τὸ ἐπίπεδον τοῦ ἀνθρώπου πολιτισμοῦ; Εἶναι ἀκριβῶς ὅπως προσδιορίζεται καὶ εἰς τὸ Σύνταγμά μας. Τὰ ιδεώδη τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ. Ἀλλὰ ποῖα συγκεκριμένως;

Καὶ εἰς αὐτὸ ἐπικρατεῖ μεγάλη σύγχυσις. Ἰδεώδη τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ἡ Ἐλευθερία καὶ ἡ Δικαιοσύνη. (Χειροκροτήματα).

Εἶναι ἡ Δημοκρατία. (Θεομὰ χειροκροτήματα).

Ποῖα εἶναι τὰ ιδεώδη τοῦ Χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ; Ἡ Ἀγάπη καὶ ἡ Θουσία. Ἡ σύνθεσις τῶν δύο ἰδανικῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ Χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, ἡ Ἐλευθερία καὶ ἡ Δικαιοσύνη, ἡ Ἀγάπη καὶ ἡ Θουσία εἶναι τὰ πάγια ἀνθρώπινα ιδεώδη τὰ ὁποῖα δὲν μεταβάλλονται μὲ ὅσας δὴποτε μεταμορφώσεις τῆς τεχνικῆς, διότι εἶναι ἐκφράσεις τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐκάστη γενεὰ ἐπομένως σφάλλεται ἐάν

Πόλις καὶ χωριὸ ὑπὸ τὸ φῶς τῆς Παιδαγωγικῆς προοπτικῆς

ὑπὸ
ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ
ΣΟΥΡΛΑ
Παιδαγωγοῦ

Ἡ ὁλονὲν ὀγκουμένη καὶ παρατηρουμένη ἀντίθεσις μεταξὺ πόλεως καὶ χωριοῦ, προσέλαβεν στήν τωρινή μας ἐποχή καὶ ὄχι μονάχα στήν πατρίδα μας ἀλλὰ καὶ σὲ ἄλλες χώρες, ἕνα πρόβλημα τὸ ὁποῖον δημιουργεῖ σειρὰν μοιραίων ἐρωτημάτων.

Μήπως δηλαδή τὸ πρόβλημα τῆς παρατηρουμένης Ἀστυφιλίας ὁδηγεῖ στήν ἐρήμωσιν τῆς ὑπαίθρου χώρας, καὶ μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου εἰς τὸν ἀφανισμόν τοῦ χωριοῦ;

Μήπως αἱ συνθήκες τῆς ζωῆς τῶν νομίζῃ ὅτι ἐπιδίδεται εἰς τὴν ἀνέυρεσιν ἰδανικῶν. Τὰ ἰδανικά εἶναι δεδομένα. Καὶ ἡ ἀποστολὴ τῆς γενεᾶς εἶναι νὰ πλησιάσῃ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἰδανικῶν. Αὕτη εἶναι ἡ ἀποστολὴ τῆς. Αὕτη εἶναι ἡ μεγάλη ἀποστολὴ καὶ ἡ εὐθύνη ἡ δική σας ὡς ὁδηγῶν καὶ τῆς νέας γενεᾶς καὶ τοῦ λαοῦ. Τότε μόνον θὰ ἔχετε ἐκπληρώσει τὴν ἀποστολήν σας. Ἐὰν κατεχόμενοι ἀπὸ τὸ ἀποστολικὸν πάθος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον γνωρίζω ὅτι θέλετε νὰ κατέχετε, διότι δεβαίως δὲν εἶναι ἐπάγγελμα, εἶναι ἀποστολὴ τὸ ἔργον σας. Ἐὰν καταληφθῆτε ἀπὸ τὸ πάθος τῆς ἰδέας καὶ αἰσθανθῆτε ὅτι εἰς τὸν κίνδυνον τῆς ἰδικῆς σας ἐπιρροῆς ἡ ἀκτινοβολία σας ἀσκεῖται διὰ τὴν καλλιέργειαν, διὰ τὴν ἔμπνευσιν, διὰ τὴν ἐπιβεβαίωσιν, διὰ τὴν νίκην τῇ ἐλευθερίας, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς θυσίας, τότε θὰ ἔχετε ἐπιτελέσει τὴν ἀποστολήν σας.

Αὕτην τὴν ἀποστολήν θέλω ἐπίσης νὰ σᾶς ἐμπιστευθῶ. Γενῆτε ἀπόστολοι τῆς ἐλευθερίας, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς θυσίας. Θὰ γίνετε τότε ἄξιοι τῆς Ἑλλάδος.

Ἐπευφημία — Παρατεταμένα χειροκροτήματα.

ΓΕΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

δύο πολιτιστικῶν Μορφῶν — Πόλεως καὶ χωριοῦ — εἶναι τόσον διάφοροι οὐσιαστικῶς, ὥστε νὰ δεχθῇ τις ὅτι ἐνῷ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς θρῆσκόντανε σὲ μιὰ ἰσχυρὰ πάλιν μεταξὺ τῶν, μὲ τὴν ἐξελικτικὴν πάροδο τοῦ χρόνου ἀπομακρύνοντας ὁλονὲν μεταξὺ τῶν;

Μήπως ἡ ἀντίθεσις αὕτη — Πόλεως καὶ Χωριοῦ — ὑποδηλοῖ μιαν ἐπέκτασιν ἐσωτερικὴν τοῦ λαικοῦ συνόλου;

Μήπως ἡ ἀντίθεσις αὕτη Πόλεως καὶ Χωριοῦ ὁδηγεῖ σὲ μιὰ αὐτόνομη ὑπαρξὴ τοῦ Χωριοῦ διὰ τῆς πόλεως καὶ ἐντὸς τῆς Ζωῆς τῆς Πόλεως;

Μήπως ἡ συσώρευσις τῆς ὑπαίθρου Χώρας εἰς τὰς πόλεις εἶναι προμήνυμα καταρρεύσεως ἀμφοτέρων, ὅπως εἰς τὴν ἀρχαίαν Ρώμην καὶ τὴν Βαβυλῶνα;

Καὶ ἐν τέλει μέσα στήν σειρὰν τῶν ὡς ἄνω ἐρωτημάτων:

Ποῖα ἡ θέση καὶ ποιοὺς ὁ ρόλος τοῦ δασκάλου ἐναντι τοῦ προβλήματος τῆς Ἀστυφιλίας;

Ποιὰ ἡ εὐθύνη τῶν θεσμῶν τοῦ μορφώσου καὶ ἐπιμορφώσου νὰ δασκάλους ποὺ θὰ δράσουν στὸ χωριό, ὥστε νὰ ὑποβοηθήσουν στήν λύσιν τῶν ὡς ἄνω τραγικῶν προβλημάτων;

Ποιὰ τέλος ἡ θέσις τῆς Πολιτείας ἡ ἐνισχυτικὴ καὶ ἐπιβεβλημένη νὰ προσέξει ἰδίως τοὺς δασκάλους τῆς ὑπαίθρου;

Ἄς δώσουμε ὅμως τὸ λόγον εἰς τὸν Κάρολ Βέιντελ, Καθηγητὴν τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Βερολίνου καὶ μᾶς μιλήσῃ μὲ τὴν πλουσιωτέραν πείραν ποὺ διαθέτει ἀπὸ παρατηρήσεις του εἰς τὴν χώραν του, τὴ Γερμανίαν.

Τὸ χωριὸ — παρατηρεῖ ὁ Κάρολ Βέιντελ — εἶναι γιὰ τὴν πόλιν ἡ Μητρικὴ ἀγκάλη².

μένος μὲ τὴν φύσιν.

Ὁ χωρικός εἶναι κοντὰ στὴ Γῆ καὶ δε-Εἶναι δεμένος μὲ τὸ ἔδαφος εἰς τὸ δ-ποῖον αὐτὸς καὶ οἱ πρόγονοί του ἐμεγάλωσαν.

Ὀλόκληρος ὁ ρυθμὸς καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς ζωῆς του εἶναι ἐγκλωβισμένον εἰς τὸ μεγάλο κοσμικὸ γεγονός τοῦ καιροῦ, τοῦ κλίματος, τῶν ἐποχῶν τοῦ ἔτους, τῶν συνεχῶν καταστροφῶν.

Μονάχος του φροντίζει διὰ τὴν διατροφήν του καθὼς καὶ διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς τῆς Ζωῆς του καὶ τῆς οἰκογενείας του.

Ἔτσι σὲ κάθε του βῆμα εἶναι φυσικά μὲ ὅλον τὸν συναισθηματικὸν κόσμον καὶ μὲ ὅλην τὴν σκέψιν δεμένος μὲ τὴν φύσιν.

Ἀντιθέτως ὁ κάτοικος τῶν πόλεων εἶναι μακριὰ ἀπὸ τὴν Γῆν καὶ ἠλλείπει ἀπὸ τὴν ἀσχολίαν τῆς Ζωῆς του ἡ ἄμεσος ἐπικοινωνία μὲ τὴν φύσιν.

Τὸ σπῆτι εἰς τὸ ὁποῖον κατοικεῖ δὲν εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἰδικόν του. ὅλα δὲ τὰ εταῖ ἀπὸ τὴν ἀγοράν.

Διὰ τὴν ζωὴν του ἀπαραίτητα προμηθεύ-Οὐδὲν λοιπὸν θαῖμα ὅτι δὲν ἔχει κανένα ἄμεσον δεσμόν μὲ τὴν φύσιν, ἀλλὰ μονάχα μιαν αἰσθητικὴν καὶ ρομαντικὴν συναίσθηματικὴν σχέσιν.

Ἔτσι εἶναι ἀνεξάρτητος καὶ ἐλεύθερος ἀπὸ ὅλες ἐκείνες τὶς συνθήκες ἀπὸ τὰς ὁποίας ζῇ ὁ χωρικός.

Αὐτὸ τὸ πρωταρχικὸν γεγονός τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας τοῦ κατοικοῦ τῶν πόλεων ἀπὸ ὅλους τοὺς δεσμοὺς μὲ τὴν φύσιν, αὐτὴ ἡ ἐλευθερία τῆς ἀποδεσμεύσεώς του ἀπὸ τὴν φύσιν, εἶναι ἐν πρώτοις ἕνα ἀρνητικὸν ὄφελος, ἀλλ' ἀπὸ αὐτὸ προκύπτουν καὶ ἐπιπηγάζουν ἐπακόλουθα τὰ ὁποῖα ἐπηρεάζουν τὰ μέγιστα τὸν ψυχικὸν τῶν βίον.

Φυσικὰ ἡ ἐλευθερία τοῦ κατοικοῦ τῶν πόλεων δν εἶναι κάτι τὸ ἀπόλυτον. Ὑπάρχουν πολυάριθμοι δεσμεύσεις ποὺ αἰχμαλωτίζουν ὁλόκληρον τὴν ζωὴν τοῦ κατοικοῦ τῶν πόλεων, τὸ ἐπάγγελμα τὸ ὁποῖον ἀσχεῖ, καθὼς καὶ τὸ κοινωνικὸν στρώμα εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει.

Αἱ δεσμεύσεις ὅμως αὐτὲς δὲν εἶναι ἐπα-

κόλουθα φυσικῶν ἐπιδράσεων οὔτε προσμετροῦνται μὲ τὰς ἐπιταγὰς τοῦ πε-προωμένου ἀλλ' εἶναι δημιουργήματα αὐ-τῶν τούτων τῶν ἀνθρώπων καὶ συνεπῶς ἐπιδεικτικὰ ἐξελλίξεως καὶ ἀλλοιώσεως εἰς μίαν πολὺ μεγαλυτέραν βαθμίδα ἀπὸ τὰς δεσμεύσεις τοῦ χωρικοῦ ἀπὸ τὴν φύσιν.

Ἡ συνέπεια τῶν ἀνωτέρω ἔγκειται διὰ τὸν κάτοικον τῶν πόλεων εἰς τὴν ἐλευθερίαν ἡ ὁποία κυριαρχεῖ εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς του.

Τιμεῖ τὴν πρόδον καὶ νοιώθει πολλάκις μ' αὐτὴν τίποτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τὴν μεταβολὴν τῶν καθιερωμένων καὶ ὑφισταμένων, δεδομένου ὅτι δὲν εἶναι ριζωμένος πουθενά.

Πρὸς τὴν ψυχικὴν του κατάστασιν ἀνταποκρίνονται ἡ συνεχὴς ἐπὶ παραδείγματι ἐναλλαγὴ τῆς μόδας, καθὼς καὶ ἡ ἀποκλίσις ἀπὸ τοῦ σεβασμοῦ ὅλων τῶν θεσμῶν.

Ἀντιθέτως ἡ ψυχὴ τοῦ χωρικοῦ, λόγῳ τοῦ δεσμοῦ τοῦ πρὸς τὴν Γῆν καὶ τὴν συνανταπύξιν του μὲ τὸ ἔδαφος, εἶναι πεπληρωμένη ἀπὸ μιὰ βαθειὰ εὐσέβεια καὶ ἕνα σεβασμὸν πρὸς ὅλα ὅσα συντελέσθησαν καὶ διὰ μέσου τῶν αἰώνων καθηγιάσθησαν.

Ὁ χωρικός ἔχει στερεῶς τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων, καὶ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν κάτοικον τῶν πόλεων, τὸν αἰωνίως ἀνήσυχον καὶ αἰωνίως ἐπιζητοῦντα μεταβολάς, ἐμφανίζει τὴν εἰκόνα τοῦ ἀφ' ἑαυτοῦ ἡρεμοῦ καὶ ἡσυχάζοντος, ποὺ ἀποτελεῖ καὶ τὸ βασικὸν στοιχεῖον τῆς ψυχικῆς ἐλευθερίας του.

Μὲ ἄλλα λόγια:

Ὁ χωρικός εἶναι συντηρητικὸς, ὁ κάτοικος τῶν πόλεων ἀντιθέτως φιλελεύθερος.

Συνεπῶς τὸ χωριὸ καὶ γενικὰ ἡ ὑπαίθρος χώρα παρὰ μένουσιν ὡς τὸ εὐρύ καὶ αἰωνίως δυνάμεικον ὑπόβαθρον πάσης ἱστορικῆς ζωῆς, ἀν καὶ εἰς τοὺς κόλπους τοὺς, τῶν πόλεων ὅσον καὶ ἡ ὑπαίθρος χώρα, παραμένουν χωρὶς τὴν ἐπιβεβλημένην πολ-λάκις προβολήν.

Καὶ γὰρ νὰ ἐκφρασθοῦμε μὲ ἕνα ὄρον φιλοσοφικόν:

Τὸ χωριὸ κυριαρχεῖται ἀπὸ τὴν κατηγο-

ρίαν τῆς οὐσίας, ἐνῶ ἀντιθέτως ἡ πόλις ἀπὸ τὴν κατηγορίαν τοῦ γίγνεσθαι.

Ἡ ψυχικὴ στενότης τοῦ χωρικοῦ παραμένει ἀναλλοίωτος καὶ τὸ Style τῆς ζωῆς του τὸ αὐτὸ διὰ μέσου τῶν δεκαετηρίδων, ἐφόσον δὲν μεταβάλλονται αἱ συνθήκες αἱ φυσικαί.

Ἀντιθέτως ὁ κάτοικος τῆς πόλεως εἶναι συνεπεία τῆς πνευματικῆς του εὐκινησίας, ὁ φορεὺς τῆς Ἰστορίας.

Βεβαίως πληρώνει ἀκριβὰ τὴν εὐκινησίαν του αὐτὴν μὲ τὴν ἑλληνικὴν ριζικὴν προσκολήσεώς του εἰς τὸ ἔδαφος, ἀλλ' ἡ σκληρὰ αὐτοθυσία, τῆς ὁποίας οἱ περισσότεροι δὲν ἔχουν συνειδησιν, τὸν διευκολύνει ὥστε νὰ καταστήσῃ δημιουργὸς καὶ ὁ φορεὺς τῆς πνευματικῆς πολιτιστικῆς ἐξελίξεως, ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄφιν ὅτι ὅλες: οἱ ἐθνικῆς, κοινωνικῆς, ἐμπορικῆς, πνευματικῆς, πολιτικῆς καὶ ἠθικο-θρησκευτικῆς δυνάμεις ἐλευθερίας κινήσεως εἰς τὰς ὁποίας ἀναστρέφεται ἔχουν τίς ρίζες τους στὴν ἐσωτερικὴ ἐλευθερία του καὶ στὴν πνευματικὴ ὁλότητά του.

Ἀναμφιβόλως μὲ τὴν πνευματικότητά του ἀναδεικνύεται ὁ κάτοικος τῶν πόλεων, ὡς ἰθὺντων πλουσιοπαρόχως παράγοντες τῆς πολιτιστικῆς ἐξελίξεως. παρὰ ταῦτα ὅμως ὑφίσταται ἕνας μεγάλος κίνδυνος γιὰ τὴν ὑγείαν καὶ τὴν ὑπόστασιν ὁλοκληροῦ τοῦ λαοῦ, δεδομένου ὅτι, ὅσον περισσότερο ἐξελίσσεται ὑπὸ τὴν ἐννοιαν τῆς ἀγρύπνου συνειδήσεως καὶ τῆς ἀπορίσεως πάσης μοιραίας προϋποθέσεως, τόσο περισσότερο ὠθεῖται πρὸς μίαν κυρίαρχίαν καθαρῶς νοητικὴν, πρὸς μίαν ὡμὴν ὑπολογιστικὴν κατανόησιν, καὶ σὸ τέλος ἐγκαταλείπει τίς δημιουργικὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς του, ἀφίνοντάς τες νὰ συρρικνωθῶν καὶ νὰ ξαρώσων, καίτοι ἔχουν τίς ρίζες τους στὸ ὑποσυνείδητον.

Μία σύγκρισις μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου τῶν μεγαλοπόλεων καὶ τοῦ χωρικοῦ καθι-

στᾶ τὴν ὡς ἄνω διαπίστωσιν σαφῆ καὶ φανεράν.

Ἀναμφιβόλως καὶ τοῦ χωρικοῦ τὸ λογικὸν δὲν παίζει κανένα περιορισμένον ρόλον, δεδομένου ὅτι διαθέτει καὶ οὗτος, πνευματικὴν εὐκινησίαν, ἀλλὰ τὸ κέντρον τοῦ βάρους τοῦ ψυχικοῦ τοῦ βίου βρίσκεται εἰς τὸ ὑποσυνείδητον.

Ἡ σκέψις ἐπίσης τοῦ χωρικοῦ εἶναι διάφορος ἀπὸ τὴν τοῦ κατοίκου τῶν πόλεων, δεδομένου ὅτι αὕτη περιστρέφεται εἰς τὸ ἐποπτικὸν καὶ τὸ εἰκονογραφικόν.

Μὲ τὸ δίκην του δὲ ὁ Klaer παρομοιάζει τὸν λαὸν τῆς ὑπαίθρου μὲ τοὺς ὑπνώττοντας ὁφθαλμοὺς τῶν φυτῶν¹, οἱ ὁποῖοι σπινθηροβολοῦν καὶ ζωντανεῦν ὡς ἀπειλεῖται ἡ ζωὴ τῆς ρίζης των, δεδομένου ὅτι δὲν ὑπάρχουν πλέον ἄλλες τροφοδότους πηγές.

Πόσο ἀλλοιότικα ὁμοῦ συμπεριφέρεται ὁ κάτοικος τῶν πόλεων.

Παραμένει πάντοτε ἄγρυπνος καὶ ἔτοιμος νὰ πηδήσῃ γύρω ἀπὸ² κάθε καινούργια ἐντύπωση.

Αἱ συνέπειες δὲ ἀκριβῶς αὐτῆς τῆς συνειδητῆς προδιαθέσεώς του πρὸς τὸ περιβάλλον καὶ ἡ προσαρμογὴ του πρὸς καινούργιες πάντοτε εἰκόνες τῆς γύρω του πραγματικότητος, ἀποτελοῦν τὴν ἰσχυρότερη κλίση του γιὰ μιὰ κριτικὴ ἐπισκόπηση καὶ γιὰ κάθε μορφὴ σκεπτικισμοῦ.

Ἡ ἱκανότης τῆς ἡρέμου προσαρμογῆς του πρὸς τὰ πράγματα, καὶ ἡ πρόθεσίς του νὰ ἀφίνεται νὰ παρασύρεται ἀπὸ αὐτά, γίνεται αἰτία ὥστε νὰ βυθίζεται σὲ ἕνα περιβάλλον τὸ ὁποῖον δὲν γνωρίζει καὶ δὲν ἀναγνωρίζει πλέον κανένα μυστικὸν καὶ ἔτσι, κάθε σεβασμὸς πρὸς τὰς δυνάμεις τῆς παραδόσεως μετατρέπεται σὲ σάτυραν καὶ σὲ ἐμπαιγμόν, δεδομένου ὅτι ὅλα κατατείνουν εἰς τὸν ὁμὸν ὁφελισμὸν.

Αἱ ἱκανότητες αἱ δημιουργικῆς πού ἀποκαλύπτονται στὴν τέχνην, στὴν θρησκείαν, στὴν ἠθικότητα, καθὼς καὶ στὰ ἥθη καὶ ἔ-

θιμα, καὶ αἱ ὁποῖες ἐκπηδοῦν καὶ ἐκπηγάζουν ἀπὸ τὸ ὑποσυνείδητον, μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου σβύνουν καὶ πεθαίνουν.

Ἐν συνεχείᾳ δέ: Τὰ ἥθη καταπίπτουν, ἡ θρησκεία καὶ ἡ τέχνη χάνουν τὴν πρωταρχικὴν τοὺς ἐπίδραση καὶ γίνονται ἀφηρημένες καὶ ἄτονες ἀπὸ ἀπόψεως πνευματικῆς, ἐν τέλει δὲ περιπίπτουν εἰς τὴν σφαίραν τῶν ἁξίων ἐκείνων πού ἐρμηνεύονται μονάχα διὰ τῆς ξηρᾶς διανοήσεως:

Δηλαδή: Τῆς Ἐπιστήμης, τῆς τεχνικῆς οργανώσεως πόλεων ἐξαγοράζεται μὲ σοβαρὰ μειονεκτήματα,³ τὰ ὁποῖα εἶναι αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ ἀνεκτὰ διὰ τὸ λαϊκὸν σύνολον, ἐφόσον ἀγρυπνεῖ μία ὑγιὴς ἐνσπερματιστικὴ συνείδησις τῶν κατοίκων τῆς ὑπαίθρου, γιὰ τὴν ἀνανέωσιν ὁλων τῶν δυνάμεων τῆς πόλεως, πού περὶ ἡλθαν σὲ κατὰστασιν ἐξασθενήσεως καὶ νοσηρότητος, ἀνμὴ καὶ πλήρους πολέμου παρὰ κμῆς.

Καὶ γιὰ τὴν τύχην ἐνὸς ἔθνους, ἀλλοίως θὰ εἶχανε τὰ πράγματα, ἐὰν ὁ Μολὼχ τῶν πόλεων δὲν κατέπινε περισσότερους ἀνθρώπους ἀπὸ ὅσους θάπρεπε νὰ τοῦ χορηγήσῃ ἡ ὑπαίθρος, καὶ ἐὰν ἡ ἐλκυστικὴ Ζωὴ τῶν πόλεων δὲν ἡλέκτριζε καὶ τοὺς χωρικοὺς.

Πάντως ἕνα εἶναι γεγονός. Δηλαδή ἡ διαπίστωσις ὅτι αἱ μεγαλόπολεις ἀπορροφοῦν σὰν ἕνα σφουγγάρι τοὺς κατοίκους τῆς ὑπαίθρου καὶ ἔτσι σιγά σιγά τὰ χωριά ἐρημίζονται.³

Ἡ εἰκὼν τῶν σχέσεων πόλεως καὶ χωριοῦ μᾶς δόθηκε ἀνάγλυφος μὲ τὴν διαφοριστικὴν ὡς ἄνω ἀνάλυσιν τοῦ Καθηγητοῦ Weidel.

Καὶ ἤδη ἐν ἐπιλόγῳ, ὡς κλείσει ἡ ταπεινότης μας τὸ ὑπὸ διαπραγματεύσιν θέμα μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ ρημαγμένου χωριοῦ τῆς ὑπαίθρου καὶ τὴν θέσιν καὶ τὸν ρόλον τοῦ δασκάλου τῆς ὑπαίθρου μέσα στὴ θύελλα τοῦ τωρινοῦ ξερριζωμοῦ τῶν νέων ἀπὸ πλείστας

περιοχὰς τῆς Πατρίδος μας, ἰδίως τῆς Ἡπείρου, τὸν ρόλον δηλαδὴ τοῦ δασκάλου ἐναντι τοῦ προβλήματος τῆς Ἀστυφιλίας καὶ τοῦ ξεριζωμοῦ, τὴν εὐθύνην τῶν θεσμῶν πού ἀσχολοῦνται μὲ τὴν μόρφωσιν καὶ ἐπιμόρφωσιν τῶν δασκάλων, ὥστε νὰ εἶναι οὗτοι σὲ θέσιν νὰ συμβάλουν στὴν μείωσιν τῶν τραγικῶν ἀντικτύπων διὰ τὴν ὑπαίθρον καὶ ἐν τέλει εἰς τὴν ἐπιβεβλημένην ἐνίσχυσιν τῶν δασκάλων τῆς ὑπαίθρου ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας διὰ τὸ πολύμοχθον καὶ δυσχερὲς ἔργον των.

Καὶ ἰδοὺ ἡ εἰκὼν: Ζῶμεν εἰς μίαν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν μὲ τὴν μετακίνησιν τῶν κατοίκων τῶν χωριῶν στὶς πόλεις καὶ τὴν μετανάστευσιν τῆς νεολαίας εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἡ ὑπαίθρος ἀρχίζει νὰ ἐρημώνεται — ἀνμὴ καὶ νὰ ξεριζώνεται.

Ἀντικρίζομεν νὰ σβύνουν τὰ παλῆα ἥθη καὶ ἔθιμα καὶ ἡ μόδα νὰ εἰσβάλῃ ἀκάθεκτος εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν τοῦ χωριοῦ.

Νεανίας Ἡπειρώτης ἐπανακάμψας ἐξ Ἀμερικῆς πρὸ τίνος χρόνου ἤθελε νὰ φορέσῃ μὲ κάλτσες νάυλον καὶ τὴν Γαργιά του.

Τὶς εἶχε φέρει ὡς δῶρον καὶ ἐπέμενε νὰ τὶς δεχθῇ.

Ἡ Ἡπειρώτισσα ὁμοῦ Μπάμπω πού ἔχεται μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαβείας τῶν παραδόσεων, τὸν ἐπαγέφερε στὴν θέσιν του μὲ τὴν κάτωθι χαρακτηριστικὴν ἐκφασιν τῆς Ἡπειρωτικῆς διαλέκτου.

τὶ λὲς μωρὲ χούμπουμα.⁴ Ἐπίσης ἀρχίζει νὰ ὑφίσταται εἰς τὴν ὑπαίθρον καὶ ἡ ἱερίησιν καὶ ἡ ἀνεξάντλητος παλαιὰ πληγὴ τῶν λαϊκῶν θούλων, παραμυθιῶν καὶ τραγουδιῶν.

Ἡ παλαιὰ ἐπίσης λαϊκὴ Ἀρχιτεκτονικὴ τῶν σπιτιῶν ἀρχίζει καὶ αὐτὴ νὰ παραχωρεῖ τὴν θέσιν της σὲ νεωτεριστικὰ ἀρχιτεκτονικὰ κατασκευάσματα.

Ἀλλὰ πρὸς τί ἡ ἀπαρίθμησις τῶν περαιτέρω Ἰσορρομιῶν;

Ἡ συνάντησις τῶν κατοίκων τῆς ὑπαίθρου μετὰ τοῦ ἐδάφους ἀρχίζει νὰ χαλαροῦται καὶ ὁ χωρικός ἀρχίζει σιγὰ σιγὰ νὰ ποιεῖται ἡμι-ἀλλοτρίως.

Καὶ προβάλλει τὸ τραγικὸν ἐρώτημα:

Τί πρέπει νὰ γίνει;

Ἡ ἔξωθεν θεραπεία δὲν φαίνεται νὰ ἔχει θέσιν μὲ τὸν ἀκάθεκτον ρυθμὸν τῆς εἰσροῆς τῶν κατοίκων τῆς ὑπαίθρου εἰς τὰς πόλεις.

Ἡ βολήθεια συνεπῶς μονάχα ἔσωθεν θὰ μποροῦσεν ἀποδέλθει, ἄλλως ἐφόσον αἱ μεγαλόπολεις θὰ ἐξασκοῦν νὰ ἀπομυζοῦν τὴν δύναμιν τῆς ὑπαίθρου χώρας, μὲ τὸ πέρασμα τῶν αἰώνων ἀμφοτέροι οἱ ὀργανισμοὶ ἀργὰ ἢ γρηγορασεως, τῆς πρακτικῆς ὠφελείας καὶ τὸ θησαύρισμα τοῦ χρήματος.

Οἱ δεσμοὶ μὲ τὴν οἰκονομία ἐξασθενίζουν, ἡ καρδιά παύει νὰ πάλλει γιὰ κάτι τὸ εὐγενές καὶ ἀνώτερον καὶ ἔτσι ὅλα μοιραίως παίρνουν τὸν δρόμον μιᾶς πνευματικῆς καταστάσεως νομάδων τῆς ἐρήμου.

Μὲ ἄλλα λόγια:

Ὁ κάτοικος τῶν πόλεων ἔχει τὴν στενότερη Πατρίδα του πανταχοῦ καὶ οὐδ αὐτοῦ.

Ὁ κάτοικος τῶν πόλεων εἶναι ξενὰς βλαβερός κοσμοπολίτης.

Αἱ ἀξίες ποὺ δίδουν περιεχόμενον εἰς τὴν ζωὴν τοῦ κατοίκου τῶν πόλεων εἶναι:

Ἡ πολιτικὴ,

Τὸ ἐμπόριον,

Ἡ Τεχνικὴ,

Ἡ Μόδα,

Ὁ Κινηματογράφος,

Τὸ χρήμα καὶ ἡ ἀπόλαυσις ἡ ὕλη.

Ὅλα δηλαδὴ ἐκεῖνα ποὺ ἀποτελοῦν τὴν διεθνὴ προβολὴ τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ.¹

Ἔτσι ὁ κάτοικος τῶν πόλεων ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν χωρικὸν ὁ ὁποῖος δὲν μπορεῖ νὰ ζῇ χωρὶς τὸ συναίσθημα τῆς στενότερης Πατρίδος, εἶναι ξενὰς γεννημένος Κοσμοπολίτης.²

Ἐὰν δὲ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ζωὴ τῶν πόλεων καὶ τῶν μεγαλοπόλεων χάνουν σιγὰ καὶ ἀποβάλλουν σχετικὰ μὲ τὸν ρυθμὸν καὶ τὸ περιεχόμενον τοὺς τὸ ἐθνικὸ ξεχωριστό τοὺς χρώμα, ἐνῶ παράλληλα κινδυνεύουν νὰ χάσουν καὶ τὸν δεσμὸν μὲ τὸν ἐσωτερικὸν ψυχικὸν τοὺς κόσμον, ἀρπάζουν ἔτσι κάθε δυνατότητα πρὸς ἐσω-

τερικὴ περισυλλογὴ γιὰ νὰ ἐπιτύχουν, μέσα στὴν ἀτέρμονα παραζάλη τῆς καρδιάς τοὺς τὸ βάθος ἐκεῖνο τὸ ψυχικὸ ποὺ εἶναι ἀνέφικτον χωρὶς τὴν ἐσωτερικὴν περισυλλογὴν καὶ τὴν ἀναστροφὴν, ἔστω καὶ νοερῶς, μὲ τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς Γενεθλίας Γῆς τῶν.

Ἐντεῦθεν ἡ ἰδρυσις πολυπληθῶν καὶ ποικιλιῶν ὡν Συλλόγων εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰς μεγαλόπολεις, γιὰ νὰ μὴ καταποντισθοῦν ὁλόκληρα ψυχικῶς.

Μέσα στὴν αἰωνίως ρευστὴν μᾶζαν τῶν πόλεων καὶ τῶν μεγαλοπόλεων τὸ ἐπὶ μέρους ἄτομον δὲν μπορεῖ εὐκόλως νὰ συγκρατήσῃ τὴν αὐτονομίαν του καὶ τὴν ἰδιορρυθμίαν του, δεδομένου ὅτι αἱ πολυριθμὲς ἐντυπώσεις μὲ τὰς ὁποίας κεραυνοβολεῖται εἰς τὴν ζωὴν του, δὲν τοῦ ἐπιτρέπουν παρὰ ἐλάχιστα στιγμὲς ἐσωτερικῆς περισυλλογῆς.

Ἔτσι, ἄθελα, κινεῖται δέσμιον πρὸς μίαν ψυχικὴν ἐξωτερικότητα, πρὸς μίαν ἐσωτερικὴν πνευματικὴν στασιμότητα, ἀν μὴ καὶ πρὸς μίαν ἐσωτερικὴν ψυχικὴν σῆψιν.

Πόσον ὅμως ἀντίθετα διάφοροι εἶναι αἱ ἐντυπώσεις τῆς ζωῆς τοῦ χωρικοῦ.¹

Ἡ Ζωὴ τοῦ χωρικοῦ ἐγγλείει περισσοτέραν αὐτενέργειαν καὶ αὐθορμησίαν.

Ὁ χωρικὸς εἶναι αὐτοχρῶμος σὰν ξενὰς βασιλιάς στὸ ἔδαφός του¹ διαθέτοντας γιὰ τὸ ἐπάγγελμά του ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν.

Ἡ τελεία στήριξις στὸν ἑαυτὸν του προσπορίζει εἰς τὸν χωρικὸν μίαν εὐλογημένην αὐτόχρωμην ἡρεμίαν καὶ ἀσφάλειαν, καὶ μίαν ὀψιρὴ φανερὰ αὐτοσυνείδησιν.²

Ἡ Ζωὴ του εἶναι δεμένη μὲ τὸν μέγαν καὶ ἡρεμὸν ρυθμὸν τῆς φυσικῆς πορείας.

Τὴν ἀξίαν τῆς Κοινοτικῆς Ζωῆς τοῦ χωριοῦ, καὶ τὴν ἀλληλοεκτίμησιν τῶν χωρικῶν μετὰξὺ τῶν, τὴν στεροῦνται οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων, δεδομένου ὅτι τὰ τοπικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ζωῆς τῶν φέρον

ἀποχρῶσιν καθαρῶς ἀτομικῆς.

Διὰ τὸν χωρικὸν ἀντιθέτως τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα ἀποτελοῦν ἓνα βασικὸν παράγοντα τῆς Ζωῆς του.

Τὸ χωριὸν — ἰδίως στὰ παλιότερα χρόνια — ἦτανε μία πραγματικὴ Κοινότης Ζωῆς καὶ Περωμένον³ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν μεγαλοπόλεων, οἱ ὁποῖοι ἀντιρῶνται στὰς μετὰξὺ τῶν σχέσεις, ὡς ἄτομα ἀπλὰ καὶ σὰν μία ἄμορφος μᾶζα.

Ἔτσι ἡ ἐξέλιξις τοῦ πολιτισμοῦ τῶν θὰ ὑποστοῦν τὴν τύχην τῆς ἀρχαίας Βαβυλώνας καὶ τῆς ἀρχαίας Ρώμης.

Εὐτυχῶς ποὺ σὲ ὠρισμένες περιοχὰς τῆς Πατρίδος μας ὑπάρχει κάποια ἀντίδραση θετικὴ, ἐναντὶ τοῦ ρεύματος τῆς Ἀστυφιλίας καὶ τοῦ θλιβεροῦ Κοσμοπολιτισμοῦ.

Καὶ ὁ ρόλος τοῦ δασκάλου τῆς ὑπαίθρου, θὰ ἐρωτησῇ τίς.

Ὁ δάσκαλος τῆς ὑπαίθρου πρέπει νὰ ἔχει μίαν ἐσωτερικὴν σχέσιν γύρω ἀπὸ τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ἀναντικαταστήτων ἐκείνων ἀξιών ποὺ πηγάζουν ἀπὸ τὴν ὑποσυνείδητον δημιουργικὴν δύναμιν τοῦ λαοῦ καὶ συνθέτουν τὴν εἰκόνα τοῦ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ ἀνάγκη στὴν συνθετικὴ προβολὴ τῶν ἀπόψεων τῆς Πατριδογνωσίας καὶ τῆς Λαογνωσίας.

Μονάχα δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ δασκάλου πρὸς τὰ δημιουργήματα ἐκεῖνα εἰς τὰ ὁποῖα ἀποκαλύπτεται ἡ λαϊκὴ ψυχὴ θὰ μπορούσε νὰ ἐκπορευθῇ καὶ ἡ ἐπίδρασις του στὴν νεολαία τοῦ χωριοῦ ποὺ τοῦ εἶναι ἐμπιστευμένη, καὶ πέραν ταύτης καὶ εἰς τὴν Κοινότητα τοῦ χωριοῦ, ὅπου δρᾷ ἐκπολιτιστικὰ.

Μονάχα δηλαδὴ ὅταν ὁ δάσκαλος εἶναι ὠπλισμένος μὲ μιὰ συγχρονισμένη Παιδαγωγικὴ μόρφωσις ἡ ὁποία νὰ τοῦ ἐπιτρέπει νὰ κατέχη τὴν ἐκπαίδειν καὶ τὸ βάθος τῶν προβλημάτων τῆς Πατριδογνωσίας καὶ τῆς Λαογνωσίας ὡς Ἐπιστήμης μονάχα τότε θὰ εἶναι σὲ θέση νὰ μετοχετεύσῃ καὶ τίς ἀξίες τοῦ λαϊ-

κοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὴν ψυχὴ τῶν παιδιῶν τῆς ὑπαίθρου καὶ στὴν ἀτμόσφαιρα γενικὰ τοῦ χωριοῦ νὰ ἔχει ἐπίδρασιν βαθυτέραν.

Ἀπὸ τὴν ὥς ἄνω ἄπομιν προκύπτει καὶ ἡ εὐθύνη τοῦ θεσμοῦ τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐπιφορτισμένες μὲ τὴν μόρφωσιν τῶν σπουδαστῶν τῶν, ποὺ θὰ δράσουν κυρίως ὡς δάσκαλοι στὴν ὑπαίθρου.

Καὶ ἡ Πολιτεία θὰ ἐρωτήσῃ τίς;

Ἐὰν ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν ὅλα τὰ ἀνωτέρω τὰ ὁποῖα ἀπετέλεσαν ἀντικείμενον ἐξονυχιστικῆς μελέτης γύρω ἀπὸ τὴν θέσιν καὶ τὴν σχέσιν τοῦ χωριοῦ καὶ τῆς πόλεως, ἡ Πολιτεία πρέπει μὲ ξεχωριστὸν διαφέρον νὰ περιβάλῃ τὸν δάσκαλον τοῦ χωριοῦ, γιὰ νὰ μπορέσῃ καὶ αὐτὸς νὰ ἀντέξῃ στὸ βαρὺ ἔργον του.

Καὶ γιὰ νὰ ὁλοκληρώσωμεν:

Πόλι καὶ χωριὸν, σὰν μιὰ Κοινότης Ζωῆς καὶ Εἰμαρμένης θὰ μπορούσαν νὰ ἀναπτυχθοῦν καὶ νὰ ἀνιψηθοῦν μὲ πλήρη διατήρησιν τῆς ἰδιοσυστάσεως τῶν.

Καὶ ἐδῶ προβάλλει ἡ νοῦνεχὴς ἀντίληψις τῶν διοικούντων τὴν Χώραν.

Ἄλλως ἡ εἰκὼν τοῦ ξεροζομοῦ θὰ ἀποτελεῖ θέμα ὀδυνηρῶν ἀποσκηνῆς παραστάσεων διὰ τὴν Πολιτείαν.

Καὶ γιὰ νὰ μὴ ριψοκινδυνεύσωμεν μὲ αὐταπάτας, ἰδοὺ ἐν ἐπιλόγῳ καὶ ἐν τελικῇ κατακλείδι μιὰ εἰκὼν ἀπὸ τὴν Ἡπειρον:

Πλείστοι νέοι Ἡπειρωτικῶν χωριῶν ἐγκαταλείπουν τοὺς τόπους ὅπου ἔζησαν, τοὺς τόπους ποὺ ἀγάπησαν, καὶ σὰν νομάδες ταξιδεύουν μακρὰν τῆς Ἡπείρου.

Δὲν θέλουν νὰ παραμείνουν στὴν Γενέθλια Γῆ τους. Θέλουν φεύγοντες καὶ ταξιδεύοντες νὰ ἐξασφαλίσουν τὸν ἐπιούσιον ἄρτον τῶν.

Θέλουν να παραμείνουν άτομα'.

Και ερωτάται:

Μήπως πρόκειται για κάτι το ωραίο, το ωραίο και συγκινητικό και άρκετά καινούργιο για την φαντασία τους;

Ποιός ξέρει!

Πάντως ο ενδόμυχος πόθος των είναι για ταξίδι σε χώρα που την αγνοούν, σε μια Κοινωνία που τους είναι άγνωστη και για να καταπιασθούν τέλος με κάποιο επάγγελμα που θα είναι κι αυτό το πιο ξέ-

νο προς το πατριώ τους τοιοῦτο.

Δεν βλέπουν την ώρα που να άπελευθερωθούν από την αληθινή τους φύση.

Δεν βλέπουν την ώρα να ξεριζωθούν.

Φαίνεται πως τίποτε δεν είναι πιο δυνατό από τον άνεμο της προώας, ο οποίος ξαράνει τον μανδύαν των νομάδων, όταν με διπλωμένη την τένα τους, ταξιθεύουν στην ξερή.

Εγκαταλείπουν τους τόπους, όπου έζησαν.

Εγκαταλείπουν τους τόπους που αγάπησαν.

Εγκαταλείπουν τους τόπους όπου υπέφεραν.

Αρχίζουν μια καινούργια Ζωή, που μερικές φορές ή Ζωή τους αυτή ισοδυναμεί με μια άπελευθέρωση.

Ερωτάται όμως:

Θα παιχθή για πολὺν καιρό αυτό το δράμα των νομάδων, που εγκαταλείπουν την "Ηπειρον;

Ποιός ξέρει!

Γι' ατήν ώρα όμως φεύγουν... έφυγαν.

Είναι οι ξεριζωμένοι της "Ηπείρου μου. Και της Πατρίδος μας.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΝΕΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Ένα πρόβλημα ύψιστης εθνικής σημασίας που συνδέεται με το ρόλο και τη δράση του δασκάλου της υπαίθρου. Με αυτό το σπου-

δαίο θέμα καταπιάνεται σήμερα ο διακεκριμένος συνεργάτης μας κ. Εύρ. Σούρλας. Τα σημεία που ιδιαίτερα έρευνά, κάτω από το φως της ψυχολογίας και Παιδαγωγικής είναι τα εξής:

1) 'Αστυφιλία και Μετανάστευσις ξεριζώμα από την πατρίδα.

2) 'Η θέση της πολιτείας απέναντι στο ζήτημα της μορφώσεως και επιμορφώσεως των δασκάλων μας ούτως ώστε να είναι ικανοί να συμβάλουν στη διατήρηση και ανύψωση του λαϊκού πολιτισμού, το κύτταρον αυτό του έθνους.

3) 'Ο θεσμός των Παιδαγωγικών 'Ακαδημιών που δεν βγάζουν δασκάλους άφοσιωμένους στο λαϊκό μας πολιτισμό, που έχει καθέδρα του στην υπαίθρο, στα χωριά.

4) Να καταργηθούν οι Παιδ. 'Ακαδημίες και να τεθή ξανά σε ισχύ ο θεσμός των Πολυταξίων Διδασκαλείων με επίκεντρον της μορφώσεως των νέων Δασκάλων «το Πατριδογνωστικόν 'Αξίωμα».

5) Να δοθή ειδικό επίδομα στους δασκάλους των χωριών και πρό πάντων των άπομακρυσμένων όρειών περιοχών.

6) Να μετονομασθή το Λαϊκό Σχολείο εις «Πατριδογνωστικό Σχολείο».

Με όλα αυτά τα επί μέρους θέματα ασχολείται ο κ.Ε. Σούρλας στο άρθρο που καταχωρήσαμε. "Όλα τα φωτίζει με το δικό του φιλοσοφικό και παιδαγωγικό φακό και πλαινεί έτσι το πεδίο έρευνας του σοβαρού θέματος «Χωριό - Πόλη».

Με την ευκαιρία αυτή παρακαλούμε και άλλους συνεργάτες μας να μας γράψουν τις απόψεις των πάνω στο γνωστόν θέμα «Χωριό - Πόλη». 'Ασφαλώς υπάρχουν πολλές πλευρές που θέλουν έρευνα και πρό πάντων ή οικονομική εξασθλίωσις των αγροτικών μαζών και ή πλήρης εγκατάλειψις του αγρότου που οδηγεί στο «ξερίζωμα» του πληθυσμού και στην «ξενητεία». Οι δ)λοι, όμως έχουν μεγάλη αποστολή και σαυτούς πέφτει μέγα μέρος του καθήκοντος να συμβάλουν στην αναγέννησιν του τοπικού λαϊκού πολιτισμού, που με την άκτινοβολία του και έν συνδυασμῶ με τα γενναία μέτρα οικονομικής ανακουφίσεως του γεωργικού πληθυσμού της χώρας μας, τα όποια θα πρέπει να λάβη το Κράτος, θα σταθή εμπόδιο στην περαιτέρω εξάπλωση της «άστυφιλίας» καί της εθνοκτόνου «μεταναστεύσεως».

ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΩΝ ΜΑΣ

Τὸ σχολεῖον καὶ ὁ δάσκαλος βασικοὶ παράγοντες γιὰ τὴν ἀναγέννηση τοῦ ἔθνους

Υπὸ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΣΙΣΚΟΥ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΟΥ ΣΧΟΛ. ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ

Ὁμιλία τοῦ διακεκριμένου νέου Ἐπιθεωρητοῦ Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως περιφ. Ἀμυνταίου κατὰ τὴν ἐναρξιν τῶν ἐργασιῶν παιδαγωγικοῦ συνεδρίου ποὺ ἔλαβε χώραν ἐφέτος στὸ Ἀμύνταιο (αἰθουσα κινηματογράφου «Ὁ Λύμπιον»).

Αἰδεσιμῶτατε, κ. Νομάρχα, κ. Δήμαρχε, κ. Γεν. Ἐπιθεωρητῇ, Κυρίες καὶ κύριοι.

Αἰσθάνομαι μεγίστην χαρὰν καὶ ὑπερηφάνειαν διὰ τὴν τιμὴν, τὴν ὁποίαν μᾶς ἐκάματε διὰ τῆς ἐδῶ παρουσίας σας. Οἱ διδάσκαλοι τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Περιφερείας Ἀμυνταίου, στρατιῶται τῆς ιδέας καὶ τῆς Πατρίδος καὶ δημιουργοὶ πολιτισμοῦ, συνήλθον ἐδῶ διὰ νὰ συζητήσουν διάφορα προβλήματα, τὰ ὁποῖα καθ' ἐκάστην παρουσιάζονται εἰς τὸ τόσον ὑψηλόν, εὐγενές καὶ βαρὺ ἔργον τῶν. Ἡ παρουσία σας ἐδῶ τοὺς δίδει θάρρος. Θὰ χωρίσωσι θαρραλεώτερον εἰς τὸ ἔργον τῶν διότι θὰ αἰσθάνωνται ὅτι τοὺς συνοδεύουν αἱ εὐλογίαι τῆς ἐκκλησίας, τὸ ἐνδιαφέρον τῆς πολιτείας, ἡ συμπάθεια τῆς κοινωνίας. Σὰς εὐχαριστῶ ὁλοψύχως διὰ τὴν τιμητικὴν αὐτὴν συμπαράστασιν.

Αἱ παιδαγωγικαὶ συγκεντρώσεις τοῦ εἵδους αὐτοῦ παρέχουν τὴν ευκαιρίαν προσωπικῆς ἐπικοινωνίας, ἀνταλλαγῆς σκέψεων, συνεννοήσεων ὅχι μόνον τῶν πνευμάτων ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχῶν τῶν ἀνθρώπων. Μαρτυροῦν τὴν ὑπαρξιν ἐφέσεως εἰς τοὺς λειτουργοὺς τῆς Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως πρὸς τὸ διαρκῶς καλλίτερον, ἐφέσεως ἀναγκαίας περισσότερον πάσης ἄλλης ἐποχῆς, σήμερον, ὅτε καταβάλλεται μία προσπάθεια ἐθνικῆς ἀναδημιουργίας εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς.

Πιστεύω, αἱ καθοδηγητικαὶ ὑποθήκαι, αἵτινες θὰ δοθῶσιν σήμερον εἰς τοὺς συνεργάτας μου, ὅτι δὲν εἶναι ἔξω τοῦ κύκλου τοῦ ἐνδιαφέροντός σας, δεδομένου ὅτι οἱ νέοι οἵτινες ἐκκλησιάζονται εἰς τὸν ναὸν τοῦ Σχολείου δὲν εἶναι ξένοι πρὸς ὑμᾶς, ἀλλὰ τὰ ἴδια τὰ παιδιὰ σας.

Ὀπλίζονται, μετὰ τὴν βοήθειαν τῶν δασκάλων τῶν, μετὰ ψυχικὰ καὶ πνευματικὰ ἐφόδια διὰ νὰ δυνηθοῦν νὰ καταστήσουν τὸ ἔργον τῶν ἀποδοτικώτερον βραδύτερον καὶ νὰ ἀποβοῦν καλοὶ κοινωνικοὶ παράγοντες.

Μετὰ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀκλόνητον πεποίθησιν, ὅτι πάντες Ὑμεῖς οἱ ἐκλεκτοὶ ἐπισκέ-

πται εἰσθε βοηθοὶ καὶ συμπαραστάται τοῦ ἔργου τοῦ σχολείου καὶ τῶν δημ./λων, τῶν οἰκοδόμων αὐτῶν τῆς πνευματικῆς, κοινωνικῆς καὶ ἐθνικῆς ζωῆς τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ στρέψω τὸν λόγον μου πρὸς τοὺς ἀγαπητοὺς συνεργάτας μου, τοὺς μὴ φεισθέντας οικονομικῶν θυσιῶν διὰ τὴν ἐμφάνισίν των εἰς τὴν παροῦσαν συγκέντρωσιν.

1. Γνώσις τῆς πολιτιστικῆς καὶ δημιουργικῆς πορείας τοῦ ἔθνους.

Ὁ Ἐκπαιδευτικὸς λειτουργὸς εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν παιδαγωγὸς τοῦ ἔθνους τοῦ καὶ ὡς τοιοῦτος πρέπει νὰ ἔχη βαθεῖαν γνώσιν τῆς πολιτιστικῆς καὶ δημιουργικῆς πορείας τοῦ ἔθνους καὶ τῆς ἰδιαζούσης θέσεως καὶ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ. Ὁφείλει νὰ γνωρίζη — καὶ ἀσφαλῶς γνωρίζει — ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Φυλὴ ὑπῆρξεν ἡ δημιουργὸς τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν καὶ ἔπασσε τὰ τελειότερα φιλοσοφικὰ συστήματα. Ἐχάρισεν εἰς τὸν κόσμον ἕναν Ὀμηρον, ὅστις ἔδωκε ἀνυπέρβλητα ποιητικὰ μνημεῖα τῆς παγκοσμίου σκέψεως, ἔδωκε ἕναν Μέγαν Ἀλέξανδρον, ὁ ὁποῖος ἤνοιξεν τὸν δρόμον τῆς Χριστιανικῆς Ὁρθοεικείας ἤνωσε τὸν Ἑλληνισμόν καὶ τὸν ἐξήπλωσε μέχρι περάτων τῆς γῆς.

Ἐθεσεν τὰς βάσεις τῶν πολιτευμάτων μετὰ ὁποῖα διοικοῦνται χιλιάδες χρόνια οἱ λαοὶ τῆς Δύσεως, ἐκαλλιέργησεν τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν κατὰ τρόπον ἀξιοθαύμαστον καὶ ἱκανὸν νὰ ἐκφράζη τὰς πλέον δυσκόλους σκέψεις τοῦ ὁ ἀνθρώπου. Ἐδημιούργησεν ἰδανικὸν τύπον πολιτισμοῦ, τὸν Ἑλληνοχριστιανικὸν πολιτισμόν, ὁ ὁποῖος ἔχει ὡς βάσιν τὴν ἐνημέρωσιν καὶ τὸν ἀνθρωπισμόν.

Συνετέλεσεν εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς Ἀναγεννήσεως, διότι ὡς γνωστὸν οἱ καρποὶ τῆς ἀναγεννήσεως χρεώονται τοὺς χυμοὺς τῶν εἰς τὰ ἀρχαῖα γράμματα. Ἐστάθη εἰς τὸ Βυζάντιον ἐπὶ χίλια καὶ περισσότερα ἔτη φρουρὸς τῆς Χριστιανικῆς πίστεως. Ὑπῆρξεν πρόμαχος καὶ ὑπέρμαχος τῆς Ἐλευθερίας παντοῦ καὶ πάντοτε. Ἐπέτυχε νὰ ὑψώσῃ τὴν σκέψιν τῆς ὑπεράνω τῆς ὕλιστικῆς ἀντιλήψεως. Ἐδωκε εἰς τὸν κόσμον τὸν θρόνον τοῦ 21, τὸ Ἀλβανικὸν ἔπος καὶ τὴν ἡρωϊκὴν ἀντίστασιν πρὸς τὸν ὀλοκλήρωτισμόν. Ἰδοὺ

λοιπόν ο εύρος Ιστορικός χώρος, εντός του οποίου κινείται ο Έλληνας εκπαιδευτικός.

Είς την Ιστορίαν του πολιτισμοῦ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος κατέχει ἐξέχουσαν θέσιν. Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἡ ζωὴ τοῦ Ἑλ-λαμπεν ὡς ἓνα φῶς τῆς ὠραιότητος καὶ σοφίας καὶ γνώσεως. Ἡ παράδοσις τῆς πολιτιστικῆς ἀποστολῆς του, ἐδίδεν ὑπεροχὴν καὶ βαρύνουσαν ἐπίδρασιν εἰς τὸν πνευματικὸν καὶ ψυχικὸν παράγοντα.

Ὅθεν ἡ παιδεία καὶ ἡ μέριμνα ἐν γένει περὶ τὴν ἀγωγὴν ἀπετέλεσαν διὰ τὸ «ἐνθυμον καὶ διανοητικὸν γένος τῶν Ἑλλήνων» κατὰ τὸν μέγαν Σταγίριτον φιλόσοφον, τὴν πρωταρχικὴν καὶ διαρκὴ μέριμνάν του.

Ἐντεῦθεν πηγάζει βαθεῖα ἡ υπερηφάνεια ἀλλὰ καὶ βαρεῖα ἡ εὐθύνη τῶν εκπαιδευτικῶν μας.

2. Σημασία καὶ δυνάμεις τῆς ἀγωγῆς.

Ἄλλ' ἐρωτᾶται μέχρι ποίου σημείου φθάνει ἡ ἐπίδρασις τῆς Παιδείας καὶ τῆς ἀγωγῆς ἐν γένει εἰς τὸν ἄνθρωπον;

«Εἶναι ἡ Παιδεία ἡ μεγάλη τέχνη, ἡ ἀνθρωποπλαστική. Ἡ ἐπιστήμη ἡ ἀνθρωποποιός. Ἀνάμεσα στὶς ἄλλες ἀρχόντισσες Μοῖρες ποὺ κρατᾶνε στὰ χέρια τοὺς καὶ ὑφαίνουν τὴν ψυχὴς τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν ἐθνῶν, ποῖο ἀνάστημα μπορεῖ νὰ συγκριθῇ μὲ τὸ δικό της;» (Παλαμάς).

Σκοπὸς τῆς Παιδείας εἶναι ν' αὐξήσῃ τὴν δυνάμιν τῆς νοήσεως, νὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῆς γνώσεως τῶν φυσικῶν γεγονότων καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν νόμων, νὰ ἀσκήσῃ τὴν διάνοιαν, ν' ἀπλώσῃ τὸ πνεῦμα καὶ διευρύνῃ τὰ διαφέροντά του.

Ὅταν ὁ Πίνδαρος λέγει: «Γίνε ἐκεῖνο ποὺ εἶσαι» θέλει νὰ πῇ: «Εἶσαι μία δύναμις», αὐτὴ ἡ δύναμις πρέπει νὰ ξεδιπλωθῇ εἰς ὅλον τὸ πλάτος καὶ τὸ βάθος, οἱ σταθμοὶ ποὺ θὰ ἀκολουθήσῃ τὸ ξεδιπλωμα, ἐξαρτῶνται ἀπὸ σένα καὶ τὰς περιστάσεις ἀπὸ τὰς ἀντιδράσεις εἰς τὴν παρουσίαν τῶν γεγονότων.

Αὐτὸ εἶναι τὸ μέλλον σου, ὁ προορισμός σου καὶ θὰ ξεφύγῃς τὸ πεπτρωμένον. Μεγίστη πράγματι εἶναι ἡ δύναμις τῆς Ἀγωγῆς καὶ παιδείας. «Ὁ ἄνθρωπος μόνον διὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως δύναται νὰ ἀποβῇ ἄνθρωπος. Οὐδὲν οὗτος εἶναι ἄλλο ἢ τῆς ἐκπαιδεύσεως δημιουργημα» λέγει ὁ KANT. Ἡ ἱστορία καὶ ἡ πεῖρα ἀποδεικνύουν, ὅτι καὶ ἄτομα καὶ λαοὶ δύνανται διὰ τῆς παιδείας νὰ φθάσωσι μέχρι τοιοῦτου σημείου, ὥστε νὰ κρατῶσι τὴν τύχην αὐτῶν εἰς χεῖρας τῶν.

Τὸ πνεῦμα τῆς Σπάρτης καὶ τῶν Ἀθηνῶν, ἀποτελεῖ δι' ἡμᾶς τοὺς Ἑλλήνας εὐλογητὸν παράδειγμα ἐπὶ τοῦ προκειμένου.

«Δίδοντες εἰς τοὺς πτωχοὺς ἀφορμὴν καὶ ὕλην συλλογισμοῦ, τὴν ἀνάγκην, ἀναφωνεῖ ὁ Κοράης. θέλετε μεταμορφώσῃ ἐν βραχεὶ χρόνῳ τὰ ἥθη τῶν καὶ θέλετε καταστή-

σει τοὺτους ἀξίους τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἀγάπης σας ἀδελφοὺς».

Ὁ σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς ἦτο διάφορος κατὰ καιροὺς καὶ κράτη: π. χ. αἱ Ἰνδία, εἶχον ὡς σκοπὸν ἀγωγῆς νὰ παρασκευάζουν διὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν, ἡ Περσία νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν πολιτείαν, ἡ Αἴγυπτος νὰ διατηρήσῃ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Κλήρου. Ἡ Σπάρτη νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν πόλιν διὰ τῆς δημιουργίας πολεμιστῶν, αἱ Ἀθῆναι μέχρι 479 π. Χ. τὴν εὐμερίαν τῆς πολιτείας κ.ο.κ.

Τὸν σκοπὸν ἀγωγῆς κατὰ ταῦτα ὠρίζαν, ἡ φύσις τοῦ πολιτεύματος, αἱ κρατοῦσαι φιλοσοφικαὶ ἀντιλήψεις, τὰ κοινωνιολογικὰ ρεύματα κ.λ.π. Ἀπὸ τοὺς παιδαγωγοὺς τῶν δύο τελευταίων αἰώνων, ὁ Πεκταλότσι θέτει ὡς σκοπὸν ἀγωγῆς τὴν προπαρασκευὴν τοῦ παιδὸς διὰ τὴν κοινωνίαν, ὁ Ἐρβартος, τὴν ἀρπύξιν ἡθικοῦ χαρακτήρος καὶ καταλλήλου κοινωνικῆς συμπεριφορᾶς, ὁ DEWEY: Νὰ διδῇ εἰς τὸ παιδί τὴν δυνάμιν τοῦ αὐτοελέγχου, αὐτοδιοικήσεως, τὸ συναίσθημα τῆς εὐθύνης καὶ ἀνεξαρτησίαν σκέψεως.

Τὸ παλαιὸν σχολεῖον, ἐθεώρει ὡς σκοπὸν τῆς ἀγωγῆς τὸ ἐξῆς «Νὰ διαπλάσῃ τὸν παῖδα εἰς ἡθικοπονητικὸν χαρακτήρα». Ὁ σκοπὸς ὅμως αὐτὸς εἶναι μονομερὴς δι' αὐτὸ καὶ κατεβάλετο φροντίς νὰ συμπληρωθῇ ἡ ἀτέλεια τοῦ διὰ τῆς θέσεως γενικῶν καὶ μερικῶν σκοπῶν εἰς τὰ ἐπὶ μέρους μαθήματα, τοῦτο ὅμως προεκάλει τὴν διάσπασιν τῆς συνοχῆς.

Τὸ Νέον Σχολεῖον, στριζόμενον εἰς τὰ διδάγματα τῆς συγχρόνου Ψυχολογίας, Βιολογίας καὶ Κοινωνιολογίας καὶ ἐπιθυμοῦν νὰ περιλάβῃ τὴν ἀνθρωπίνην ὁλότητα εἰς ὅλας τῆς τὰς ἐκδηλώσεις, ὥρσε διὰ τῶν μεγάλων παιδαγωγῶν μας, τὸν σκοπὸν τῆς ἀγωγῆς ὡς ἀκολουθῶς:

«Ἡ ἀγωγή σκοποὶν ἔχει νὰ καταστήσῃ τὸν παῖδα προσωπικότητα μὲ ἰσχυρὰν καὶ ἡθικὴν βούλησιν, νὰ τὸ εἰσαγάγῃ εἰς τὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ, νὰ ἐξελίξῃ τὰς σωματικὰς καὶ πνευματικὰς δεξιότητας καὶ τὴν ἰδιοφυίαν ἐκάστου».

Ὁ σκοπὸς οὗτος καὶ πρὸς τὰς νέας μεταπολεμικὰς κοινωνικὰς ζυμώσεις στοιχεῖα καὶ τὴν παραμεληθεῖσαν κοινωνικὴν ἀγωγὴν θεραπεύει καὶ τὴν ἀνοδὸν τοῦ πολιτισμοῦ ὑπόσχεται διὰ τῆς ἐξελίξεως τῆς ἰδιοφυίας καὶ τῶν κλίσεων ἐκάστου τροφίμου.

3. Σκοποὶ τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου.

Εἰς τὴν χώραν μας ἐλειτούργησαν κατὰ καιροὺς διάφοροι τύποι σχολείων. Ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ καὶ ἐντεῦθεν, κυρίαρχος τύπος εἶναι τὸ Δημ. σχολεῖον. Τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον παιδεύει, μορφώνει, ἀνθρωπίζει μυριάδας λαοῦ καὶ παρασκευάζει χρηστοὺς πολίτας. Εἶναι διὰ τὸν λαὸν ὁ λύχνος, ὅστις διασκεδάζει τὸ πικρὸν τῆς νυκτὸς τῆς ἀμαθείας σκό-

τος. Δικαίως ἐλέχθη, ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τῆς πρωτοβάθμιας παιδείας μετέβαλε τὴν ἡθικὴν ἰσορροπίαν τοῦ κόσμου. Ἡ κατωτέρα ἐκπαίδευσις εἶναι τὸ μέτρον, καθ' ὃ ἐξετάζεται ὁ βαθμὸς πολιτισμοῦ ἐνὸς λαοῦ.

Τὸ Σχολεῖον εἶναι κοινωνικὸν ἴδρυμα τὸ ὁποῖον ἐθέσπισε ἡ κοινωνία διὰ τὴν αὐτοσυντήρησιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς.

Ἡ κοινωνία μέσα εἰς τὴν ὁποίαν ἐργάζεται τὸ σχολεῖον καὶ τὴν ὁποίαν ἐξυπηρετεῖ, βρίσκεται, ὅπως κάθε ζωντανὸν κύτταρον, εἰς διαρκὴ ἐξελίξιν καὶ τὸ σχολεῖον πρέπει νὰ ἀντικρύνῃ αὐτὴν τὴν διαρκὴ ροὴν τῆς. Τὸ σχολεῖον εἶναι ὑποχρεωμένον ἀπὸ τὴν φύσιν του, ὡς κοινωνικὴ λειτουργία, νὰ δείξῃ εἰς τὸ παιδί, καὶ εἰς τὸν νέον τὰ καλὰ καὶ τὰ κακὰ τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ.

Ποῖα κατὰ ταῦτα, ἡ τοποθέτησις τοῦ Δημ. Σχολείου ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς Ἑλληνικῆς πραγματικότητος;

Τέως Πρόεδρος τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ μας Συμβουλίου διαγράφει ὡς ἀκολουθῶς τὰς ἐπιδιώξεις τοῦ Σχολείου:

«Ἡ μάθησις εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον δὲν εἶναι πρόσκτησις ὠρισμένου ποσοῦ γνώσεων, ὅπως καθορίζεται ὑπὸ τοῦ προγράμματος, οὔτε καλλιέργεια τῆς ἀφηρημένης σκέψεως τῶν μαθητῶν. Εἶναι καὶ ἄλλα ἐξ Ἰσοῦ σπουδαία πράγματα. Εἶναι καλλιέργεια καὶ ἐμπέδωσις συνθητικῶν ὑγείας, καλλιέργεια καὶ ἐμπέδωσις συνθητικῶν ψυχικῆς διαθέσεως πρὸς συνεργασίαν μαθητοῦ μὲ ἄλλα μέλη τῆς ὁμάδος τοῦ ἐν ἡ, ἀναγνώρισις ὑποχρεώσεων τοῦ πρὸς αὐτὰ, ἀνάληψις εὐθύνης πρὸς ἐκτέλεσιν ὠρισμένου ἔργου, αἰσθητικὴ ἀπόλαυσις καὶ ἐκτίμησις ἔργου τέχνης, ἀγάπη τῆς μουσικῆς, ἐκουσία ὑπακοὴ πρὸς τὰς ἡθικὰς ἀξίας τῆς ζωῆς, καλλιέργεια τῆς θεοσεβείας του, καλλιέργεια τοῦ αὐτοελέγχου καὶ αὐτοπεριορισμοῦ, καλλιέργεια τοῦ ἡθικοῦ φρονήματος κ.λ.π.

Τὸ Δημοτικὸν σχολεῖον ἔχει ἐκτεταμένην ἀποστολήν. Ὁφείλει νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ποικίλας ἀξιώσεις τῶν ὁμάδων τῆς κοινωνίας. Πρέπει νὰ παρασκευάσῃ ἄτομα, τὰ ὁποῖα θὰ ἐκτελέσουν ἀποτελεσματικὰ τὰ καθήκοντά των ὡς μέλη τῆς οἰκογενείας, ἐκκλησίας, πολιτείας, ἐπαγγελματικῆς ὁμάδος, φιλικῆς ὁμάδος κ.τ.λ. Πρέπει νὰ παρασκευάσῃ τοὺς μαθητὰς του κατὰ τέτοιον τρόπον, ποὺ νὰ δυνήθωσι νὰ λάβωσι μέρος εἰς πλήρη ζωὴν. Πᾶσα πρᾶξις καὶ ἐνέργεια τῶν σχολείων, ἥτις βοηθεῖ τὸν μαθητὴν νὰ ἀποκτήσῃ κινητικὰς δεξιότητας, ψυχικὰς διαθέσεις καλῆς προσαρμογῆς τοῦ πρὸς τὸ κοινωνικὸν περιβάλλον, νὰ πάρῃ εὐρεῖαν ἀντίληψιν εὐθύνης, ὁδηγεῖ εἰς βελτίωσιν τοῦ ατόμου καὶ τῆς κοινωνίας ἐντὸς τῆς ὁποίας τοῦτο κινεῖται. Ὡσαύτως ἡ καλλιέργεια εἰς τὴν ψυχὴν τῶν παιδιῶν τῆς ἐντιμότητος, τοῦ αὐτοσεβασμοῦ, τῆς αὐτοκυριαρχίας, τῆς φιλαληλείας, τῆς πρωτοβουλίας, τῆς εὐγενικῆς συμπεριφορᾶς, εἶναι ἀξιόλογοι ἐπιδιώξεις τοῦ Δημοτι-

κοῦ Σχολείου, ὅσον καὶ ἡ πρόσκτησις ὠρισμένου ποσοῦ γνώσεων.

Ἐν συμπεράσματι τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον πρέπει νὰ τὸ διακρίνῃ:

α) Πίστις εἰς τὰ ἀκατάλυτα ἰδεώδη τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ καὶ β) προσαρμογὴ εἰς τὰς τεχνικὰς ἀπαιτήσεις τῆς συγχρόνου ζωῆς. Εἶναι γνωστόν, ὅτι ὁλοκληρὸς ἡ ἱστορία ἡμῶν εἶναι ἡ ἐκφρασις μιᾶς προσπαθείας ἐπικρατήσεως τῶν ἡθικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς βίας.

Εἶναι ἐπίσης γνωστόν, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος, ὡς Κράτος ἐκπαιδευτικὸν κατὰ παράδοσιν, καὶ ὡς κράτος τοῦ ὁποῖου ἡ ἐπιβίωσις ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν λειτουργίαν τῆς Παιδείας, πρέπει νὰ διατηρῇ ἀμείωτον τὴν πίστιν τοῦ πρὸς τὰ ἄνῳνα ἰδανικὰ καὶ νὰ εἶναι βαθύτατα διαπεποτισμένον ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ νοήματα τοῦ εὐαγγελίου.

Τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον καλεῖται νὰ ἐμφυτεύσῃ εἰς τὰς καρδίας τῆς Νέας Γενεᾶς, πᾶν ὅ,τι ἔχει ἐκρίζωσει ἡ θύελλα τοῦ παρελθόντος.

Ἡ θύελλα τοῦ τελευταίου παγκ. πολέμου ἐδημιούργησε καὶ εἰς τὸν τόπον μας πολλὰ προβλήματα, ὕλικα καὶ ἡθικά. Τὸ βάρος διὰ τὴν θεραπείαν τῶν δευτέρων πίπτει κατὰ μεγάλο ποσοστὸν εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν, δι' αὐτὸ πρέπει νὰ προταγῇ ἡ ἀνασυγκρότησις τῆς Παιδείας, ἄνευ τῆς ὁποίας πᾶσα προσπάθεια ὕλικῆς ἀνασυγκροτήσεως τῆς χώρας θὰ εἶναι ματαιαία.

Δὲν ὑπάρχει καθῆκον σήμερον περισσότερον ἐπεὶγον καὶ ὑψηλόν, ἀπὸ τὸ καθῆκον τοῦ νὰ συμβάλωμεν ὅλοι εἰς τὸ μεγάλο θέμα τῆς Παιδείας.

Ἡ μικρὰ αὐτὴ γωνία τῆς γῆς, ἡ ὁποία ἔδωσε κατὰ τὸ παρελθὸν τὸν τύπον τοῦ τελειωτέρου καὶ ὁλοκληρωμένου ἀνθρώπου, καλεῖται ἀπὸ τὴν μοῖραν τῆς καὶ πάλιν νὰ ἀποβῇ ὁ διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης, διότι εἶναι ἀρχὴ ἱστορικῶς βεβαιωμένη, ὅτι ἡ Ἑλλάς κυρίως παράγει καὶ δημιουργεῖ ἀνθρώπους. Ἰδιαίτερος σήμερον πρωτεύων σκοπὸς τοῦ Δημ. Σχολείου πρέπει νὰ εἶναι ἡ προσπάθεια πρὸς ἀναστήλωσιν τῶν κλονισθεισῶν αἰσθητικῶν, ἐξ αἰτίας τοῦ πολέμου, ἡθικῶν ἀξιών.

4. Προσαρμογὴ τοῦ σχολείου εἰς τὰς τεχνικὰς ἀπαιτήσεις τῆς συγχρόνου ζωῆς.

Ζῶμεν εἰς μίαν ἐποχὴν ὅπου αἱ πρόοδοι εἰς τὸν τομέα τῆς τεχνικῆς συντελοῦνται τάχιστα. Ἡ βιομηχανία σήμερον στηρίζεται εἰς τὴν μηχανικὴν. Ἡ μηχανὴ ἔγινε ἡ κυρίαρχος τῆς ζωῆς, καὶ ἡ δύναμις τῆς ἐδημιούργησε νέους ὁρους ζωῆς.

Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν εἶναι ἡ βᾶσις πάσης ὕλικῆς ἡμῶν εὐμαρείας καὶ ἀπολαύσεως. Ἡ πολιτεία ἀποβλέπουσα εἰς τὴν προσαρμογὴν τῆς Παιδείας εἰς τὰς σημερινὰς ἀνάγκας τῆς χώρας, ἐπέτυχε ἀπο-

φασιστικήν στροφήν ἐνὸς μέρους τῆς Παιδείας πρὸς τὴν οἰκονομικοτεχνικήν κατάρτισιν τῶν νέων διὰ τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσ-
ως, ἐπιδιώκουσα μίαν ἰσορροπίαν τῶν ὑ-
λικῶν καὶ πνευματικῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώ-
που.

Τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον, εἰς ὃ μέτρον τοῦ ἐπιτρέπουν οἱ σκοποὶ καὶ τὰ μέσα του ἄς μὴν ἀδιαφορήσῃ καὶ εἰς τὸν τομέα αὐτόν.

Διὰ τῆς καταλλήλου διαγνώσεως τῶν κλί-
σεων τῶν τροφίμων του, τῆς ἐφαρμογῆς τῶν διδασμάτων τῆς Φυσ. Πειραματικῆς, Χημείας, Φυσ. Ἱστορίας.

Προβαθμίας τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου εἶναι τὸ Νηπιαγωγεῖον. Ὁ Νόμος 43 97/1929 ὀρίζει διὰ τὸν τύπον τοῦ σχολείου τούτου τὰ κάτωθι: «Σκοπὸς τῶν Νηπιαγω-
γείων εἶναι, ἡ δι' ἀπλῶν καὶ τερπνῶν παι-
γιδίων, ἀσχολιῶν καὶ ἀσκήσεων, ὑποβοήθησις τῆς σωματικῆς καὶ πνευματικῆς ἐξελίξεως τῶν νηπίων, καὶ ἡ διὰ τοῦ τύπου τούτου προπαρασκευὴ αὐτῶν διὰ τὸ Δημοτικὸν σχο-
λεῖον».

Παρατήρησα, ὡς Δ)ντὴς σχολείου, ὅτι ἡ ὑπεροχὴ τῶν μαθητῶν τῆς Α' τάξεως τοῦ Δη-
μοτικοῦ, τῶν προερχομένων ἐκ τοῦ Νηπια-
γωγείου, ἦτο καταφανὴς ἐναντὶ τῶν ἄλλων,
τῶν μὴ φοιτησάντων εἰς αὐτό. Ὑπεροχὴ εἰς
ἐκφραστικότητα, πλοῦτον παραστάσεων, εἰς
ἐκτέλεσιν χειροτεχνικῶν ἐργασιῶν, εἰς ἐκ-
φρασιν θάρρους κλπ.

Τὰ νηπιαγωγεῖα πρέπει νὰ εἶναι ἡ φυσικὴ
συνέχεια τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς τῶν παι-
διῶν, διὰ νὰ ἐπιτυγχάνεται δι' αὐτὸ ἀπαιτεῖ-
ται ἀπεριόριστος ἀγάπη καὶ ἀφοσίωσις ἐκ μέ-
ρους τῆς Νηπιαγωγού, αἱ δὲ παρεχόμεναι ἐρ-
γασίαι πρέπει νὰ συμφωνοῦν πρὸς τὴν φύσιν
τῶν παιδιῶν τῆς ἡλικίας αὐτῆς.

Ὁ ἔλεγχος τῆς καθαριότητος, ἡ ἐκτέλε-
σις τῶν καθηκόντων καὶ μαθητικῶν ὑποχρεώ-
σεων, αἱ ἐλεύθεροι ἀνακοινώσεις, αἱ λεκτι-
καὶ ἀσκήσεις, καὶ πραγματογνωστικαὶ ἀσκή-
σεις, τὰ παραμυθία, τὰ ἄσματα, οἱ χοροί,
τὰ εἰδικὰ παιγνίδια τὰ ὁποῖα ἀσκοῦν τὴν ὁ-
ρασιν, ἀκοήν, ὁσφρητικὴν γεύσιν, αἱ μιμή-
σεις διαφόρων φωνῶν, αἱ χειροτεχνικαὶ ἐρ-
γασίαι, πάντα ταῦτα, ἀποτελοῦν τὸ κατάλ-
ληλον ὕλικόν.

Ἡ ἠθικὴ ἀγωγή εἰς τὰ παιδιά τοῦ Νηπια-
γωγείου δὲν ἀποδίδει μὲ τὴν διδασκαλίαν,
ἀλλὰ μὲ τὴν δημιουργίαν μιᾶς εὐνοϊκῆς σχο-
λικῆς ζωῆς, ὅπου τὸ παιδί θὰ συνήθισῃ εἰς
τὴν πρακτικὴν ἠθικὴν συμπεριφορὰν του.

Ἡ ἔμπρακτος ἀνάπτυξις εὐθύνης εἰς ἐκδη-
λώσεις καὶ πράξεις ἀλληλοβοηθείας, φέρει ἁ-
μεσώτερα καὶ θετικώτερα ἀποτελέσματα, πα-
ρὰ αἱ δογματικαὶ ἠθικολογίαι, αἵτινες εἶναι
εὐτελεῶς ξένα καὶ πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ νέου
σχολείου.

Διδασκάλισσαι καὶ Νηπια-
γῶγοί! Ἐπιδείξατε ἀπεριόριστον μητρι-
κὴν καὶ ἀδελφικὴν ἀγάπην πρὸς τοὺς μαθη-
τάς σας, καλλιιεργήσατε τὴν ὥραιαν Ἑλλη-

νικὴν γλῶσσαν καὶ πλουτίσατέ τους με κ-
λὰς ἔξεις.

5. Συνεργασία Σχολείου καὶ οἰκογενείας.

Τὸ ἔργον τῆς ἀγωγῆς, ὡς γνωστόν, ὑπε-
ρετεῖται καὶ ἀπὸ ἄλλους παράγοντας ὁ κυ-
ριώτερος τῶν ὁποίων σήμερον πρέπει νὰ θεω-
ρηθῇ ἡ οἰκὸ γένεια. Περισσότερον πα-
ρὰ ποτὲ ἄλλοτε καθίσταται σήμερον ἐπιβε-
βλημένη ἡ ἀνάγκη συνεργασίας γονέων καὶ
διδασκάλων, σήμερον, ὅποτε οἱ ἄνθρωποι τῶν
κοσμοπολιτικῶν θεωριῶν καὶ τῆς ὑλόφρονος
ἀντιλήψεως τείνουν νὰ δημιουργήσουν μίαν
Νεολαίαν χωρὶς ἠθικὸν ἔρμα.

Τὸ σχολεῖον ἔχει ἀποστολὴν νὰ εὐνοήσῃ
τὴν ἁρμονικὴν ἀνάπτυξιν ὅλων τῶν ἱκανότη-
των τοῦ παιδιοῦ. Ὁφείλει νὰ ἐπιδράσῃ καὶ
ἐπὶ τῆς καρδίας καὶ τῆς βουλήσεως αὐτοῦ,
καὶ νὰ καταπολεμήσῃ τὰς κακὰς κλίσεις αὐ-
τοῦ, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω.

Ὑπάρχουν ἀτυχῶς πλείστα οἰκογενεῖαι,
αἱ ὁποῖαι, εἴτε ἀπὸ ἀδιαφορίαν εἴτε ἀπὸ
δισταγμὸν ὅχι μόνον ἀγνοοῦν τὸν δρόμον, ὁ
ὁποῖος ὁδηγεῖ πρὸς τὸ σχολεῖον, ἀλλὰ πολ-
λάκις ἀντιστρατεύονται τὸ ἔργον του.

Ἡ οἰκογένεια ἀποτελεῖ τὸ φυσικὸν περι-
βάλλον πάσης ἀγωγῆς τοῦ παιδιοῦ. Ἡ οἰκο-
γενειακὴ ἔστι πρὸς τὴν ἀνάγκη νὰ θεωρηθῇ τὸ προ-
νομιούχον ὄργανον, ὅπου ὁ θεὸς ὁ ἴδιος τὸ
ὥρισε γιὰ μίαν ἀβεντικὴν ἀγωγήν πρὸς τὴν
ἀνθρωπότητα.

Ἄν θέλουν νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν αὐριαν-
νὴ γενιὰ μὴ καλύπτει ἀγωγὴν, ἀναφωνεῖ ὁ
μεγάλος Πρωτατόν, πρῶτα πρῶτα εἶναι
ἀνάγκη νὰ ἀναζωογονήσουν τοὺς γονεῖς τὸ
αἶσθημα τῆς εὐθύνης ποῦ ἔχουν ἀπέναντι
στὰ παιδιά τους, νὰ τοὺς πείσουν ὅτι μπο-
ροῦν πολὺ, ὅτι μποροῦν τὰ πᾶν γιὰ τὴν
ἀγωγήν των.

Διὰ τῆς καθιερώσεως μηνιαίων παιδαγω-
γικῶν συγκεντρώσεων εἰς τὰς ὁποίας νὰ
ἀναπτύσσονται ἐνδιαφέροντα θέματα εἰς τοὺς
γονεῖς δημιουργεῖται λίαν κατάλληλον κλίμα
διὰ τὴν σύμφωνον τῶν σχέσεων τοῦ σχολείου
καὶ τῆς οἰκογενείας. Θέματα ὅπως τὰ κατω-
τέρω:

Ἡ προσχολικὴ παιδικὴ ἡλικία καὶ ἡ προ-
σχόουσα κατ' αὐτὴν οἰκογενειακὴ φροντίς καὶ
ἀγωγή.

Σφάλματα τῶν γονέων κατὰ τὴν ἀνα-
τροφὴν τῶν τέκνων των.

Κατάλληλα καὶ ἀκατάλληλα θεάματα,
καὶ ἀναγνώσματα τῶν παιδιῶν.

Τί θὰ γίνῃ αὐριο τὸ παιδί μου (Ἐπαγ-
γγελματικὸς προσανατολισμός).

Σωματικὸν, πνευματικὸν καὶ ἠθικοὶ κίν-
δυνοι τοῦ παιδιοῦ, καὶ μέσα προφυλάξεως.

Ἐλλάς, ἡ χώρα τῶν ὡραίων παραδό-
σεων καὶ θρύλων.

Πῶς θὰ ἐργάζεται ὁ μαθητὴς κατ' οἶκον.

Ὑγιεινὴ συνήθεια στὸ σπῆτι καὶ στὸ
χωριό μας.

Ἑομορφίαι καὶ πλοῦτος τῆς πατρίδος
μας (Ἱστορία Γεωγραφία).

Θέματα λοιπὸν σὰν αὐτὰ καὶ παρόμοια
διδάσκουν, μορφώνουν, συγκινοῦν, φρονημα-
τίζουν ἀρκεῖ νὰ εἶναι γραμμένα μὲ παρατη-
ρητικότητα, νὰ ἀντλήται ἡ ὕλη των ἀπὸ σο-
βαρὰς πηγὰς καὶ νὰ προσφέρονται μὲ φιλι-
κὸν τόνον, ἀλλὰ χωρὶς λυρισμοὺς καὶ ρητο-
ρικὰ σχήματα.

Οὕτω ἐνεργοῦντες ἔχομεν τὴν βεβαιότητα,
ὅτι σφυρηλατοῦμεν τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ἑλ-
λενος τροφίμου καὶ ὁποῖος τρόφιμος
ὡς πρὸς μὲν τὰ προτερήματά του χαρακτη-
ρίζεται ὡς:

Ζωηρός, προοδευτικός, ἐνθουσιώδης, φιλε-
λεύθερος, καλοκάγαθος, πονετικός, ἀλτρουι-
στής, φιλόξενος, φιλομαθὴς καὶ ἐρευνητικός,
φιλόπατρις, φιλότιμος εὐστροφος, θαυμαστής
τοῦ μεγάλου, ὑπερήφανος, ὡς πρὸς μὲν τὰ
ἐλαττώματά του ὡς:

Ἀμέθοδος, οἰημάτις, βλάσφημος, ἀτίθα-
σος, ἔριστικός, ἀνυπότακτος εἰς τοὺς Νόμους,
μμητὴς ζένων ἡθῶν καὶ ἐθίμων, ἐγωϊστής,
εὐμετάβολος, ἀψίθυμος.

Ἐπειδὴ δὲ «ἐπιβάλλεται εἰς τὴν ἀγωγήν,
ὅπως ἐν τοῖς σκοποῖς αὐτῆς τάττῃ καὶ τὴν
τῶν πονηρῶν τούτων ἰδιοτήτων (φυλετικὰ
ἐλαττώματα, κακίαι) καταπολέμησην». (Ἐξαρ-
χόπουλος), ὀφείλομεν νὰ στρέψωμεν ἄγρυ-
πνον τὴν προσοχήν μας πρὸς τὴν κατεύθυν-
σιν αὐτὴν, εἰς τὸν τρόπον ὥστε, ἐξερχόμενος ὁ
μαθητὴς μας τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου νὰ
κοσμηθῇ μὲ πολλὰς ἀρετὰς καὶ ἂν εἶναι
δυνατὸν μὲ μὴδὲν ἐλαττώματα, διότι δὲν
πρέπει νὰ λησμονώμεν, ὅτι ἡ δύναμις ἐνὸς
ἔθνους ἔγκειται κυρίως εἰς τὸν χαρακτῆρα
καὶ τὰς ἀρετὰς τῶν μελῶν του.

Ἡ φιλεργατικότης μας, ἡ ἰδική μας προ-
σήλωση εἰς τοὺς θεσμούς, ἡ εὐγενὴς μας
στάσις ἐν παντὶ χρόνῳ καὶ τόπῳ, ἡ μεθοδι-
κότης εἰς τὴν ἐργασίαν μας, ἡ ἐπισήμανσις
ὀρισμένων σχετικῶν σημείων κατὰ τὸν χα-
ρακτηρισμὸν προσώπων καὶ πραγμάτων εἰς
τὸ μάθημα τῶν Ἑλληνικῶν, Ἱστορίας καὶ
Θρησκευτικῶν, μᾶς βοηθοῦν ἀποτελεσματι-
κῶς εἰς τὸν τομέα τούτον.

6. Ἀγάπη τοῦ διδασκάλου πρὸς τὸν μαθητὴν

Ἡ παιδικὴ ψυχὴ γιὰ νὰ τονισθῇ καὶ νὰ ἐ-
νισχυθῇ εἰς τὰ μεγάλα ἰδανικά τῆς ἀγάπης,
τῆς φιλαλληλίας καὶ τοῦ ἀλτρουϊσμοῦ, πρέ-
πει νὰ προσφύλαχθῇ ἀπὸ ὀρισμένας δηλητη-
ριώδεις ἀναθυμιάσεις τῆς ζωῆς (κακὲς συν-
ναστροφές, ἄσμενα θεάματα, αἰσχροὶ ἀναγνώ-
σματα κλπ.), ἀποτελεσματικὸν δὲ παιδαγω-
γικὸν μέσον πρὸς τοῦτο εἶναι, μεταξύ ἄλ-
λων, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ διδασκάλου.

Γονεῖς καὶ διδάσκαλοι καὶ ὁποιοσδήποτε,
κατῶρθωσιν νὰ ἐλκύσῃ τὴν ἀγάπην τῶν παι-
διῶν, ἀσκεῖ ἐπάνω εἰς αὐτὰ μεγάλην μορφω-
τικὴν δύναμιν. Περιέχει πολλὴν ἀλήθειαν τὸ
ἀπόφθεγμα:

«Ὅτι δὲν βγαίνει ἀπὸ τὴν καρδιά, δὲν
μπαίνει στὴν καρδιά».

Εἰς τὸ σημερινὸν σχολεῖον ἡ ἀμοιβαία ἀ-
γαπὴ διδασκάλου καὶ μαθητοῦ εἶναι ἡ βασι-
κώτερα ἀρχή, ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζεται ἡ ἀ-
ποτελεσματικὴ διεξαγωγὴ τοῦ σχολικοῦ ἔρ-
γου.

Ἡ ἀγάπη τοῦ διδασκάλου πρὸς τὰ παιδιά
ἐξυπνὰ καὶ τὴν ἀγάπην τῶν παιδιῶν πρὸς τὸν
διδάσκαλον καὶ τὸ κέρδος τῆς τελευταίας
διὰ τὸν διδάσκαλον εἶναι, ὅτι ταῦτα, δηλαδὴ
τὰ παιδιά, προσφέρουν τὰ ψυχικὰ καὶ πνευ-
ματικὰ κεφάλαιά των εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ
σχολείου μὲ ὅλην τὴν προθυμίαν.

Διὰ τῆς μεσολαβήσεως τῆς ἀγάπης αἱ δια-
ταγαὶ ἀκολουθοῦνται μὲ προθυμίαν καὶ ἐκτε-
λοῦνται μὲ ζήλον, ἡ διδασκαλία ἐπιδρά θετι-
κώτερον καὶ ὁμιλεῖ κατ' εὐθείαν εἰς τὸν θυ-
μικὸν τοῦ παιδιοῦ, τὸ παράδειγμα τοῦ παι-
δαγωγοῦ ἀποβαίνει πρότυπον μιμήσεως.

7. Τὸ Νέον σχολεῖον καὶ αἱ ἐπιδιώξεις του.

Τὸ Νέον σχολεῖον ἀπαιτεῖ ἀπὸ
τὸν διδάσκαλον βαθύτατην ἀγάπην πρὸς τὸ παι-
δί καὶ φλογερὸν ἐνθουσιασμόν διὰ τὸ ἔργον
του.

Ἀλλὰ αὐτὸ μόνον ἀπαιτεῖ τὸ νέον σχο-
λεῖον; Ὀχι.

Ἀπαιτεῖ καί: α) Σεβασμὸν τῶν ἰδιορρυ-
θμιῶν καὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ κάθε ἀτό-
μου (STERN).

β) Ὅχι νεκράς καὶ ἀχρήστους γνώσεις,
ἀλλὰ ζώσας καὶ ἐνεργοῦς.

γ) Καλλιέργειαν τοῦ κοινωνικοῦ συναι-
σθήματος.

Θεωρεῖ:

α) Τὴν αὐτενέργειαν ὡς κύριον χαρακτη-
ριστικὸν γνώρισμα, διὰ τῆς αὐτενεργείας δὲ
χωρεῖ τὸ ἄτομον εἰς τὴν αὐτοτέλειαν.

β) Τὴν βούλησιν ὡς τὴν ὑψίστην ψυχικὴν
δύναμιν τοῦ ἀνθρώπου.

γ) Τὰς ψυχολογικὰς δυνάμεις καὶ ἐνερ-
γείας ὅτι εἶναι βιολογικαὶ λειτουργίαι, ὁρ-
γανα δηλαδὴ προωρισμένα νὰ ἐξυπηρετήσουν
τὴν ζωὴν καὶ ὅχι «φαινόμενα αὐτοτελῆ» μὲ
κάποιον σκοπὸν.

Πιστεῖ:

Ὅτι, 1) ἡ οὐσία τῆς ψυχῆς ἀποτελεῖται
ὅχι μόνον ἀπὸ τὰς παραστάσεις, τὴν μνήμην
καὶ τὴν νόησιν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς σκέψεις
καὶ τὰ συναισθήματά ἀπὸ τὰς ὁρμὰς, ἀπὸ
τὰς ἐπιθυμίας τῆς (Meumann).

2) α) Εἰς τὴν ἐννοιαν τῆς ἐνιαίας ἐμφανί-
σεως τῆς ψυχῆς.

β) Εἰς τὴν ἐννοιαν τῆς δράσεως τοῦ ἀν-
θρώπου.

γ) Εἰς τὴν ἐννοιαν τῆς ἀτομικότητος, καὶ
δ) Εἰς τὴν ἐννοιαν τῆς διαρκούς ἐξελίξεως.

Εἰς τὸ Σχολεῖον Ἐργασίας τὸ κέντρον
τοῦ βάρους μεταπίπτει ἀπὸ τὸν διδάσκαλον
εἰς τὸν μαθητὴν καὶ γενικώτερον ἐπὶ τὴν τά-
ξιν, ἥτις ἀναλαμβάνουσα τὴν πρωτοβουλίαν,

ού μόνον θέτει εις έαυτήν τὰ διάφορα διδακτικά προβλήματα πρὸς επίλυσιν, ἀλλὰ καὶ ἐπιχειρεῖ τὴν λύσιν αὐτοῦ, ἀνευ ἐμφανοῦς τοῦ διδασκάλου «ἐπεμβάσεως» (Γ. Παλαιολόγου).

Ἐλέχθη ἀνωτέρω ὅτι ἡ κοινωνία μέσα εἰς τὴν ὁποίαν ἐργάζεται τὸ σχολεῖο καὶ τὴν ὁποίαν ἐξυπηρετεῖ, εὐρίσκεται, ὅπως κάθε ζωντανὸν κύτταρον, εἰς διαρκῆ ἐξέλιξιν καὶ τὸ σχολεῖον πρέπει νὰ ἀντικρῶσθαι αὐτὴν τὴν διαρκῆ ροὴν τῆς.

Τὸ Νέον Σχολεῖον ὡς γνωστόν, δὲν εἶναι μέθοδος ἐπινοηθεῖσα ὑφ' ἑνὸς παιδαγωγοῦ ἢ μιᾶς ομάδος ἀνθρώπων, εἶναι ἡ ἔκφρασις τῶν κρατούντων φιλοσοφικῶν καὶ κοινωνιολογικῶν ρευμάτων τῆς ἐποχῆς μας, ἥτις ἔκφρασις δὲν ἐπηρέασε ἀπλῶς μόνον τὰς μεθόδους διδασκαλίας, ἀλλὰ τὸ ὅλον πνεῦμα τῆς ἀγωγῆς.

Εἰς τὴν προσπάθειαν καὶ ὑποχρέωσιν μας νὰ ἐφαρμόσωμεν τὰς ἀρχὰς τοῦ Ν. Σχολείου, διὰ νὰ μὴ περιπίπτωμεν εἰς ἀκρότητας ἢ ὑπερβολάς, ἅς ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μας τὰ κάτωθι:

α) Ὅτι ἡ ὀρθὴ παιδαγωγὴ δὲν εἶναι πρᾶγμα ἀπλοῦν καὶ εὐχερὲς, ἀλλὰ πολὺπλοκὸν καὶ δυσχερέστατον καὶ μάλιστα τὸ δυσχερέστατον πάντων τῶν καθηκόντων τοῦ ἀνθρώπου, καὶ

β) Τὸ σχολεῖον ἀνήκον εἰς τὰς συντηρητικὰς δυνάμεις, πρέπει νὰ μὴν τροφοδοτῇται μὲ τὰς ἐμπνεύσεις τῆς στιγμῆς, ἢ μὲ ὅποιαν δὴποτε ἀναρχικὰ ρεύματα τῆς ἐποχῆς, ἀλλὰ συστηματικῶς καὶ μετὰ σχεδίου νὰ μεταδίδῃ εἰς τὰς ἐκάστοτε νέας γενεάς τὴν μορφωτικὴν δύναμιν καὶ τὴν παιδευτικὴν ἀξίαν τοῦ.

8. Ἡ ἀξία τῆς μεθόδου.

Γνωρίζετε ὅλοι, ὅτι τὸ ἄριστον εἶδος τῆς ἐκπαιδεύσεως εἶναι ἐκεῖνο, κατὰ τὸ ὁποῖον

ὁ νέος διδάσκεται κάτι, πού ἐξακολουθεῖ καὶ νὰ τὸ μαθαίνει καὶ νὰ τὸ ἐκτιμᾷ σ' ὅλην τὴν ζωὴν.

Προφανῶς ἀρίστη μ ἐθ ο δ ο ς θὰ ἔθεωρεῖτο ἐκείνη, ἥτις μᾶς βοηθεῖ νὰ ἀξιοποιήσωμεν τρία βασικὰ ἀξιώματα τῆς συγχρόνου διδακτικῆς:

α) Κάνε το ζωντανόν.

β) Τύπωσέ το εἰς τὴν μνήμην.

γ) Συσχέτισέ το μὲ τὰ ἄλλα.

Εἰς τὸ Ν. Σχολεῖον τὸ κέντρον τοῦ βάρους μεταπίπτει ἀπὸ τοῦ διδασκάλου εἰς τὸν μαθητὴν καὶ γετικώτερον ἐπὶ ὅλην τὴν τάξιν.

Ὡς τόσον, τὸ Ν. Σχολεῖον δὲν ἀξιοῖ ἡ μέθοδός του νὰ ἐπιβάλλεται μὲ τὸν ἴδιον τρόπον εἰς ὅλους τοὺς διδασκάλους, ἀντιθέτως, φροντίζει νὰ ἐπιτρέπῃ εἰς τὸν καθένα νὰ χειρίζεται τὴν μέθοδον σύμφωνα μὲ τὴν προσωπικότητά του.

«Οὐδεμία παιδαγωγικὴ θεωρία καὶ οὐδεὶς διδακτικὸς κανὼν πρέπει νὰ ἀποτελεῖ διὰ τὸν διδασκάλον παραγγέλματα ἔχοντα ἰσχύον καὶ νόμον, ἀπαρεγκλίτως καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐφαρμόσιμα».

Διὰ νὰ προφυλαχθῶμεν δὲ ἀπὸ ἀκρότητας, ἡ πλάνας πρέπει νὰ μὴν λησμονώμεν, ὅτι κάθε νέα μέθοδος ἀγωγῆς κλείνει μέσα τῆς στοιχείᾳ «π α ρ α δ ὁ σ ε ω ς», ἀκόμη καὶ ἡ πλέον προοδευτικὴ, διότι ὁ ἀδάμαστος νόμος τῆς ἐξελίξεως, ὅστις διευθύνει τὰ πάντα, δὲν ἐπιτρέπει ἄλματα εἰς τὸ κενόν· ἡ δὲ ἐκπαίδευσις εἶναι μιὰ λειτουργία ἡ ὁποία δὲν βαδίζει μὲ τὸν ρυθμὸν πού βαδίζουν αἱ ἄλλαι λειτουργίαι.

(συνεχίζεται)

SUZAN ISAACS

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Διασκευή ΕΜΜΗΣ ΠΑΤΣΗ - GARIN, Διπλωματούχου τῶν Παιδαγωγικῶν τοῦ Πανεπ. Λωζάνης

Τὸ νὰ ξέρῃ κανεὶς εἶναι μιὰ ἀνάγκη. Δὲν ἔχει περάσει πολὺς καιρὸς πού ἰσχυρίζονταν γενικά ὅτι οἱ γονεῖς κατεῖχαν — ἐντελῶς φυσικὰ ἢ ἀπὸ παράδοση — τις περισσότερες γνώσεις πού χρειαζόνταν γιὰ ν' ἀναθρέψουν καλὰ τὰ παιδιά τους. Ἐφάσκιωναν ἀκόμη τὰ μωρὰ καὶ τὰ ἐμπόδιζαν νὰ κουνοῦν τὰ πόδια τους καὶ τὰ ἐφυλάκιζαν σὲ μιὰ σφικτὴ ζώνη πού ἐμπόδιζε τὴν ἀναπνοή τους. Τὰ κρατοῦσαν προσεκτικὰ μακριὰ ἀπὸ «τὰ ρεύματα» καὶ ἀπὸ τὸν ἐλεύθερο ἀέρα καὶ τὰ τυλίγαν μὲ βαρεῖα ρούχα γιὰ νὰ μὴν πάρουν κρυολόγημα. Τὰ ταΐζαν ὅταν ἔκλαιγαν, τοὺς ἔδιναν κάποιο κατευναστικὸ σιρόπι ἢ μιὰ ρόγα ὅχι πολὺ καθαρή ὅταν δὲν μποροῦσαν νὰ τα ταῖσουν.

Ἐνῶ τώρα ἀφίνουν τὸ μωρὸ νὰ κλωτσᾷ ὅσο θέλει καὶ ν' ἀναπνέῃ τὸν ἀέρα πού ἔχει ἀνάγκη. Ὅχι μόνο τὸ ἀφίνουν νὰ κοιμηθῇ μὲ τὰ παράθυρα ἐντελῶς ἀνοικτὰ ἢ ἀκόμη καὶ στὸ ὑπαίθρο, στὸν κῆπο, ἀλλὰ ἀκόμη τὸ ἀφίνουν νὰ κυλιέται γυμνὸ στὸν ἥλιο καὶ στὸν ἀέρα, ὅπου παλαιότερα ἐφοβοῦνταν νὰ τὸ ἀφίσουν. Δὲν καταφεύγουν πιά ἀποκλειστικὰ στὴν ἀφοσίωσιν καὶ οἱ φυσικὲς γνώσεις τῆς μητέρας πού τὸ φροντίζει, τὸ ταΐζουν σύμφωνα μὲ τὸ ρολόγι κάθε τρεῖς ἢ τέσσερες ὥρες. Σεβόμενοι ἔτσι τὸ στομάχι του, ὑπολογίζοντας τὴν ἀνάγκη του γιὰ τὸ φῶς, τὸν καθαρὸ ἀέρα, γιὰ τις ἐλεύθερες κινήσεις του, γιὰ τὴν ἡσυχία καὶ τὴν ἀνάπαυσιν, τοῦ δίνουν — πολὺ καλύτερα ἀπὸ ἄλλοτε — τὴν εὐκαιρία νὰ ζήσει ἀπὸ τὸν πρῶτο χρόνον, νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὴν παιδικὴν διάρροια, ἀπὸ τὸ ραχτισμὸ καὶ τις ἄλλες ἀρρώστιας τῶν μωρῶν, καὶ νὰ γίνῃ ἕνα παιδί εὐρωστο, πού ἡ ἀνάπτυξή του παρακολουθεῖται κανονικὰ καὶ γίνετα ἕνα πλάσμα πῶς ὑγιὲς καὶ γενικὰ πῶς εὐτυχημένο ἀπὸ ἄλλοτε.

Ἀξίζει τὸν κόπο νὰ σημειώσουμε τὴν ἀναζωογόνησιν πού ἐγίνετο στὴν ἐννοία τῆς βοεφικῆς ὑγιεινῆς. Δὲν ὀφείλεται μόνον σὲ μιὰ ἀλλαγὴ συνθηκῶν ἢ στὴν ἐγκατάλειψιν μιᾶς παραδόσης ξεπερασμένης γιὰ ν' ἀκολουθήσουν μιὰ ἄλλη. Εἶναι ὅτι οἱ μητέρες καὶ οἱ γιαντάδες ἐγκατέλειψαν τὴν ἀφελὴ καὶ ἀπλὴ συνήθεια στὴν τυφλὴ παράδοση, γιὰ ν' ἀκολουθήσουν τὴν ἐπιστήμην. Οἱ συνήθειες δὲν ἰσχύουν πιά. Πολλὲς μέθοδοι, πολλὲς συνήθειες πού ἐπικρατοῦσαν ἐπὶ αἰῶνες, ἀποκαλύφθηκαν κακοὶ σύμβουλοι ὅταν δοκιμάστηκαν στὰ σοβαρὰ καὶ ἀρχίζουν τώρα νὰ καθιερώνουν τὴν τέχνην τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδιῶν σύμφωνα μὲ τις ἐπιστημονικὲς γνώσεις, πού δοκιμάστηκαν στὸν τομέα τῆς διατροφῆς.

τοῦ ὕπνου τοῦ ντυσίματος, τῆς ἐπίδρασης τοῦ ἀέρος καὶ τοῦ φωτός καὶ τῶν μεθόδων πού πρέπει νὰ χρησιμοποιήσῃ κανεὶς γιὰ ν' ἀποφύγουν τὰ παιδιά τις ἀρρώστιας.

Ὅλα αὐτὰ ἀρχίζουν νὰ ἀποδεικνύονται ἀκριβῆ καὶ σὲ ἕναν ἄλλον τομέα, αὐτὸν τῆς ἐξυπνάδας τοῦ παιδιοῦ, ἀλλὰ ἐκεῖ ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ πραγματοποιηθῇ μεγάλη προόδος. Ἐχομε μεγάλη τάση νὰ πιστεύουμε ὅτι ἡ φύση μας καὶ ἡ πείρα μας μᾶς διδάσκουν τι ταιριάζει καλύτερα στὴν πνευματικὴ ὑγεία τῶν παιδιῶν μας. Καὶ κάθε φορὰ πού δὲν παρουσιάζεται, ὅπως θὰ θέλαμε, καὶ ὅταν φέρωνται μὲ τρόπο πού δὲν μᾶς ἀρέσει, εἴμαστε ἔτοιμοι νὰ ἐπέμβουμε. Τὸ κάνουμε σύμφωνα μὲ τὴν καλὴ ἢ τὴν κακὴ μας διάθεση, ἀκολουθώντας τις συνήθειες μας πού ὑπαγορεύουν τις πράξεις μας, μένοντας πιστοὶ στὶς «ἀρχές μας», ἀλλὰ σπάνια ὑπολογίζοντας τὰ αἰτία, πού στὸ μυαλὸ τοῦ παιδιοῦ, τὸ ἐσπρωξάν νὰ κἀν πράγματα πού δὲν θὰ ἠθέλαμε ἑμεῖς νὰ κἀν.

Καὶ ὅμως χωρὶς αὐτὲς τις γνώσεις δὲν θὰ εἴμαστε ποτὲ βέλαιοι ἂν θὰ τὸν φερθοῦμε μὲ τὸν καλύτερο τρόπο, τὸν μόνο πού θὰ μπόρῃ νὰ τὸν βοηθήσῃ. Χωρὶς τις γνώσεις αὐτὲς βαδίζουμε στὸ σκοτάδι τῆς ἀγνοίας καὶ μπορεῖ ἔτσι νὰ κάνουμε μεγάλο κακὸ μὲ τις καλύτερες προθέσεις τοῦ κόσμου. Τὰ παιδιά ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ ὅλην μας τὴν ἀφοσίωσιν, ἀπὸ ὅλην τὴν συμπάθειά μας καὶ πρέπει νὰ κάνουμε σοβερὲς προσπάθειες καὶ ὑπομονητικὲς γιὰ νὰ καταλάβουμε τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἀναπτύσσεται τὸ πνεῦμα τους. Καὶ δὲν μποροῦμε ν' ἀφίσουμε τὴ φροντίδα αὐτὴ στοὺς ἐπαγγελματίες δασκάλους καὶ τις δασκάλας τους. Παρουσιάζονται πολὺ ἀργὰ στὴ σκηνὴ τῆς ζωῆς τῶν παιδιῶν μας.

Τὴ στιγμὴ πού τὰ παιδιά πηγαίνουν στὸ σχολεῖο, μερικὰ ἀπὸ τὰ πῶς ἐνδιαφέροντα πράγματα τῆς ζωῆς τους εἶναι στὸν τομέα τοῦ παρελθόντος, καὶ δὲν θὰ ἦταν ὑπερβολὴ ἂν πούμε, ὅτι στὸ φῶς τῶν προσώπων ψυχολογικῶν μελετῶν, ἔχουν χαραχθῇ οἱ κύριες γραμμὲς τῆς συμπεριφορᾶς τους καὶ ἔχουν στερεοποιηθῇ τὴ στιγμὴ ἐκείνη.

Δυσκολίες. Ἰσως θὰ μπορούσαμε νὰ συλλάβουμε καλύτερα τὴν ἀνάγκη τῆς γνώσης καὶ τὴ χρησιμότητα τῶν γνώσεων ἂν ἐξετάσουμε μιὰ ἢ δύο καταστάσεις τυπικὲς ὅπου πρέπει ν' ἀντιμετωπίσουμε τις ἀπομεινωμένες σχέσεις μεταξὺ τῶν γονέων καὶ τῶν παιδιῶν. Ἀς πάρουμε πρῶτα γιὰ παράδειγμα τὴν ἀπὸ τὰ προβλήματα πού ἀνακύπτουν γιὰ μὲν τὸν γονεῖ καὶ ὁποῖα ἀκόμη

κέπτονται ελάχιστα, μένουν πολλές φορές μπερδεμένοι. Π. χ. το πρόβλημα της ψευτιάς του παιδιού. Τό παιδί αρνείται κάτι που έκανε και το ξέρουμε θετικά πως το έχει κάνει. Ποιος είναι ο καλύτερος τρόπος ν' αντιμετωπίσουμε αυτό το πρόβλημα; Θα πρέπει να το τιμωρήσουμε αυστηρά ή να το κάνουμε να καταλάβει ότι το ψέμμα είναι ανήθικο; Θα εξακολουθήσει να λέει ψέμματα αν δεν επέμβουμε; Τι το σπρώχνει στο ψέμμα; Και ο ψεύτης που διηγείται τις «ζαβολιές» στους φίλους του στο παιγνίδι, που παινεύεται για θαυμάσια πράγματα που έκανε, ή για τα πλούτη που έχουν οι γονείς του κι' αυτός λέει ψέμματα. Πρέπει να τον μεταχειριστούμε με τον ίδιο τρόπο; Τι θα έπρεπε ν' απαντήσουμε στο Γιάννη ή στη Μαρία, που υποβάλλουν ενοχλητικές ερωτήσεις; «Από που έρχονται τα μωρά;» Είναι καλύτερα να τους δώσουμε εξηγήσεις φανταστικές καταφεύγοντας στο παραμύθι του λάχανου, του μαύρου σάκκου ή του πελαργού; Είναι προτιμότερο να δώσουμε μια απλή και ειλικρινή απάντηση, με την προϋπόθεση ότι ξέρουμε πως να την δώσουμε; Το παιδί θα ευχαριστηθεί άραγε με μια παρόμοια απάντηση και αυτό θα το κάνει να μην το σκέπτεται πιά; Συμβαίνει καμιά φορά ένα παιδί 3 ή 4 ετών να δαγκώσει τους φίλους του ή τη μητέρα του ή από θυμό ή για να διασκεδάσει. Μια τέτοια περίπτωση επιδρά λυπηρά στις περισσότερες μητέρες κι' ακόμη περισσότερο τις ενοχλεί γιατί αυτό μπορεί να έμποδισέ σοβαρά τα παιγνίδια με τα άλλα παιδιά. Τι το σπρώχνει στο δάγκωμα; Είναι άνωμαλία; Τι πρέπει να κάνει κανείς στην περίπτωση αυτή;

«Άλλο: Βρίσκουμε το μικρό αγόρι να παίζει με τα γεννητικά του όργανα τη νύκτα στο κρεβάτι ή την ημέρα όταν κάθεται, με ύψος αφηρημένο. Τι πρέπει κανείς να κάνει; ή να πη; Μια παρατήρηση ή ένα καλό ξύλο θα διορθώσουν την κακή αυτή συνήθεια; Πώς του δημιουργήθηκε; Είναι αποτέλεσμα υποδείξεως από ένα σύντροφο ή μια σύντροφο του παιγνιδιού ή μπορεί να γεννήθηκε ενστικτωδώς; Θα εξακολουθήσει αν τον συλλάβουμε και κάνουμε πως δεν συμβαίνει τίποτα;

«Η ακόμη: Πώς να φερθούμε στην περίπτωση των αδικαιολόγητων φόβων που έχουν συχνά τα παιδιά, π.χ. το φόβο του μπάνιου; Είναι άλλα που δεν θέλουν να τα λούσουν, άλλα που φοβούνται τα μικρά έντομα, τις ελαφρές γρατσουνιές, τα καταλαμβάνει ένας πανικός που φθάνει συχνά σε φωνές άγριες.

Καθημερινά προβλήματα. Έν τούτοις δεν είναι οι δύσκολες καταστάσεις που μας κάνουν να ρωτάμε «Γιατί» και «Πώς»; Υπάρχουν μεταξύ των παιδιών μας λίγα γεγονότα που δεν κατορθώνουμε να τα εξετάσουμε προσεκτικά και στιγμιαία, μια φορά που πάσαμε να θεωρούμε ότι ικανοποιούντοι οι ανάγκες του παιδιού από το ένα μέρος και η ακρίβεια των πρώτων επιδράσεων από

το άλλο μέρος. Π.χ. το παιδί ενός χρόνου ή περίπου ενός χρόνου, βρίσκει ευχαρίστηση να πετάει το κουτάλι του ή την κουκλα του χάρη για ν' αναγκάσει τη μητέρα του ή την νταντά του να σκύψει να τα μαζέψει. Αυτές κουράζονται με το παιγνίδι αυτό και καταλήγουν να δώσουν ένα τέλος λέγοντας «Μην κάνεις τον κακό». Γιατί το κάνει; Έχει καμιά αξία το παιγνίδι αυτό οποιαδήποτε σχετικά με την ανάπτυξη του; Ή είναι απλώς μια «κακία» που χρειάζεται διόρθωση; Ένα παιδί τεσσάρων χρόνων που το αφήνουν να παίζει στον κήπο, σκαρφάλωνει στα κάγκελα, σκίζει τα ρούχα του και λερώνει τα γόνατά του. Πρέπει να το μαλώσουμε; Είναι από κακία ή από αμέλεια εκ μέρους του ή αντίθετα κάποια φυσική ωθήση που θα το βοηθήσει ν' αποκτήσει την ισορροπία, τη σταθερότητα και την ευκινησία;

Ένα μικρό κορίτσι τριών ετών βρίσκεται μόνο στο σαλόνι. Η μητέρα του στο διπλανό δωμάτιο άκουει μια ήσυχη φωνή να ψιθυρίζει «Ούπ! λα λα ούπ! λα λα». Η μητέρα πηγαίνει στο σαλόνι και βλέπει την κόρη της να γράφει στον τοίχο το γράμμα Α που της έμαθαν. Τι πρέπει να πη ή μητέρα; «Μην το ξανακάνεις παλιόπαιδο;» ή «Δεν θα πάθεις τίποτα αν το γράψεις στην πλάκα που σου έδωσαν παρά στους τοίχους των δωματίων;» Το παιδί το κάνει γιατί θέλει να λερώνη τους τοίχους ή γιατί το σπρώχνει ή επιθυμία να γράψει σαν μεγάλος και γράφει όπου βρίσκει πρόχειρα;

Ένα άλλο παιδί 5 χρόνων έχει τη μανία να κρατάει τα χέρια του καθαρά σε τέτοιο σημείο ώστε όταν του δίνουν πηλό να κάνει πλαστική αρνείται να τον χρησιμοποιήσει «γιατί θα λερώσει τα χέρια του». Η μητέρα του έχει το δικαίωμα να το υποθάλπει; Είναι αυτό σημείο υγιούς και ισορροπημένης ανάπτυξης;

Μια μικρή 20 μηνών θέλει να τρώει μόνη της, όταν μάλιστα δεν γίνεται χωρίς να τυχαίνει κάποιος επείσодιο. Όταν η νταντά της επιμένει να την ταΐσει ή τουλάχιστον να της κρατήσει το χέρι όταν δοκιμάζει να φέρη το φαγητό στο στόμα, το παιδί εξαγριώνεται και δεν θέλει να φάη. Είναι απλώς κακία; Πρέπει να το αναγκάσουμε να υπακούση και να δεχθί το φαγητό που του δίνουν;

Σε κάθε ηλικία τα παιδιά έλκύνονται από τη φωτιά και τα σπίρτα, πράγμα που ενοχλεί πολύ τους γονείς έως τη στιγμή που τα παιδιά γίνονται 8—9 ετών. Έν τούτοις ένα αγόρι 4—5 χρόνων επιμένει να παίζει με τα σπίρτα μόλις κατορθώσει να τα πετύχει. Είναι μια ενδιαφέρουσα εκδήλωση της ανάπτυξης του, πρόοδος των γνώσεών του και της συμπεριφοράς του; Πρέπει κανείς από αγάπη για την ασφάλεια να του απαγορεύσει να αγχίζει τα σπίρτα ή να βρῆ έναν τρόπο να του μάθει να τα χρησιμοποιεί χωρίς κίνδυνο;

Και όταν ένα παιδί απαντάει «όχι» σε όλες τις διαταγές που του δίνουν, όταν σκαρφάλωνει με τα λερωμένα παπούτσια του, στις

πολυθρόνες του σαλονιού ή αφήνει τις βούτσες του λουτρού ανοιχτές, όταν ένα άλλο παιδί ταμπάκη τη μικρότερη αδελφή του ή αρνείται να φάη το φαί που του βάζουν μπροστά του.

Όταν πιάνουν το ένα ή το άλλο την ώρα που κλέβει ζάχαρι ή αν έχη ένα «επεισόδιο» γενικά αδιάφορο σε ποιά από τις καταστάσεις αυτές που μας φέρνουν σε άμμηγανία, είναι βέβαιο ότι άμέσως καταφεύγουμε στα πιο φρόνιμα μέτρα;

Τι πρέπει να κάνουμε; Είναι φανερό ότι δεν μπορούμε παρά να περιοριστούμε στους κανόνες «πρέπει να κάνουμε αυτό» «πρέπει να κάνουμε εκείνο» όταν σκέπτεται κανείς τι σημαίνει για μας η συμπεριφορά των παιδιών μας από το ένα μέρος και η επίδραση των πράξεών μας στην συμπεριφορά τους γενικά, από το άλλο μέρος. Δεν μπορεί κανείς να περνάει τις ημέρες της δουλειάς του να ανασκαλεύει και να αναμασάει όλα τα ζητήματα που παρουσιάζονται. Όταν βρισκόμαστε αντιμέτωποι ώρισμένων καταστάσεων δεν έχουμε τον καιρό να υποβάλουμε στον εαυτό μας αυτές τις ερωτήσεις και αυτό δεν μας εξυπηρετεί σε τίποτα. Μερικές φορές θα έχουμε καλύτερα να αφήσουμε για αργότερα κάθε δραστηριική επέμβαση, έως τη στιγμή που θα έχουμε τον καιρό να σκεφθούμε, δεδομένου ότι λίγο περισσότερη σκέψη έχει μεγαλύτερη αξία από μια βιαστική επέμβαση, αλλά εκτός αυτού είναι προτιμότερο να σκεφθῆ κανείς και να θέσει ερωτήματα έν απουσία των παιδιών και να κρατήσει μαζί τους σχέσεις άμεσες, ελεύθερες και χωρίς αντιδικία.

Είναι καλύτερα να κάνει κανείς τις σκέψεις αυτές προηγουμένως, για να δώσει στη φρόνηση τον καιρό να μπῆ στις συνήθειές του.

Αρχισα θέτοντας μερικά από τα προβλήματα της πρακτικής ζωής όλων των ημερών που οι γονείς είναι υποχρεωμένοι να λύνουν μόνοι τους και αν τα όρια του βιβλίου αυτού μου το επιτρέπουν θα τα εξετάσω μαζί τους προσπαθώντας να βρω τις λύσεις τους.

Αλλά θα το κάνω απλώς για να διαφοτίσω μερικές άρχες της γενικής αγωγής των παιδιών και όχι για να δώσω στους γονείς συμβουλές που είναι έτοιμες για χρήση. Δεν μπορώ να τους προσφέρω πρακτικές συμβουλές, γιατί οι γονείς διαφέρουν ό ένας από τον άλλο, τα παιδιά επίσης και οι περιστάσεις το ίδιο. Μπορεί μια συμβουλή που είναι θαυμάσια για τον ένα, να είναι κακή για τον άλλο. Είναι ένδειξη νοημοσύνης να παραβῆ κανείς τους κανόνες και τις εμπειρικές μεθόδους και να μάθει να εξετάζει κάθε λεπτή κατάσταση όπου βρίσκονται οι γονείς και τα παιδιά σε μια έξυπνη κατανόηση για την ανάπτυξη του παιδιού. Εκείνο που διαπιστώνει κανείς καλύτερα, αυτό που μας βοηθάει στον μεγαλύτερο βαθμό, είναι η δυνατότητα να εισχωρήσουμε στον ιδιαίτερο κόσμο του παιδιού, να δείξουμε συμπάθεια, και να λάβουμε υπ' όψει μας ότι γενικά τα προβλήματα τα σχετικά με την ηλικία του είναι προβλήματα ανάπτυξης που έχουν ανάγκη από μια μελέτη υπομονετική και μια ολοκληρωμένη προσοχή μια κατανόηση και αφοσίωση.

(συνεχίζεται)

ΕΦΥΪΑ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΗ ΑΠΟΤΥΧΙΑ

(ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΗΣ ΕΦΥΪΑΣ)

Απόδοση ΕΜΜΗΣ ΠΑΤΣΗ - GARIN

Οι ψυχολόγοι συμφωνούν στην άναγνώριση της ποικιλίας των μορφών της έξυπνάδας. Άλλα αυτή ή βασική έννοια δέν έχει εισχωρήση ακόμη πραγματικά στην παιδεία. Θάπρεπε ωστόσο, νά παίξη ένα ούσιώδη ρόλο γιά την έρευνα των ικανοτήτων των μαθητών, γιά την άφομοίωση και γιά τη διόρθωση των άποτυχιών τους. Η διαφοροποίηση των μορφών κατά την διάρκεια της φοιτήσεως των παιδιών στη Μέση Εκπαίδευση, άρχίζει νά διαφαίνεται καθαρά. Έκει επίσης, με την προοπτική του προσανατολισμού γίνεται άναγκαία.

Η παρανόηση γενικά των τύπων της έξυπνάδας από τα 10 - 12 χρόνια θά είναι σοβαρή. Θά έχη γιά χώρα συνέπεια νά συγχέη την άδυναμία στην προσαρμογή της μορφής με την άνεπάρκεια της τάσης. Όταν ένα παιδί παρακολουθεί κακώς, έχουν την τάση νά θεωρούν την άποτυχία του σαν μία πραγματικότητα καθολική πού δέν έχει γιά άποτέλεσμα παρά ένα άρνητικό συμπέρασμα: την άνικανότητα.

Πρέπει πρώτα νά διακρίνουμε τις διάφορες μορφές της έξυπνάδας και νά υποδείξουμε σε ποιές έκδηλώσεις σχολικές τις άναγνωρίζει κανείς. Κατόπιν θά σημειώσουμε σε ποιά περίπτωση άποτυχίας στη θεωρητική διδασκαλία, μπορεί κανείς νά χωρίση τα τρία δυνατό διαγνωστικά: α) Τήν άδυναμία προσαρμογής ανάλογα με την ψυχολογική τάση, β) Τήν άδυναμία προσαρμογής ανάλογα με τη μορφή της εύφυας και τέλος γ) Τήν άδυναμία προσαρμογής (πολύ πιό έντοπισμένη) ανάλογα με την έκταση του πεδίου.

Οι τρεις μορφές της έξυπνάδας. Νά πώς μπορεί νά περιγράψη κανείς τις τρεις μορφές της έξυπνάδας πού προκύπτουν από μία ιστορική εξέλιξη πού δέν μπορούμε νά την μελετήσουμε εδώ.

1) Η συγκεκριμένη έποπτική έξυπνάδα χαρακτηρίζεται από την άνάγκη πού δείχνει το πνεύμα νά εξακολουθεί νά συζητή γιά τα άντικείμενα, τις κινήσεις, τις σχέσεις πού παρουσιάζονται στην άμεση φυσική τους πείρα. Όχι ότι ή σκέψη του συγγέται ακόμη πραγματικά με τη δράση. Αυτό συνέβαινε μέχρι τα έννέα του χρόνια κατά μέσον όρον. Η πρώτη δέν μπορούσε τότε παρά άκολουθήση το νήμα της δευτέρας. Οι έξηγήσεις πού έδινε άκολουθούσε την εξέλιξη των γεγονότων. Του έλειπε αυτή ή έναντιότητα ή όποια, όπως απέδειξε ο Πιαζέ, χαρακτηρίζει την

πραγματική έξυπνάδα. Άποκτάται κατά τα 10 - 11 χρόνια δηλ. κατά τη στιγμή πού το παιδί μπαίνει στην έκτη τάξη. Το νεώτερο παιδί δέν σκεπτόταν νά ξαναφτιάση ένα μηλό με τα κομάτια του, ή νά βγάλη το συμπέρασμα ότι το σφαιρίδιο από πηλό πού έχει νά φτιάση είναι άνάλογο με το σφαιρίδιο πού κύλισε προηγουμένως. Το σφαιρίδιο πού κατείχε όλο το διανοητικό του πεδίο έκανε τη σφαίρα νά πάψη νά ύπάρχη.

Τα σχήματα της πράξης και της πρώτης σκέψης αποτελούσαν μία ένιαία έννοια. Το παιδί των δώδεκα ετών, αντίθετα, βλέπει πολύ καλά την αντίθεση της πράξης. Άλλά δέν την θεωρεί ακόμη σαν τελείως χωρισμένη από τη συγκεκριμένη πράξη. Είναι γιατί ή πείρα ενός παιδιού ένδεκα χρόνων άποτελείται από συγκεκριμένες εικόνες, από κρίσεις συγκεκριμένες, άποδοικαιολογίες συγκεκριμένες, πού έχουν σχηματισθή στα παιχνίδια του, στις σχέσεις του με τους άνθρώπους και τα πράγματα. Σ' αυτά προστίθεται ένας ώρισμένος αριθμός σχημάτων, αισθητικών, παραλογικών, έντυπώσεων και προβλέψεων πού απέκόμισε από το καταστάλαγμα των γνώσεων πού απέκτησε, από τις συνομιλίες, τα άναγνώσματα κλπ. Αυτά είναι πού άποτελούν τα έποπτικά έφόδια του παιδιού. Φτασμένες ποιός ξέρει από πού, συγκεκριμένες, άδιαφοροποίητες, σκορπισμένες, συγκεντρωμένες, άνακατεμμένες με έντυπώσεις συναισθηματικές, αυτές οι γνώσεις δέν μπορούν παρά νά στηρίζουν πάντοτε την άπορία του στη στερεότητα των έντυπώσεων, στο συγκεκριμένο.

Όρισμένα πνεύματα μένουν αιχμάλωτα σ αυτή τη έποπτική και συγκεκριμένη ύποδούλωση. Αυτό το λάθος της άστάθειας έμποδίζει εδώ τη γλώσσα νά κρατήση το ρόλο πού θά παίξη γιά άλλες μορφές έξυπνάδας. Βέβαια το παιδί της σχολικής ηλικίας είναι ικανό όποιαδήποτε και άν είναι ή μορφή της διανοήσης του, νά άκολουθήση τη λεκτική σειρά στην ένεργητική σειρά, νά περιγράψη τις πράξεις του με τα λόγια του. Η γλώσσα άκολουθεί — και ίσως προσδιορίζει — τις πράξεις πού διαδέχεται ή μία την άλλη. Άλλά γιά πολλά πνεύματα, δέν κυριαρχεί στις πράξεις. Δέν τις άκολουθεί βήμα πρὸς βήμα, ένεργεια πρὸς ένεργεια. Περιορίζεται στο νά έκτελει κομμάτι κομμάτι μία σύνθεση άτελή και συγκεκριμένη αυτού πού άντελήφθη, ή νά περιγράφη όχι το σύνολο ενός θέματος αλλά την πλησιέστερη βαθμίδα.

Άς μὴν υποθέσουμε πρὸς στιγμήν ότι

αυτή ή μορφή του πνεύματος θά φθάση πάντοτε στη συγκεκριμένη διατύπωση, άνίκανο ν' άνυψωθή σε θεωρητικές μελέτες. Η μορφή του πνεύματος, θά ιδούμε ότι πρέπει νά ύπολογίζεται σε σχέση με την τάση του. Μόνον με την κίνηση των δύο αυτών λειτουργιών μπορεί νά καθιερωθή ένα προγνωστικό. Είναι ή αξία της τάσης, πού ή θά έπιτρέψη την προσαρμογή — άργή, πολύ προοδευτική — στην άφρημένη νόηση, ή θά φέρη άποφασιστικά το παιδί σε ένα έργο πιό συγκεκριμένο ή άποτελεσματικά συγκεκριμένο.

2. Η έπινοητική έξυπνάδα. Διαφοροποιείται από τη συγκεκριμένη έξυπνάδα από το γεγονός ότι ένεργεί κατά προτίμηση, όχι πιά άπ' εύθείας με την έπαφή των άντικειμένων, ούτε ακόμη με την τακτοποίηση των έντυπώσεων, αλλά έπάνω σε σύμβολα όπτικά ή άκροαματικά, έπάνω σε εικόνες. Έδώ ακόμη πρόκειται γιά την έπιβίωση ενός άλλου σταδίου εξέλιξης. Έννοείται ότι όπως ο συγκεκριμένος προσανατολισμός έχει, παρ' όλα αυτά, ύποστη έξ αιτίας της γλώσσας, ουσιώδεις μετατροπές σχετικά με το πρωτόγονο στάδιο, το ίδιο και ή έπινοητική έξυπνάδα έχει ύπερβολικά έπηρεασθή από τη γλώσσα ακόμη και άν αυτή δέν κατόρθωσε νά την έξουσιάζη. Γι' αυτό ένω οι εικόνες δέν έχουν, γιά τα πνεύματα πού ή εξέλιξη τους είναι τελειότερη, παρά μορφές περαστικές, πού χρησιμεύουν μόνον γιά προσωρινό στηρίγμα ιδεατό, πού τις κάνει άχρηστες και τις εξαφανίζει, αυτές διατηρούν σε μερικά πνεύματα μία άξιοσημείωτη σταθερότητα. Είναι φανερό, ότι ένας ζωγράφος ή γλύπτης ένας μουσικός ή ποιητής όπως ο Ουγκώ ή ο Χερέντια όργανώνουν μία σκέψη πού είναι πρὸ πάντων μία σύνθεση όπτικών εικόνων, άκροαματικών, πλαστικών κυρίως γονίμων. Έδώ οι δυνάμεις της διανοήσεως καταλήγουν σε άναπαραστάσεις πού σχηματίζουν συνθέσεις παραστατικές. Είναι φανερό ότι ένας τέτοιος τύπος πνεύματος δέν συναντάται παρά σε ώρισμένες μορφές προσωπικότητας. Θά είχε ένδιαφέρον νά τις άποκαλύπτη κανείς και νά μὴ παραγνωρίζη την έμφυτη καλλιτεχνική κλίση τους. Γιατί είναι βέβαιο ότι σύμφωνα με τον γενικό νόμο, πού θά τον θυμηθούμε συχνά, δέν πραγματοποιεί κανείς μία εύφυα, άναγκάζοντάς την νά άπαρθείται τὸν έαυτό της. Όπως τώρα ή πρακτική έξυπνάδα πού δέν ξεπερνάει τὸν έαυτό της — άν ή τάση της τὸ έπιτρέπει — όταν στην άρχή είναι πιστή, σὸν έαυτό της, ή έπινοητική έξυπνάδα θά μπορούσε χωρίς άμβολία, στο τέλος μιας μεγάλης προόδου, ν' άπαιτήση μία δ-

ρισμένη άυτονομία, σχετική με τις μορφές πού προτιμάει.

3) Η θεωρητική έξυπνάδα ή έξυπνάδα των άφρημένων έννοιων. Θά την άναλύσουμε με συντομία: Άναγνωρίζεται παντού σαν ή μόνη μορφή της έξυπνάδας. Η συνάφειά της με τη γλώσσα, ή συνοχή με τη γλώσσα, ή άφομοίωσή της με τη γλώσσα, είναι εκείνα πού τις διακρίνουν. Είναι ή γλώσσα πού της άνοίγει το δρόμο γιά τις γενικές παραστάσεις και τις άφρημένες έννοιες. Αυτή (και όχι το άντικείμενο ή όπτική ή άκροαματική εικόνα) της προμηθεύει το συμβολικό υλικό πού χρησιμοποιεί. Η γλώσσα είναι το προνομίοχο ύποκατάστατο της συγκεκριμένης πείρας. Όταν το πνεύμα το θεωρητικό, φαντάζεται τὸν κύλινδρο, άφίνει πολύ γρήγορα την εικόνα γιά νά κρατήση ένα κανόνα. Ο σεβασμός στους κανόνες, οι έπαληθεύσεις είναι οι ίδιες μία λογική έκδήλωση. Πολύ φτωχό σχετικά με το κείμενο ή με το φανταστικό, το θέμα της άφρημένης έννοιες έν τούτοις είναι άπειρες φορές πιό πλούσιο άπ' αυτό έφ' όσον πρέπει νά συγκρατήση ότι είναι δυνατό. Άνάμεσα σ' αυτά συστέλλεται ή διαστέλλεται, ανάλογα με τις άνάγκες ή από μία άπόδειξη ή μία έξερεύνηση.

Μόλις ρωτήσουν το μαθητή νά πη γιά ποιές αξίες του «X» ο άλγεβρικός αριθμός 4207 χ είναι διατετός διά του 9, άπευθύνονται σ' αυτή τη μορφή της έξυπνάδας. Στην έρώτηση αυτή μία έξυπνάδα γιά το συγκεκριμένο θά θελήσει νά άποκαταστήση όλη τη σειρά 4207, 4201, ... 4209 πού έμπλέκεται στο 4207 χ. Θά άποφύγη, όπως θά δοίμε, νά σκεφθή έπάνω στο 4208 χ γιατί θά είναι άνικανή νά συγκεντρώση σε μία πράξη έξυπνάδας συνθετικώς — αναλυτικά τις δέκα πιθανές αξίες του δεδομένου αριθμού. Σ' αυτή τη μορφή έξυπνάδας άπευθύνεται και το έλάχιστο αριθμητικό πρόβλημα μόλις άποτελείται από κάτι άλλο έκτός από μία σειρά πράξεων. Αυτή είναι πού κινητοποιεί τὸν λατινιστή νά κρατήση στο μυαλό του τις πιθανές συντάξεις μιας προθέσεως, άφου μάθη τις άνάγκες ενός ρήματος, της κυρίας λέξεως της φράσεως, την όποια έν τούτοις πρέπει ν' άφήση «άνοικτη» έως ότου το ύποκειμένο της, τα κατηγορούμενα, οι άνταγωνιστές, τα επιρρήματα την προσδιορίσουν ολοκληρωτικά. Θά ιδούμε από ποιά σχολικά σημάδια άναγνωρίζεται ή άνικανότητα προσαρμογής στη θεωρητική έξυπνάδα και τις πρακτικές συνέπειες είναι φρόνιμο ν' άποκομίσουμε από την άνάλυση αυτή.

André le Gall.

Ἡ ψυχολογία τοῦ βάθους καὶ ἡ συμβολή της στὸ ἔργο τῆς ἀγωγῆς

ὑπὸ ΡΗΝΑ ΔΙΑΜΑΝΤΗ, Δημοδιδασκάλου

Πανθομολογείται σήμερα, πῶς κανένα σχεδὸν ἀπὸ τὰ προβλήματα τῆς σχολικῆς πράξεως καὶ ὅσα σχετίζονται μὲ τὴ διδασκαλία καὶ τὴ διαπαιδαγώγησι τῶν παιδιῶν καὶ ἐκεῖνα ποὺ ἀναφέρονται στὴν ὁργάνωσι τῆς παιδείας καὶ τὰ σχετικὰ ζητήματα, δὲν μπορεῖ νὰ βρῇ τὴ κατάλληλη λύση, χωρὶς τὴ βοήθεια τῆς ψυχολογίας. Πρὸ πάντων ὅμως, «ἡ βαθειὰ καὶ ἀκριβὴς γνώση τοῦ ὑποκειμένου τῆς ἀσχολίας μας, μὲ τὸ τόσο σκοτεινὸ καὶ ἀεδιόλυτο πολλὰς φορὲς ὑποσυνειδητό του, θὰ μᾶς ἐπιτρέψῃ νὰ βρεθοῦμε πλησιέστερα πρὸς τὸν ψυχικὸ του κόσμον καὶ νὰ βοηθήσουμε θετικώτερα στὴν ἰδιαίτερη ἐξελικτικὴ του πορεία.»

Σπουδάζοντας μὲ προσοχὴ διάφορες περιπτώσεις ἀνωμαλιῶν στὴ σχολικὴ μας πράξι, μποροῦμε νὰ ἀνακαλύψουμε διάφορες αἰτίες, ποὺ ὄχι μόνον στάθηκαν πρόξενοι γιὰ διάφορες ἀταξίες, ἀστάθειες, ὑπερμετρες συζητήσεις κ.τ.λ., στὸ ἴδιο τὸ παιδί καὶ μὲ τὴν ἀντανάκλασί τους στὸ γύρω περιβάλλον. μὲ τὰ ἴδια σχεδὸν ἀποτελέσματα, ἀλλὰ νὰ διαγνώσουμε ἀκόμη καταστάσεις βουβές, τὰ ψυχικὰ δράμματα ποὺ λαμβάνουν χώρα μέσα τους καὶ ποὺ ἡ ἐξέλιξί τους διαγράφεται ἀνυσχιτικὴ διὰ τὸ μέλλον τους.

Πολλοὶ ἐπιστήμονες παραδέχονται καὶ ὑποστηρίζουν ὅτι τὰ πρῶτα αἰτία τῶν νευροψυχικῶν παθήσεων δημιουργοῦνται καὶ ἐκκολλάονται ἀπὸ αὐτὴ τὴν παιδικὴ ἡλικία. Σήμερα οἱ παθήσεις αὐτές, εἶναι δυνατό νὰ θεραπευθοῦν μὲ τὴ βοήθεια τῆς ψυχολογίας τοῦ βάθους, ὅταν ὁ πάσχων ὑποβληθῇ σὲ συστηματικὴ, ἀπὸ εἰδικὸ ψυχολόγο, ἐξέτασι καὶ θεραπεία. Ἀλλὰ τὸ ἔργον τῆς ψυχολογίας τοῦ βάθους δὲν περιορίζεται μόνον στὴν θεραπεία ἀλλὰ καὶ στὴν πρόληψιν καὶ ἐδῶ κυρίως ἔγκειται ὅλο τὸ μεγαλεῖο της, κί' ἡ βαθειὰ ἀπήχησι ποὺ εἶχε, ἀπὸ τίς ἀρχές τῆς ἐμφανίσεώς της, καὶ ἰδίως στὰ μεταπολεμικὰ χρόνια, στίς ψυχὲς τῶν ἐκπαιδευτικῶν. Κορυφαῖοι μας παιδαγωγοί, ὅπως ὁ Γ. Ν. Παλαιολόγος, ὁ Σ. Καλλιάρης, Δ. Μωραΐτης κ.λ.π. γίνονται θερμοὶ ὁπαδοὶ αὐτῆς, συγγράφουν σχετικὰ συγγράμματα ἢ μεταφράζουν τὰ πιὸ ἀντιπροσωπευτικὰ τῶν ἰδρυτῶν τῆς ψυχ. τοῦ βάθους. Ἔτσι ἡ ψυχ. τοῦ βάθους ἔλαβε μεγάλες διαστάσεις καὶ συνετέλεσε στὴ λύση πολλῶν ἐκπαιδευτικοκοινωνικῶν προβλημάτων.

Προπαντὸς ἡ Ἀτομικὴ ψυχολογία, ἀφορμηθεῖσα ἀπὸ τῆς ψυχοθεραπευτικῆς, ἀπέβη βάσις νέων μεθόδων ἀγωγῆς καὶ νέων ἀρχῶν μεταχειρίσεως τοῦ παιδός, διακριθεῖσα πολυλῶχως ἐπὶ τοῦ παιδίου τούτου⁽¹⁾. Ἔτσι ἡ ἀγωγή ἀπέκτησε μεγαλύτερη δύναμη καὶ σήμερα ἔχει σημαντικὴ ἐπίδρασι στὴ δημιουργία ὑγιῶν χαρακτήρων καὶ γενικὰ στὴ διαμόρ-

φωσί τῆς προσωπικότητος τοῦ παιδιοῦ. Τὸ σχολεῖον—λέγει ὁ Α. Adler—εἶναι ἓνα στάδιο, ἀπὸ τὸ ὁποῖο περνάει κάθε παιδί κατὰ τὴν περίοδο τῆς ψυχικῆς του ἐξελίξεως. Δι' αὐτὸ πρέπει νὰ ἀνταποκρίνεται στίς ἀπαιτήσεις μιᾶς ἐπωφελοῦς ψυχικῆς ἐξελίξεως τοῦ παιδιοῦ. Κί' ἀφοῦ ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα, τότε μόνον μποροῦμε νὰ κάνουμε λόγο γιὰ ἓνα καλὸ σχολεῖο, ὅταν τοῦτο εὐρίσκεται σὲ ἀρμονία μὲ τοὺς ὅρους τῆς ψυχικῆς ἐξελίξεως τῶν μαθητῶν. «Οἱ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων ἔχουν καὶ εὐχαρίστους καὶ δυσαρέστους σχολικὰς ἀναμνήσεις. Αἰτία τούτου εἶναι ἡ φύσις τοῦ σχολείου, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡναγκασμένον νὰ ἀπαιτῇ πολλὰ, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν μαθητικὴν ἡλικίαν δὲν ἐνδιαφέρουν τὸν μαθητὴν. Τὸ σχολεῖον ὀφείλει χάριν τοῦ μέλλοντος νὰ θυσιάζει ἐν πολλοῖς τὸ παρὸν τοῦ μαθητοῦ. Τοῦτο γεννᾷ δυσαρέστησιν, ἥτις εἶναι τόσον μεγαλυτέρα, ὅσον περισσότερο ἡ ψυχικὴ σύστασις τοῦ παιδὸς δὲν συμβιβάζεται πρὸς τὸ πρόγραμμα τοῦ σχολείου καὶ ὅσον ὀλιγώτερα εἶναι τὰ παιδαγωγικὰ προτερήματα τοῦ διδ/λου»⁽²⁾.

Μέχρι τὴ στιγμὴ ποὺ τὸ παιδί ἔρχεται, γιὰ πρώτη φορά, στὸ σχολεῖο, ἔχει ἀποκτήσει ἓνα νευρικὸ χαρακτήρα, διακατέχεται ἀπὸ συναισθήματα μειονεξίας καὶ μιὰ τάσι ἀντικοινωνικῆς πρὸς ἐπιβολὴ τῆς προσωπικότητός του. Ὅταν αὐτὸ τὸ γνωρίζῃ ὁ δάσκαλος, ἡ πρωταρχικὴ του φροντίδα θὰ εἶναι νὰ ἐπαφῇ στὸ παιδί τὴ ψυχικὴ του ὑγεία, νὰ τὸ καταστήσῃ δηλ. ἱκανὸ «νὰ ἀναπτύξῃ τὴν ἀτομικότητά του ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὸ κοινωνικὸν συναισθημα»⁽³⁾, μὲ τὴν ἀπομάκρυνσι ὅλων ἐκείνων τῶν αἰτιῶν ποὺ προκαλοῦν ἐμπόδια γιὰ τὴ ψυχικὴ του ἀνάπτυξιν, μὲ τὴ διαφώτισιν τοῦ παιδιοῦ ὅτι ἔχει ἐσφαλμένον πρόγραμμα ζωῆς καὶ ποὺ θὰ τὸ ἀφήσουμε νὰ τὸ ἐννοήσῃ σιγὰ—σιγὰ καὶ μὲ κατάλληλες ὑποδείξεις, μὲ τὴν ἐνθάρρυνσιν κ.τ.λ. Τὸ παιδί, ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ, πρέπει νὰ εὐρεθῇ σ' ἓνα νέο περιβάλλον, περιβάλλον «εὐμενείας, ἀγάπης, ἐλευθερίας» ποὺ θὰ δημιουργήσῃ τὸ σχολεῖο, καὶ στὸ ὁποῖο τὸ παιδί, «πρέπει νὰ πεισθῇ ὅτι εἶναι δυνατό νὰ συμβιβασθῇ ἢ ἀνάπτυξιν τῆς ἀτομικότητός του μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κοινωνικῆς ζωῆς» χωρὶς νὰ αἰσθάνεται τὴν πίεσιν αὐτοῦ ὡς ἰσχυροτέρου.

Πρέπει νὰ τονωθῇ τὸ θάρρος του, νὰ ἐνι-

(1) Γ. Ν. Παλαιολόγος: «Εκπαιδευτικὰ προβλήματα» σελ. 63 - Ἀθῆναι 1938.

(2) Σ. Καλλιάρης: «Ψυχολογία τοῦ βάθους» σελ. 68 - Ἀθῆναι 1950.

(3) Δ. Μωραΐτης: «Τὸ σχολεῖον ἐργασίας ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς Α.Ψ.» Ἐκπ/κὰ χρονικά, τ. 1. - 1933 - σελ. 19 - 20.

χρηθῇ ἡ αὐτοπεποίθησί του, ἡ ψυχικὴ αὐτὴ δύναμις, ποὺ καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον ἱκανόν, νὰ λύσῃ σχεδὸν, ὅλα τὰ ἐπείγοντα προβλήματα τῆς ζωῆς του. Κάθε ἐλάττωμα τοῦ παιδιοῦ, κάθε σφάλμα ποὺ διαπράττει ἔχει κάποια γενεσιουργὸ αἰτία. Πηγάζουν ἄμεσα ἀπὸ τὸν ψυχικὸν κόσμον τοῦ παιδιοῦ, ἀπὸ τὸ ὑποσυνειδητό του. Οἱ ποινές, οἱ τιμωρίες σὲ τίποτε ἢ ἐλάχιστα συντελοῦν γιὰ τὴ μὴ ἐπανάληψιν τους καὶ ἀκόμη περισσότερο γιὰ τὴ διόρθωσιν τοῦ παιδιοῦ. Δὲν θὰ μπορέσουμε νὰ βοηθήσουμε νὰ ἀλλάξῃ τὸ παιδί πραγματικὰ, ἂν δὲν ἐρευνήσουμε τίς πρωταρχικὰς αἰτίες, ἂν δὲ γνωρίζουμε νὰ ποῦμε στὸ παιδί ἀπὸ ποῦ προέρχονται, ἀπὸ ποῦ πηγάζουν τὰ σφάλματά του. Ἡ γνώσι καὶ ἡ ὑπόδειξι, μάλιστα, τῆς πηγῆς ἀπὸ τὴν ὁποία προέρχεται ἓνα σφάλμα, ἀποτελεῖ κανόνα τῆς Α.Ψ., κί' εἶναι ἡ πιὸ σημαντικὴ βοήθεια, ποὺ μποροῦμε νὰ προσφέρουμε σ' ἓνα ἄνθρωπον γενικὰ, γιὰ τὴ διόρθωσιν ἐνὸς ἐλαττώματός του ἢ νὰ μὴν ἐπαναλάβῃ ἓνα σφάλμα ποὺ διέπραξε.

Ἡ ψυχολογία τοῦ βάθους καὶ ἰδιαίτερα ἡ Α.Ψ. θέλει τὸ δάσκαλον φίλον καὶ ὄχι κύριον τῶν παιδιῶν. Ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ δὲν μποροῦν νὰ ἀπαλλαγῶν, νὰ ὑπερνικήσουν παλαιότερα ὀδυνηρὰ σχολικὰ βιώματα.

Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἄλλοι ποὺ μὲ συγκίνησιν ἐνθυμοῦνται τὸ σχολεῖο, ποὺ τ' ἀγάπησαν, καὶ εὐτύχισαν βαδίζοντας τὸ δρόμον ποὺ τοὺς χάραξε. «Δι' ὃ καὶ ὁ Adler, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ παλαιότερον δοξαζόμενα, ἐδίδαξεν, ὅτι πρὸ παντός ὁ διδ/λος ὀφείλει νὰ ζητῇ εὐθύναν ἀπὸ τὸν ἑαυτό του διὰ τὰς ἐκαστοτε παρεκτροπὰς, τὰ πείσματα, τὴν ὀκνηρίαν, τὴν ἀπειθειαν, τὴν ἀμέλειαν τοῦ μαθητοῦ του»⁽⁴⁾. Δὲν πρέπει νὰ ἀσκήται ὑπερμετρες πιέσεις στοὺς μαθητάς, καὶ τὴ σχολικὴ ἀτμόσφαιρα γενικὰ, πρέπει νὰ τὴ διέπῃ πνεῦμα ἀγάπης, «μιὰ μετὰγγισι ψυχῶν, ὅπου μὲ βάσιν τὴν ἀνιδιοτελεῖ ἀγάπην, τὴν πρόδο καὶ τὴν πίστην σὲ ἀνώτερες ἀξίες καὶ σὲ ὑψηλὰ ἰδανικὰ συνδέονται ψυχικὰ διδάσκοντες καὶ διδασκόμενοι, διαπαιδαγωγοῦντες καὶ διαπαιδαγωγούμενοι, ἐπηρεάζοντες καὶ ἐπηρεαζόμενοι γιὰ τὴν ἀμοιβαίαν τους ἀνύψωσιν. Ἐδῶ οἱ σχέσεις Παιδαγωγικῆς Ἐπιστήμης καὶ ψυχολογίας εἶναι ἰδιαίτερα στενές»⁽⁵⁾.

ΡΗΝΑΣ ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

(4) Γ. Ν. Παλαιολόγος ἔ. ἀ. σελ. 86.

(5) Θ. Χαλαμπίδου «Τὸ ἔργο τῆς Παιδικῆς Ἐπιστήμης» σελ. 64. - Ἀθῆναι 1954.

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΝΟΗΣΕΩΣ ΣΤΟ ΠΑΙΔΙ

Υπό ΚΩΝΣΤ. ΚΑΜΠΟΥΡΗ, Μετεκπαιδ. Δ/λου

(Συνέχεια εκ του προηγούμενου)

Δ. ΑΙ ΑΝΩΤΕΡΑΙ ΝΟΗΤΙΚΑΙ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

1. ΑΙ κρίσεις του παιδός

Η κρίσις είναι ή ανώτερα μορφή της νοήσεως. Αύτη αποτελεί την άφετηρίαν των έννοιων, πρὸς σχηματισμὸν των ὁποίων εἶναι ἀναγκαῖα ή κριτική ἐνέργεια. Η κριτική ἰκανότης τοῦ παιδός, ή ὁποία προάγεται βαθμιαίως, συντελεῖ καί προάγει καί την ἐξέλιξιν των έννοιων.

Πρὸς κατασκευὴν κρίσεων εἶναι ἀπαραίτητοι αἱ παραστάσεις, αἱ ὁποῖαι αποτελοῦν τὴν βάση, ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζεται ή λειτουργία τοῦ κρίναι. Η κριτική ἰκανότης εἶναι κυρία μορφή της διανοήσεως καὶ ἀνευ αὐτῆς εἶναι ἀδύνατος ή κατασκευὴ έννοιων καὶ συλλογισμῶν. Η κρίσις εἶναι νοητική ἐνέργεια, διὰ τῆς ὁποίας προσδιορίζεται ή σχέσηις δύο έννοιων διὰ τῆς συνδέσεως ή ἀποχωρίσεως αὐτῶν ἀπ' ἀλλήλων.

Πρὸς κατασκευὴν κρίσεως τελείται ἀνάλυσις καὶ σύνθεσις. Η κριτική ἰκανότης εἶναι ἀτελής εἰς τὸ παιδί ἐξ αἰτίας πολλῶν λόγων. Οὗτοι εἶναι ή ἔλλειψις ἐπαρκῶν παραστάσεων καὶ ἐμπειριῶν, ή ἔλλειψις γνώσεων, ή ἄγνοια των μεταξὺ των πραγμάτων σχέσεων, ή ρευστότης των διαφερόντων τοῦ παιδός, ή γοργότης της παιδικῆς φύσεως, ή ἐπέμβασις καὶ συμμετοχὴ τοῦ συναισθήματος καὶ των ἐπιθυμιῶν αὐτοῦ κατὰ τὸν σχηματισμὸν κρίσεων καὶ ή ἐν ἀρχῇ εὗρισκομένη διανοητική ἀνάπτυξις αὐτοῦ.

Η ἰκανότης ἐπίσης τοῦ ὀρθῶς σκέπτεσθαι δὲν εἶναι ἀνεπτυγμένη εἰς τὸν παῖδα της προσχολικῆς ἀλλά καὶ της σχολικῆς ἡλικίας, ἰδίᾳ των κατωτέρων τάξεων, με ἀποτελεσματὸν να μὴ δύναται νὰ μορφώσῃ κρίσεις.

Ο Γάλλος ψυχολόγος Βαλλὸν μᾶς δίδει τὸν κατωτέρω διάλογον με παιδίον ἐξ καὶ ἡμίσεως ἔτους, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀποδεικνύεται ή ἰδιορρυθμία της παιδικῆς κρίσεως. «Ἀπὸ τί εἶναι τὰ σύννεφα;» ἐρωτᾶται τὸ παιδίον. «Ἀπὸ καπνῶ». «Ἀπὸ ποῦ τὸν παίρνουν;» «Ἀπὸ τὰς καπνοδόχους». «Ἐὰν δὲν ὑπάρχουν καπνοδόχοι δὲν θὰ ἔχωμεν σύννεφα;» «Ὀχι». «Ἀπὸ τί γίνεται ή βροχή;» «Ἀπὸ τὰ σύννεφα». «Καὶ ἀπὸ ποῦ ἔβρασε τὸ νερὸ στὰ σύννεφα;» «Δὲν ξέρω». «Καὶ πῶς ξέρομε ὅτι θὰ βρέξῃ;» «Γιατὶ εἶναι συννεφιά». «Γιατὶ δὲν ὑπάρχουν σύννεφα πέφτει βροχή;» «Γιατὶ εἶναι σκοτεινιά». «Τι εἶναι σκοτεινιά;» «Ὁ καπνός». «Κοί γιατί δὲν εἶναι σκοτεινιά πέφτει βροχή;» «Δὲν ξέρω». «Τὰ σύννεφα δὲν εἶναι ἀπὸ νερό;» «Ὁχι.»

Δὲν εἶναι δύσκολον νὰ ἐξηγηθῇ ὅτι ἐπειδὴ ὁ παῖς δὲν ἔχει τὰς ἀπαραίτητους γνώσεις καὶ ἐπειδὴ ή διανοητική του ἐξέλιξις

δὲν ἔχει εἰσέτι ἀναπτυχθῇ, ἄλλοτε συσχετίζει τὸν καπνὸν με τὴν βροχὴν καὶ ἄλλοτε δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ εὕρῃ κοινὸν τι μεταξὺ ὕδατος καὶ νεφῶν. Ἀναγκαιότατος ὅρος διὰ τὴν ὀρθότητα των κρίσεων καὶ συλλογισμῶν τοῦ παιδός εἶναι ή ὑπαρξίς γνώσεων διὰ τὰ ἀντικείμενα τὰ ὁποῖα κρίνει καὶ ή ἐξέλιξις της ἰκανότητος τοῦ σκέπτεσθαι.

Η παιδική κρίσις εἶναι δυνατόν βεβαίως νὰ ἐμφανίζεται λίαν ἐνωρίς, δηλαδὴ κατὰ τὸ δευτέρον ἡμῖς τοῦ 2ου ἔτους. Πάντως αὕτη εἶναι ἀτελής. Αἱ πρώται κρίσεις τοῦ παιδός δὲν εἶναι αὐτοτελῆ πλάσματα, ἀλλὰ κρίσεις ξέναι, τὰς ὁποίας προσαμβάνει καὶ ἐπαναλαμβάνει μηχανικῶς.

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὁμως ὁ παῖς ἀρχίζει νὰ μορφῶνῃ ἰδίας κρίσεις, αἱ ὁποῖαι ὁμως εἶναι δυνατόν νὰ περιέχουν ἀκόμη πλείστας ἀτελείας, λόγω των ἀναφερθέντων αἰτίων. Σὺν τῷ χρόνῳ ὁμως αἱ κρίσεις τοῦ παιδός γίνονται τελειότεραι διότι ἀποκτᾶ πολλὰς γνώσεις καὶ ἐμπειρίας καὶ ἀναπτύσσεται ή διανοήσις του. Σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου, ἀρχίζει ἐπίσης ὁ παῖς νὰ σχηματίζει κρίσεις ἠθικὰς.

Τὴν πορείαν της ἐξελίξεως των ἠθικῶν κρίσεων τοῦ παιδός ἠρεύνησεν ὁ Ἑλβετός ψυχολόγος Πιαζέ, ὁ ὁποῖος καθώρισεν τὰ στάδια της ἐξελίξεως της παιδικῆς ἠθικῆς κρίσεως. Οὗτος ἐχρησιμοποίησεν ὡς μεθόδους ἐρέυνης, τὴν μέθοδον τοῦ ἐρωτηματολογίου καὶ τὰ ὁμαδικὰ παίγνια με τοὺς κανόνες αὐτῶν, τοὺς ὁποίους καὶ ἀνέλυσεν. Οἱ κανόνες οὗτοι τίθενται ὑπὸ των παιζόντων καὶ ή τήρησις των εἶναι ὑποχρεωτική ὑπ' αὐτῶν. Βάσει των ἐρευνῶν τούτων, ὁ Πιαζέ διακρίνει τέσσαρα στάδια ἐξελίξεως της παιδικῆς ἠθικῆς κρίσεως ἥτοι: 1) κινήτριον, 2) ἐγωκεντρικόν, 3) τάσεως πρὸς ἀμοιβαίαν συνεννόησιν, 4) τάσεως πρὸς συνειδητὴν ἀναγνώρισιν της ἀξίας των κανόνων καὶ ἐφαρμογὴν αὐτῶν. Οὕτω, ἀνεκάλυπεν ὅτι συντελεῖται ἄνοδος της ἠθικῆς κκίσεως ἐξ ἀτελῶν εἰς τελειότερας μορφάς.

Ἀλλὰ ἐρευνᾷ, ἐπίσης, διαφόρων ψυχολόγων ἔφεραν εἰς φῶς σπουδαῖα πορίσματα, σχετικὰ με τὴν ἐξέλιξιν της κριτικῆς λειτουργίας τοῦ παιδός. Ταῦτα εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

1. Αἱ πρώται κρίσεις τοῦ παιδός εἶναι ἀτομικαί, ἀναφέρονται δηλαδὴ εἰς συγκεκριμένους ἀτομικὰς περιπτώσεις. Αἱ κρίσεις αὗται εἶναι κατ' ἀρχὰς καταφατικαὶ καὶ ἐπιβεβαιούν ἐν γεγονόσι, π.χ. ή φωτιά καίει, βραδύτερον δὲ ἀποφατικαί, εἰς τὰς ὁποίας χωρίζονται τὸ ὑποκείμενον καὶ κατηγορούμενον, π.χ. ὁ Γιάννης δὲν εἶναι κακὸν παιδί κλπ.

2. Αἱ κατ' ἀρχὰς σχηματίζόμεναι κρίσεις ὑπὸ τοῦ παιδός εἶναι κατηγορικαί. Ὁ παῖς δηλαδὴ νομίζει ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον θὰ εἴπῃ πρέπει κατ' ἀνάγκην νὰ ἔχῃ ἔτσι. Η σύνδεσις καὶ ὁ ἀποχωρισμὸς των έννοιων γίνεται ἀνευ ὅρων. Ἀργότερον δέ, ὅταν πλουτισθῇ διὰ γνώσεων καὶ ἐμπειριῶν καὶ ὅταν ἀναπτυχθῇ ή διανοήσις του, μορφῶναι κρίσεις εἰς τὰς ὁποίας τίθενται αἱ λέξεις πιθανόν, ἴσως κλπ. πρᾶγμα δηλαδὴ τὸ ὅποιον μαρτυρεῖ τὴν διανοητικὴν του ἐξέλιξιν, ὡς καὶ τὴν ἀπομάκρυνσιν του ἀπὸ τὸν ἐγωκεντρισμὸν.

3. Ὁ παῖς της μικρᾶς ἡλικίας ἀδυνατεῖ νὰ ἐρμηνεύσῃ τὰ φαινόμενα βάσει των αἰτιῶδων σχέσεων αἱ ὁποῖαι τὰ διέπουν, διὰ τοὺς ὡς ἄνω μνημονευθέντας λόγους. Ἐπειδὴ ὁμως ἐπιθυμεῖ νὰ ἐρμηνεύσῃ ταῦτα, ἐμβάλλει ψυχὴν εἰς αὐτά, τὰ προσωποποιεῖ καὶ τὰ ἐξαρτᾷ ἀπὸ τὸν Θεὸν ή ἀνωτέρας δυνάμεις. Νομίζει ὅτι τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτὰ ὁμιλοῦν, αἰσθάνονται καὶ ὑποφέρουν ὡς ὁ ἄνθρωπος. Θεωρεῖ ὅτι ή πέτρα πονᾷ δὲν πῖπτη καὶ νομίζει ὅτι ή τράπεζα ή ή καρέκλα θὰ ἀπαντήσῃ ἐὰν ἐρωτηθῇ.

Η τάσις αὕτη της προσωποποιήσεως των ἀψύχων ἀντικειμένων διατηρεῖται κατὰ γενόμενας ἐρέυνας μέχρι τοῦ 4ου ή 5ου ἔτους, ὅτε ἐκλείπει. Η ἀνιμιστική αὕτη ἐρμηνεία δύναται νὰ παραταθῇ εἰς σπανίας περιπτώσεις καὶ μέχρι τοῦ 8ου ἔτους κατὰ τὸν Πιαζέ, ὅταν αἱ παραστάσεις των φαινομένων καὶ αἱ αἰτίαι αὐτῶν εἶναι σκοτειναὶ καὶ ἀσαφεῖς.

Ἐν συνόψει, δυνατόν νὰ εἰπωμεν ὅτι ή κρίσις τοῦ παιδός ἐμφανίζεται ἐν ἀρχῇ ἀτελής καὶ ἐξελλίσσεται βραδύτερον ὀλίγον κατ' ὀλίγον, παραλλήλως με τὴν ἀπόκτησιν ὑπ' αὐτοῦ των ἀπαιτούμενων γνώσεων καὶ παραστάσεων καὶ τὴν διανοητικὴν του ἐξέλιξιν.

2. Ἡ ἀφαιρετική ἰκανότης τοῦ παιδός

Δὲν εἶναι δυνατόν κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν νὰ εἶναι σαφεῖς εἰς ἡμᾶς ὅλαι αἱ παραστάσεις, τὰς ὁποίας ἔχομεν παρούσας εἰς τὴν συνειδησίμ μας. Ἐκ τούτων μία παράστασις ή μία ὁμάς εἶναι γνωστή, σαφής, ἐνῶ αἱ λοιπαὶ εἶναι ἀσαφεῖς. Διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ φέρωμεν αὐτὰς εἰς πλήρη σαφήνειαν, εἶναι ἀνάγκη νὰ στρέψωμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν διαδοχικῶς πρὸς πάσας τὰς παραστάσεις, αἱ ὁποῖαι εὗρισκονται εἰς τὸ πεδῖον της συνειδήσεως, εἰς τὸ ἔδαφος της ἀντιλήψεως ὅπως τὸ ὀνομάζει ή ψυχολογία.

Ἀλλ' εἰς μίαν ὠρισμένην στιγμὴν, μόνον πρὸς μίαν παράστασιν ή ὁμάδα αὐτῶν δύναται νὰ στραφῇ ή προσοχή ἡμῶν, διότι «ὅπως ὀρίζει ή ἀνθρωπίνη φύσις». Ἀφοῦ δὲ εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ στρέψωμεν τὴν προσοχὴν μας μόνον πρὸς ἐν σημεῖον της συνειδήσεως ἡμῶν, ὀφείλομεν νὰ παρορῶμεν τὸ ὑπόλοιπον περιεχόμενον αὐτῆς, νὰ κάμνωμεν ἀφαιρέσιν, λειτουργίαν δηλαδὴ διὰ της ὁποίας παρορᾶται ἐν τμήμα της συνειδήσεως καὶ ἐξαίρεται ἄλλο. Ἡ ἀφαιρέσις αὕτη δὲν εἶναι λογική καὶ δὲν τὴν διακρίνει ή σκόπιμος καὶ συνειδητὴ ἐνέργεια. Τελείται αὕτη ἀσυνειδη-

τως καὶ εἶναι ή προβαθμὴς της λογικῆς ἀφαιρέσεως. Η λογική ἀφαιρέσις τελείται ἐν συνειδήσει, διὰ ταύτης δὲ ἀφανίζονται ὠρισμένα στοιχεῖα μίᾳς ή περισσοτέρων παραστάσεων καὶ ἐξαίρονται τὰ λοιπὰ, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὰ κύρια στοιχεῖα της έννοιᾶς, π.χ. διὰ τὸν σχηματισμὸν της έννοιᾶς «ὀρθογώνιον παραλληλεπίπεδον» κρατοῦνται τὰ οὐσιώδη γνωρίσματα διὰ των ὁποίων σχηματίζεται αὕτη, ἥτοι ὅτι εἶναι σῶμα στερεόν, ὅτι ἔχει τὰς ἀπέναντι ἑδρας ἴσας καὶ παραλλήλους καὶ ὅτι ἔχει ὅλας τὰς γωνίας ὀρθάς. Η ἀφαιρέσις εἶναι ἀπαραίτητος προϋπόθεσις της συγκρίσεως. Ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν καθημερινὸν του βίον εὗρσκειται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ κάμνῃ συγκρίσεις μεταξὺ ἀνομοίων πραγμάτων καὶ ἀντικειμένων. Η λειτουργία ὁμως της συγκρίσεως προϋποθέτει ἰκανότητα ἀφαιρετικὴν, διὰ της ὁποίας οὗτος ἐξετάζων τὰς ἰδιότητας δύο ή περισσοτέρων πραγμάτων, ὅπως τὸ σχῆμα, τὸ χρῶμα κλπ. δύναται νὰ ἀποσπᾷ, νὰ ἀποχωρίσῃ τὰ πρὸς σύγκρισιν γνωρίσματα, ἀπὸ τὰ λοιπὰ τὰ ὁποῖα εἶναι δευτερευούσης σημασίας.

Διὰ νὰ ἀπαντήσῃ τις π.χ. ποῖον ἐκ των σωμάτων, τεμάχιον χάρτου ή ξύλου θὰ πέσῃ ταχύτερον εἰς τὴν γῆν, ὀφείλει νὰ κάμῃ ἀφαιρέσιν, νὰ σκεφθῇ δηλαδὴ ποῖον ἐκ τούτων εἶναι ἐλαφρότερον καὶ νὰ ἀποχωρίσῃ ἐξ ἐκάστου των πραγμάτων τούτων τὴν ἰδιότητα της στάσεως.

Η ἀφαιρετική ἰκανότης εἶναι ἀνεπτυγμένη εἰς μέγιστον βαθμὸν εἰς τὸν ἐνήλικον, ὅστις δύναται νὰ συγκρίνῃ διαφορετικὰ πρᾶγματα.

Οὗτος δύναται εὐκόλως νὰ ἀποχωρίσῃ τὰς ἰδιότητας των σωμάτων, ὡς τὴν σκληρότητα, βάρος, θερμοκρασίαν, νὰ ὀρίξῃ τὴν ἔντασιν των ἤχων καὶ χρωμάτων κ.ο.κ. τουναντίον, ή νοητική αὕτη λειτουργία εἶναι ἀτελής εἰς τὸν παῖδα καὶ μέχρι της ἡλικίας των 12 ή 14ων ἔτων πολλάκις, περισσότερο δὲ κατὰ τὴν προσχολικὴν ἡλικίαν. Ἐστὶ, ἐὰν λεχθῇ ὅτι «ὁ σκύλλος» ὁ παῖς ἀδυνατεῖ νὰ ἀντιληφθῇ τὴν ἀφαιρετικὴν ταύτην έννοιαν καθ' ἑαυτήν, ἐὰν δὲν τὴν συνδέσῃ με τὴν ὀλικὴν ἀντίληψιν τοῦ γαυγίζοντος σκύλλου. Καὶ τοῦτο διότι ή ἀφαιρέσις δὲν ἔχει εἰσέτι ἐξελιχθῇ εἰς σημείον, ὥστε νὰ γίνεται εὐκόλως ὁ ἀποχωρισμὸς των ἰδιοτήτων των πραγμάτων ἀπὸ της ἀρχικῆς αὐτῶν συνοχῆς. Κατὰ τὰς ἐρέυνας τοῦ Γερμανοῦ Ζιελήν, γενομένης διὰ της ἀναπλαστικῆς μεθόδου, ή ἰκανότης της ἀφαιρέσεως εἶναι ἀτελεστάτη εἰς τὸν παῖδα καὶ μέχρι τοῦ 14ου ἔτους της ἡλικίας του, διότι μέχρι της ἡλικίας ταύτης διανοεῖται πρὸ πάντων διὰ συγκεκριμένων παραστάσεων. Η ἀφαιρετική δεξιότης ἐξελλίσσεται βραδύτατα, τὸ τέρμα δὲ της ἐξελίξεως συναντᾷ τις εἰς τὴν ἀφηρημένην διάνοησιν των ἐπιστημῶν, ή ὁποία τελείται μόνον διὰ λέξεων. Διὰ της μνημονευθείσης μεθόδου, παρέχονται εἰς τὸν παῖδα λέξεις εἰς τὰς ὁποίας ὀφείλει νὰ ἀντιδράσῃ ὅσον δύναται ταχύτερον ἀπαντῶν διὰ της πρώτης λέξεως ή ὁποία θὰ ἔλθῃ εἰς τὸν νοῦν του. Με-

τά ταῦτα καὶ ἀφοῦ ἐξετασθῶσιν αἱ ἀναπλάσσεισαι παραστάσεις καὶ ὁ χρόνος ὁ μεσολαβήσας μεταξύ τῆς ἐρωτήσεως καὶ τῆς ἀπαντήσεως, συνάγονται ἀνάλογα συμπεράσματα. Ὡς ἐρεθίσματα χρησιμοποιούνται λέξεις, εἰκόνες, σχήματα, ἀντικείμενα κ. ο. κ. Διὰ τῶν ἀνωτέρω ἐρευνῶν τοῦ Ζικηεν κατέστη δυνατόν νὰ καθορισθῶσιν αἱ ἀκόλουθοι βαθμίδες τῆς δεξιότητος τῆς ἀφαιρέσεως.

1) Αἱ παραστάσεις αἱ ὁποῖαι γεννῶνται εἰς τὴν συνειδήσιν κατὰ τὴν παροχὴν μιᾶς λέξεως, ἡ ἐπίδειξις ἀντικειμένου, ἡ εἰκόνας κ.λπ. καὶ αἱ ὁποῖαι ἐκπροσωποῦν μίαν ἔννοιαν, εἶναι ὠρισμένα χρονικῶς καὶ τοπικῶς. Ὁ ἀναπλάττων δηλαδὴ μίαν παράστασιν, νοεῖ ταύτην εἰς ὠρισμένον τόπον καὶ χρόνον π. χ. εἰς τὸ ἀκουσμα τῆς λέξεως ἵππος, ὁ πενταετής παῖς θὰ ἀποκριθῇ «ὁ ἵππος μας, τὸν ὁποῖον ἵπυσεν ὁ πατήρ μου χθὲς εἰς τὴν αὐλήν», εἰς τὸ ἀκουσμα τῆς λέξεως αἷμα θὰ ἀποκριθῇ «χθὲς ἔκοψα τὸ δάκτυλό μου καὶ ἔβγαλεν αἷμα» κ. ο. κ.

Ὁ Ζικηεν, ἀπαγγέλων ὠρισμένας λέξεις, ἔλαβεν τὰς ἀκολουθοῦσας ἀπαντήσεις:

Ἐρεθίζουσα λέξεις: χιὼν ἀπάντησις: σήμερον ἔπεσεν εἰς τὴν αὐλήν.

Ἐρεθίζουσα λέξεις: κρέας ἀπάντησις: σήμερον ἐφάγαμεν χοιρινόν.

Ἐρεθίζουσα λέξεις: ἄσπρος ἀπάντησις: τὸ χαρτί ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔγραφα.

Ἐρεθίζουσα λέξεις: μαῦρος ἀπάντησις: ὁ πίναξ τῆς αἰθούσης διδασκαλίας.

Ἡ βαθμὶς αὕτη σημαίνει ἔλλειψιν τῆς ἀφαιρετικῆς δεξιότητος καὶ συναντᾶται εἰς παῖδας τῆς προσχολικῆς ἡλικίας, πολλάκις δὲ καὶ εἰς παῖδας μέχρις ἡλικίας 8 ἢ 9 ἐτῶν.

2) Τὰς ἐννοίας ἐκπροσωποῦν εἰς τὴν συνειδήσιν παραστάσεις τοπικῶς μόνον ὠρισμένα. Κατὰ τὴν βαθμίδα ταύτην, ὁ παῖς δύναται νὰ παραλείψῃ τὸν χρόνον κατὰ τὸν ὁποῖον μία γνῶσις ἔλαβεν χώραν καὶ νὰ προσδιορίσῃ τὴν παράστασιν μόνον ἐν σχέσει μὲ τὸν τόπον εἰς τὸν ὁποῖον τὴν ἐσχῆ-ἐσχματίσεν. Π. χ. εἰς τὸ ἐρέθισμα «βροχή» ἀπαντα: ἡ βροχὴ κατέστρεψεν τὸ χωράφι. Τὴν βαθμίδα ταύτην συναντῶμεν μετὰ τὸ 9ον ἔτος.

3) Αἱ παραστάσεις αἱ ὁποῖαι ἐκπροσωποῦν τὰς ἐννοίας δὲν εἶναι ὠρισμέναι οὔτε τοπικῶς οὔτε χρονικῶς. Δύναται δηλαδὴ ὁ παῖς κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν μιᾶς λέξεως νὰ ἀναπλάτῃ πολλὰς παραστάσεις συγχρόνως, ἐπειδὴ εἰς τὸ πεδῖον τῆς συνειδήσεως τοῦ ὑπάρχοντος ἀρκεταὶ καὶ ἡ διανοήσις τοῦ ἔχει ἐξελιχθῇ. Ἡ βαθμὶς αὕτη ἐμφανίζεται περὶ τὸ 14ον ἔτος.

4) Τὰς ἐννοίας ἐκπροσωποῦν μόνον λέξεις καὶ οὐχὶ παραστάσεις. Κατὰ τὴν βαθμίδα ταύτην, τὴν ὁποῖαν συναντῶμεν μόνον εἰς τοὺς ἐνηλικίους, ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ διανοῇ διὰ κενῶν λέξεων καὶ ἀφρημένων ἐννοιῶν. Ἡ ἀφαιρετικὴ ἱκανότης τῆς βαθμίδος ταύτης κατορθοῦται διὰ μακρᾶς ἀσκήσεως καὶ παρέχει ἀρκετὴν εὐκίνησιν εἰς τὴν νόησιν τῶν ἐπιστημῶν.

3. Αἱ ἐννοιαὶ τοῦ παιδὸς

Αἱ παραστάσεις τῶν διαφόρων ἀντικειμένων καὶ πραγμάτων, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται εἰς τὴν συνειδήσιν ἡμῶν, ἐνοῦνται μεταξύ τῶν καὶ ἀπαρτίζουν σύνολο. Δὲν σταματᾷ ὅμως ἐδῶ τὸ πνεῦμα. Διὰ μιᾶς ἰδιορρύθμου ἐπεξεργασίας ἐξάγονται ἀπὸ τὰς παραστάσεις αἱ ἐννοιαί, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐντελὲς διάφοροι τῶν κατ' αἴσθησιν ἀντιλήψεων. Ἐννοιαὶ δὲ εἶναι πνευματικαὶ εἰκόνες, αἱ ὁποῖαι περιλαμβάνουν τὰ κύρια γνωρίσματα ἐνὸς ἢ καὶ περισσοτέρων ὁμοειδῶν ἀντικειμένων. Ἡ μόρφωσις τῶν ἐννοιῶν τελεῖται δι' ἀφαιρετικῆς ἐνεργείας, εἶναι ἀνάγκη δὲ νὰ χρησιμοποιηθῶσιν ἡ ἀνάλυσις καὶ ἡ σύγκρισις. Ὁ σχηματισμὸς σαφῶν ἐννοιῶν εἶναι εὐκολώτερος εἰς τοὺς ἐνηλικίους καὶ δυσχερέστερος εἰς τοὺς παῖδας, διότι διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν εἶναι ἀπαραίτητος ἡ ὑπαρξὶς παραγόντων καὶ στοιχείων τούτων εἶναι αἱ παραστάσεις οἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὴν βάσιν τῶν ἐννοιῶν. Αἱ ἐννοιαὶ ἐδράζονται ἐπὶ τῶν παραστάσεων, ἀνευ τῶν ὁποίων εἶναι ἀδύνατος ὁ σχηματισμὸς τῶν. Ἄλλως παράγων σχηματισμοῦ ἐννοιῶν εἶναι ἡ κριτικὴ ἱκανότης, ἡ ὁποία προάγει καὶ τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἐννοιῶν. Αἱ ἐννοιαὶ λοιπὸν τὰς ὁποίας σχηματίζει κατ' ἀρχὰς ὁ παῖς, εἶναι φυσικόν νὰ εἶναι ἀτελεῖς ἐκ τοῦ λόγου ὅτι οὗτος στερεῖται ἀφαιρετικῆς καὶ κριτικῆς ἱκανότητος, ὥς καὶ τῶν ἀπαιτουμένων παραστάσεων. Διὰ τὸν σχηματισμὸν π. χ. ὑπὸ τοῦ παιδὸς τῆς ἐννοίας «δρῦς» ἀπαιτεῖται ἡ γνῶσις τοῦ ὕψους τῶν δρυῶν, τῆς διατάξεως τῶν κλάδων, τοῦ σχήματος τῶν φύλλων κ. ο. κ. γνωρισμάτων δηλαδὴ διαφερόντων ἀπὸ τὰ τοιαῦτα τῶν ἄλλων δένδρων. Ἄλλὰ ὑπάρχουν δρῦς ὕψηλα καὶ χαμηλά. Ἀλλὰ νὰ ἐξαχθῇ δὲ ἡ ἐννοια δρῦς, πρέπει νὰ ἔχη τις καὶ τὴν γενικὴν ἐννοιαν τῆς δρυός, ἡ ὁποία ἐπεκτείνεται εἰς ὅλας τὰς δρυς καὶ δὲν προσδιορίζεται ὠρισμένῃ. Τοιαύτην ὅμως ἐννοιαν, ἀπαιτοῦσαν ὑπαρξὶν ὠρισμένων παραστάσεων, δὲν δύναται νὰ σχηματίσῃ ὁ παῖς μικρᾶς ἡλικίας. Διότι ἐκτός τούτου, δὲν ἔχει εἰσέτι ἀναπτύχῃ εἰς τούτον, ὥς ἐλέχθη, ἡ ἀφαιρετικὴ ἱκανότης καὶ τὸ κριτικὸν πνεῦμα. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ αἱ πρῶται ἐννοιαὶ τοῦ παιδὸς δὲν περιέχουν σταθερὰ καὶ σαφῶς καθωρισμένα γνωρίσματα.

Αἱ παιδικαὶ ἐννοιαὶ ἐπίσης διακρίνονται ἀπὸ τὴν κενότητα τοῦ περιεχομένου καὶ τοῦ διότι ἡ παιδικὴ νόησις ἔχει τάσιν πρὸς γενικότητα. Ὁ παῖς μορφώνει ἐν ἀρχῇ γενικωτάτας ἐννοίας, ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον προχωρεῖ εἰς τὴν κατασκευὴν μερικωτέρων ἐννοιῶν, αἱ ὁποῖαι ἔχουν καθωρισμένα γνωρίσματα καὶ εὐρύτερον περιεχόμενον.

Ἄλλο χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῶν παιδικῶν ἐννοιῶν, εἶναι ὁ σχηματισμὸς μέχρι τῶν πρώτων ἐτῶν τοῦ σχολικοῦ βίου, ἐννοίων ἀτομικῶν ὑπὸ τοῦ παιδὸς, τῶν ὁποίων τὸ περιεχόμενον ταυτίζεται μὲ ὠρισμένην παράστασιν εὐρίσκομένην ἐν τῇ συνειδήσει. Αἱ ἀτομικαὶ ἐννοιαὶ διαφέρουν ἀπὸ τὰς γενικάς

ἐννοίας. Αἱ πρῶται ἀναφέρονται εἰς ἓν μόνον ἀντικείμενον, πρόσωπον ἢ πρᾶγμα καὶ περιλαμβάνουν τὰ οὐσιώδη γνωρίσματα αὐτοῦ. Αὗται εἶναι βραχεῖαι περιγραφαί, περιορίζονται δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ οὐσιώδη, ἀποκλείουσιν τὰ ἐπουσιώδη καὶ δευτερεύοντα γνωρίσματα. Ἐτσι δυνάμεθα νὰ σχηματίσωμεν τὴν ἐννοιαν τοῦ Καραϊσκάκη, τοῦ Ὀλύμπου, τοῦ Πηνειοῦ. κ.λπ. Δυνάμεθα νὰ μορφώσωμεν τὴν ἀτομικὴν ἐννοιαν ἐνὸς ἀνθρώπου, ἀποχωρίζοντες διὰ νοητικῆς ἐργασίας τὰς κυριωτέρας ἰδιότητας καὶ γνωρίσματα αὐτοῦ. Εἰς τὰς ἀτομικὰς ἐννοίας ἀνήκουν καὶ οἱ χαρακτηρισμοὶ προσώπων, διότι κατ' αὐτοὺς ἀπομονοῦνται αἱ οὐσιώδεις ἰδιότητες τῶν χαρακτηριζομένων προσώπων. Αἱ ἀτομικαὶ ἐννοιαὶ γεννῶνται δι' ἀφαιρετικῆς ἐργασίας ἐκ πολλῶν ἐποπτειῶν ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου ἢ ἀντικειμένου.

Ἀντιθέτως, αἱ γενικαὶ ἐννοιαὶ ἀναφέρονται εἰς πολλὰ ὅμοια ἀντικείμενα, καταστάσεις, ποιότητας, περιλαμβάνουν δὲ τὰ κοινὰ γνωρίσματα αὐτῶν. Γενικαὶ ἐννοιαὶ δύναται νὰ σχηματισθῶσιν εἰς πολλὰ μαθήματα τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου, ὥς εἰς τὴν Φ. Πειραματικὴν, Γραμματικὴν, Μαθηματικὰ κ.λπ. Διὰ τὸν σχηματισμὸν γενικῶν ἐννοιῶν ὑπὸ τοῦ παιδὸς, εἶναι ἀναγκαῖα ἡ ἐξέλιξις τῆς ἀφαιρετικῆς ἱκανότητος αὐτοῦ εἰς βαθμὸν ἱκανοποιητικόν. Διὰ τοῦτο αὐτὰ σχηματίζονται βραδύτερον ὑπὸ τοῦ παιδὸς ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς ἀτομικὰς, τὰς ὁποίας δύναται νὰ κατασκευάσῃ ἐνωρίτερον. Καὶ τοῦτο διότι δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ διακρίνῃ τὰ οὐσιώδη καὶ ἐπουσιώδη γνωρίσματα ἐνὸς ἢ πολλῶν πραγμάτων καὶ ἀντικειμένων, ἀλλὰ συμφύρει αὐτὰ. Συνήθως δὲ ἐκ τῶν γνωρισμάτων ἐκάστου πράγματος ἐξάγει ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον νομίζει ὅτι εἶναι τὸ χαρακτηριστικώτερον.

Δύναται δὲ τὸ γνώρισμα τοῦτο νὰ εἶναι κινήσεως, σχέσεων κ.ο.κ. Ἐὰν ἐρωτηθῇ π. χ. ὁ παῖς «τί εἶναι αὐτοκίνητον» δὲν εἶναι πρῶτον νὰ λάβωμεν τὴν ἀπάντησιν «πρᾶγμα ποὺ τρέχει πολὺ» καὶ τοῦτο διότι ἡ ἰδιότης «ταχύτης» τὸν συγκινεῖ. Ἡ τάσις αὕτη τοῦ παιδὸς κατὰ τὴν ὁποίαν συγχέει τὰ οὐσιώδη μὲ τὰ ἐπουσιώδη, διαρκεῖ μέχρι τοῦ 12ου ἔτους πολλὰκις, καθ' ὃ ἀναπτύσσεται ἱκανοποιητικῶς ἡ ἀφαιρετικὴ ἐνέργεια. Ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου ὁ παῖς δύναται νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὰς σχέσεις τῶν πραγμάτων, ἐννοεῖ δὲ καὶ χρησιμοποιεῖ ὀρθῶς τὰς λέξεις, κατὰ τὴν κατασκευὴν μιᾶς ἐννοίας. Τὸ τελευταῖον τοῦτο, δηλαδὴ χρησιμοποίησις τῶν λέξεων, ἀποκτάται κατ' ὀλίγον. Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἡ σχολήθη ὁ ROHLMANN, τοῦ ὁποίου τὰ πορίσματα τῆς ἐρεῦνης εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

1) 1ον σχολ. ἔτος. Ὁ παῖς ἀποδίδει τὰ ἐξωτερικὰ γνωρίσματα τῶν πραγμάτων.

2) 2ον σχολ. ἔτος. Ὁ παῖς παρέχει γνωρίσματα ὁμοίας φύσεως ὥς καὶ ἀνωτέρω. Τώρα ὅμως φροντίζει νὰ ἐκλέξῃ ἀξιόλογον περιεχόμενον, ἐμβαθύνει εἰς τὸν σκοπὸν τῶν πραγμάτων καὶ ἀναγνωρίζει ἀκριβέστερον τὰ τμήματα αὐτῶν.

NEO ΣΧΟΛΕΙΟ

3) 3ον σχολ. ἔτος. Ἐμβαθύνει καὶ δηλοῦς σκοποὺς τῶν πραγμάτων.

4) 4ον σχολ. ἔτος. Ὁ παῖς συνεχίζει τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἐξωτερικῶν γνωρισμάτων τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ ἐμβαθύνει περισσότερον εἰς τὴν οὐσίαν καὶ τὰ σχέσεις αὐτῶν.

5) 5ον σχολ. ἔτος. Ἡ τάσις τοῦ παιδὸς τοῦ 4ου σχολικοῦ ἔτους ἐξελλίσσεται εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν.

6) 6ον σχολ. ἔτος. Ἐξετάζεται καὶ ἀποδίδεται ἀκριβέστερον ὁ σκοπὸς τῶν πραγμάτων.

Τέλος δὲ ὁ παῖς δεικνύει γνῶσιν τῶν πραγμάτων ἀπὸ τοῦ 7ου καὶ 8ου σχολικοῦ ἔτους, ὅτε παρατηρεῖται καὶ ὀρθὴ γλωσσικὴ διατύπωσις. Ἡ ἐξέλιξις τῶν ἐννοιῶν τοῦ παιδὸς καὶ ἐν γένει τῆς νοήσεως αὐτοῦ καταφαίνεται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι δύναται ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ ἀποχωρίσῃ τὰ οὐσιώδη γνωρίσματα καὶ στοιχεῖα ἐνὸς πράγματος ἀπὸ τὰ ἐπουσιώδη καὶ νὰ κατασκευάσῃ καλοὺς ὁρισμούς. Ἡ γραμμὴ τῆς ἐξελίξεως τῆς δεξιότητος πρὸς σχηματισμὸν ὁρισμῶν ὑπὸ τοῦ παιδὸς εἶναι ἀνώμαλος, μὲ προόδους καὶ καθυστερήσεις. Κατὰ τὸν χρόνον ἀπὸ τοῦ 3ου ἔτους μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 5ου παρατηροῦμεν ἐπίσχεσιν τῆς ἐξελίξεως τῆς ὥς ἄνω ἱκανότητος. Κατὰ τὴν ἐπακολουθοῦσαν περίοδον σημειοῦται πρόοδος τῆς ἱκανότητος ταύτης, διότι κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ὁ παῖς διὰ καταλλήλων ἐρωτήσεων πρὸς τοὺς γονεῖς, ἀδελφοὺς τοῦ κ.λπ. πλουτίζει τὸν γλωσσικόν του Θησαυρὸν καὶ ὑπερνικᾷ πνευματικὰς δυσκολίας μὲ τὴν βοήθειαν τῶν περιβαλλόντων προσώπων.

Ἡ ἐξέλιξις τῶν ὁρισμῶν τοῦ παιδὸς, ἀρχίζει διὰ τῆς ἀπλῆς ἀναγνωρίσεως ὑπ' αὐτοῦ, τοῦ πράγματος ὥς ὅλου, χωρὶς νὰ τὸ ὑποβάλλῃ εἰς ἀνάλυσιν τῶν μερῶν του. Ἀργότερον, ἀπὸ τοῦ 5ου ἕως 9ου ἔτους, οἱ ὁρισμοὶ τοῦ περιλαμβάνουν τὰς σχέσεις τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς χρήσεως τοῦ πράγματος, τὰς ἰδιότητας, τὴν ἐνέργειαν, τὴν χρῆσιν τῶν πραγμάτων κ.λπ.

Π. χ. οἰκία εἶναι διὰ νὰ κοιμώμεθα, ἡ μαχαίρι εἶναι ἐκεῖνο μὲ τὸ ὁποῖον κόπτομεν ψωμί, ἡ λάμπα εἶναι ἐκεῖνο ποὺ ἀνάπτομεν διὰ νὰ βλέπωμεν εἰς τὸ δωμάτιον, ἡ ψαλλίδα εἶναι ἐκεῖνο ποὺ κόπτομεν ὑφάσματα κ.ο.κ. Ἀκόμη δὲ βραδύτερον οἱ ὁρισμοὶ περιλαμβάνουν πραγματικὰς σχέσεις. Κατὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ὁρισμῶν, ἡ νόησις τοῦ παιδὸς ἀνέρχεται ἀπὸ τὸ συγκριμένον εἰς τὸ γενικώτατον καὶ ἔπειτα κατέρχεται εἰς τὸ μερικόν. Κυριαρχεῖται δὲ ἐν ἀρχῇ ἀπὸ τὰς ὀπτικῆς ἰδιότητος τῶν πραγμάτων. Βραδύτερον ὁ παῖς τροτιμᾷ τὸν σχηματισμὸν ἐννοιῶν, περιεχουσῶν ψυχικὰς ἰδιότητας βουλευτικὰς, συναισθηματικὰς, καὶ διανοητικὰς.

(συνεχίζεται)

191

(συνέχεια εκ του προηγούμενου)

I. ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΝ ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς καλλιτεχνικῆς ἀγωγῆς εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον πρέπει νὰ ὑπάρχουν αἱ ἐξῆς προϋποθέσεις

1) Περιποιημένη αὐλὴ τοῦ Σχολείου. Νὰ ὑπάρχει καλλιτεχνικὸς σχολικὸς κήπος. Ὁραῖος ἀνθόκηπος - Δενδρόκηπος κ.λ.π.

2) Ἐντὸς τοῦ σχολείου νὰ ὑπάρχη καλλι-

τεχνικὴ ἀτμόσφαιρα. Εἰκόνες, χάρτες, καλλιτεχνικὰ ἔργα μαθητῶν ὅλα νὰ εἶναι μὲ τάξιν καὶ καλῶς τοποθετημένα.

3) Νὰ ὑπάρχουν τὰ κατάλληλα ἐποπτικὰ μέσα, σκίτσα, διδλῖα, ἐργαλεῖα κλπ. κλπ.

II. ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΑΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ.

Διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ καλλιτεχνικοῦ ἰδεώδους καλὸν θὰ εἶναι νὰ ἐκτελοῦνται κατ' ἔτος καὶ ἰδίως κατὰ τὸ πέρασ τῆς σχολικῆς ἐορτῆς τῶν ἐξετάσεων καλλιτεχνικαὶ ἐκθέσεις μὲ ἔργα τῶν μαθητῶν τοῦ σχολείου. Ταῦτα πρέπει νὰ ἔχουν κανονικὰς διαμέτρους καὶ νὰ εἶναι χειροτεχνικά, πλεκτά, ἰχθυογραφίες—πληοπλαστικά—καλαθάκια, εἰκονίτσες, ἀνθὲς κλπ., κλπ. Πρέπει δὲ νὰ εἶναι ἀπλὰ μαθηματικὰ ἔργα τὰ ὅποια θὰ προκαλοῦν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κοινού.

III. ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΜΑΘΗΤΙΚΑ ΒΡΑΒΕΙΑ.

Μετὰ τὸ πέρασ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ κοινού εἰς τὸν τόπον τῆς καλλιτεχνικῆς ἐκθέσεως καλὸν θὰ εἶναι νὰ βραβεύονται τὰ ὠραιότερα ἀπὸ τὰ μαθητικὰ ἔργα ἀπὸ εἰδικὴν ἐπιτροπὴν διὰ χρηματικὸν τινὸς ποσοῦ ἢ δι' ἐπαίνου, ὅπως οἱ μαθηταὶ κατὰ τὰ ἐπόμενα σχολικὰ ἔτη θὰ ἀμιλλῶνται ποῖος νὰ κάμῃ τὸ καλῶτερον ἔργον. Τὰ δὲ ὠραιότερα νὰ στέλνονται εἰς τὰς Ἀθήνας ὅπου κατ' ἔτος ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ὑπουργείου Ἑθνικῆς Παιδείας ὅπου πρέπει νὰ διενεργεῖται πανελληνίως καλλιτεχνικὴ Μαθητικὴ ἐκθεσις καὶ νὰ βραβεύονται τὰ πλέον ἀρίστα ἔργα.

IV. ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΛΕΥΚΩΜΑΤΑ

Πολὺ ὀρθὴ εἶναι ἡ σκέψις τοῦ ὠραίου μαθητικοῦ περιοδικοῦ «Ἑλληνικὸς Ἑρμῆς Σταυρός» νὰ διοργανῶν ἑκθέσιν καλλιτεχνικῶν λευκωμάτων. Τὸ καλλιτεχνικὸ λευκωμὰ μὲ τὸ δικό του τρόπο ἀνυψᾷ τὴν καλλιτεχνικὴν ἰδέαν τῶν μαθητῶν. Ἡ καλλιτεχνικὴ τάξις ἡ ἀρμονικότης καὶ ἡ ἐπιμέλεια τῶν διαφορῶν ἔργων τῶν καλλιτεχνικῶν μαθητικῶν λευκωμάτων ὑποβοηθοῦν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς καλλιτεχνικῆς ἀγωγῆς καὶ δημιουργοῦν ἀρίστους προϋποθέσεις διὰ τὴν ἀνάπτυξιν καλλισθητικῆς ἰδεώδους.

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

193

«Ἄδειο σακὶ δὲν στέκεται» λέγει μιὰ παροιμία τοῦ. Ἀντὶ νὰ σημειώνεται πρόδοσις παρατηρεῖται ἡ στασιμότης ἢ ὑπαναχώρησις.

Ὁ δάσκαλος εἶναι κοντὰ στὸ λαὸ καὶ νιώθει τὸν πόνο τοῦ. Ζεῖ τὴν ἀγωνίαν τοῦ καὶ βλέπει τὸ μόχθο τοῦ. Τὴν συναισθάνεται περισσότερο ἀπὸ τὸν καθέναν, διότι εἶναι ἓνα κομμάτι ἀπὸ τὸ εἶναι τοῦ, εἶναι τὸ ἴδιο τὸ σπλάχνον τοῦ.

Ἀνασκουμπώνεται καὶ μαζί τοῦ ἀγωνίζεται.

Μελετᾷ πρῶτα τὶς ἰδιαίτερες συνθήκες τοῦ τόπου ποὺ ἀφοροῦν τὸ ὄνομα καὶ τὸν τρόπον τῶν ἔργων ποὺ δύνανται νὰ πραγματοποιηθοῦν. Καὶ γιὰ τὸ κάθε μέρος, εἶναι καὶ διαφορὰς οἱ συνθήκες ὅπως διάφορα καὶ τὰ ἐπιτελεσθόμενα ἔργα, τοῦ ἑνὸς χωριοῦ ἀπὸ τοῦ ἄλλου ἢ τῆς πόλεως. Ἐκεῖνο ποὺ γίνεται ἐδῶ δὲν μπορεῖ νὰ γίνεται παντοῦ. Ἐκεῖνο ποὺ ἔκανε ἓνας, δὲν μπορούμε νὰ τὸ κάνουμε ὅλοι. Ἐκεῖνο ποὺ ἔκανε σήμερον κάποιος δὲν μπορεῖ νὰ τὸ κάνει αὔριο ὁ ἴδιος.

Τώρα τελευταία ἡ πολιτεία, ἔστρεψε τὴν προσοχὴν τῆς μὲ κάποιο ἐνδιαφέρον ἔστω καὶ ἀμυδρὸ στὴν ὑπαιθρον.

Σὲ μιὰ συγκέντρωσι τῶν Προέδρων τῶν Κοινοτήτων ὁ κ. Νομάρχης Λακωνίας, ἐξητοῦσε νὰ τοῦ ἀναφέρουν παραγωγικὰ ἔργα, ποὺ δύνανται νὰ ἐπιτελεσθοῦν σὲ κάθε κοινότητα καὶ τὰ ὅποια θὰ χρηματοδοτοῦσε τὸ κράτος.

Τὸ πνεῦμα τοῦ κ. Νομάρχου ἦτο εὐρύ, τῶν Προέδρων ὁμως στενὸ. Περιορίζοντο στὴν ὑπόδειξις κατασκευῆς δρόμων κλπ.

Ἐὰν ἐξητήτο ἡ γνώμη τοῦ δασκάλου θὰ εἶχε νὰ προσδώσῃ σοβαρὰ καὶ θετικὰ πράγματα.

Ἐκτὸς ἀπὸ τοῦ τοιοῦτου εἶδους ἔργα ποὺ θὰ βελτιώσουν πολὺ βέβαια τὴν οἰκονομίαν τοῦ τόπου, ἀλλὰ ἀπαιτοῦν πολλὰ ἔξοδα καὶ μελέτες μηχανικῆς κλπ. εἶναι ἐθνικὴ ἀνάγκη ὁ δάσκαλος νὰ ὁδηγήσῃ τοὺς κατοίκους στὴν ἐπιστημονικώτεραν ἐκμετάλλευσιν τῆς γῆς, στὴν ἀνάπτυξιν τῆς δενδροκομίας, τῆς μελισσοκομίας, στὴν ἐξημέρωσι ἀγρίων δένδρων, στὴν δημιουργίαν δασῶν καὶ τῇ σώφρονι ἐκμετάλλευσιν αὐτῶν, στὴν ἀνάπτυξιν τῆς κτηνοτροφίας μικρῶν καὶ μεγάλων ζώων ἢ ὅποια τὰ τελευταία ἔτη στὴ χώρα μας ἔχει παραμεληθῇ πολὺ, σὲ ἀνυπολόγιστο βάρος τῆς ἐθνικῆς μας οἰκονομίας, στὴν ἀνάπτυξιν τῆς πτηνοτροφίας στὴν καλὴ διατήρησιν τῆς ζωικῆς κόπρου, στὴ κανονικὴ χρῆσιν τῶν λιπασμάτων κλπ.

Κατάλληλες ὁμιλίαι καὶ συνεργεῖα μαθητῶν θὰ δημιουργήσουν θαύματα στὶς περιπτώσεις αὐτές.

Ὁ σχολικὸς κήπος θὰ εἶναι ἡ καλὴ ἀρχὴ καὶ τὸ ὑπόδειγμα, ἀλλὰ καὶ ἡ ἔμπρακτος μάθησις τῆς ἐπιστημονικῆς καλλιτεχνικῆς ὁλων τῶν φυτῶν (καλωπιστικῶν ἢ καρποφόρων) μαζί μὲ τὴν ἀγάπην στὴν ἐργασία ποὺ πολὺ στερεῖται ὁ τόπος αὐτός.

Διὰ τὴν κάλυψιν τοῦ γυμνοῦ στὴν περιφέρειαν

192

μας καὶ συγχρόνως διὰ τὴν οἰκονομικὴν βελτίωσιν τοῦ τόπου, κατεβλήθη προσπάθεια ὑπὸ τοῦ κ. Νομάρχου ὅπως καλλιεργηθῇ, ἰδίως στὴν περιφέρειαν τῆς Μάνης, ἢ χαρουπιὰ.

Αὕτη εἶναι δένδρον μεγάλῃς ἀντοχῆς στὴν ξηρασίαν ποὺ μαστίζει τὰ μέρη αὐτά, ἀλλὰ καὶ μεγάλῃς ὠφελείας.

Ὁ καρπὸς τοῦ ἀποτελεῖ θρεπτικὴ τροφὴ γιὰ τὰ ζῶα, ἀλλὰ πρὸ παντὸς τὸ κουκούτσι ποὺ περιέχει γιὰ τὸν πολλὸν μὲν τοῦ, παράγει κατόπιν διομηχανικῆς ἐπεξεργασίας 28 ὑποπροϊόντα.

Μεταξὺ αὐτῶν εἶναι τὰ φωτογραφικὰ φιλμς, αἱ κινηματογραφικὲς ταινίες κλπ.

Ἡ Κρήτη εἶναι παραγωγικὴ χώρα τοιοῦτου προϊόντος καὶ μάλιστα ἀρίστης ποιότητος, ἀλλὰ ἡ ἐπεξεργασία γίνεται στὸ ἐξωτερικὸ ἐλλείψει στὴν Ἑλλάδα ἐργοστασίου.

Ὁ Γεωπόνος Ἀρεωπόλεως μοῦ διηγήθη κάποτε, ὅτι ὑπὸ τῆς Γιουγκοσλαβίας προσεφέρθη ἡ κατασκευὴ στὴ Μεγαλόνησον, τοιοῦτου ἐργοστασίου μὲ τὸν ὅρο ὅπως ἐκμεταλλεῖται τὸ προϊόν ἔστω καὶ 10 ἔτη. Ἐπειτα θὰ παρέδιδε τὸ ἐργοστάσιον στὸ Ἑλληνικὸν δημόσιον.

Συγκρίνατε τώρα τὰ ἔξοδα τοῦ ἐργοστασίου μὲ τὰ τεράστια ὠφέλην τοῦ καὶ μόνον μέσα σὲ 10 χρόνια γιὰ ν' ἀντιληφθοῦμε τὴν ἀξίαν τοῦ προϊόντος αὐτοῦ ποὺ θεωρεῖται ἀπ' ἡμᾶς μὲς εὐτελές. Στὴ προσπάθεια αὕτη τοῦ κ. Νηου, πολλοὶ ἀπήντησαν μὲ διάφορες ἐξυπνάδες καὶ πρὸ παντὸς μὲ τὴν χωριὰτικὴν στενοκεφαλιά καὶ μοιρολατρία. «Ἐμεῖς ἔτσι τὰ βρήκαμε ἔτσι θὰ τὰ ἀφήσωμε».

Μιὰ συντονισμένη νομίζω προσπάθεια, ἐκ μέρους ὁλων τῶν σχολείων τῆς περιφερείας αὐτῆς μὲ τὴ δημιουργίαν φυτωρίων καὶ τὴν μεταφύτευσιν αὐτῶν, θὰ ξυπνοῦσε τὸ συναίσθημα τῶν κατοίκων καὶ θὰ ἐπιτυγχάνετο καλῶς ὁ ἐπιδιωκόμενος σκοπός.

Τὸ σχολεῖον τῆς Ἀρεοπόλεως μέχρι στιγμῆς ἔχει περὶ τὰ 500 δενδρύλλια.

Ἡ δασκάλα κι' ἐδῶ πολλὰ δύναται νὰ προσφέρει.

Ἡ ἀμάθεια τῆς χωρικῆς οἰκοκυρίας προκαλεῖ σπατάλην τῶν προϊόντων ἢ τὴν μὴ ἐκμετάλλευσιν αὐτῶν. Καθοδηγουμένη ὁμως δύναται νὰ ἐπιτύχῃ τὴν καλὴν χρῆσιν, τὴν ἐπιλογὴν τοὺς σὲ περιεκτικότητα θρεπτικῶν οὐσιῶν τὴν καλὴν διατήρησιν καὶ γενικώτερα μπορεῖ νὰ ἀξιοποιήσῃ ὅτι ἀφορᾷ τὴν οἰκονομίαν τοῦ σπιτιοῦ ποὺ εἶναι καὶ ὁ σπουδαιότερος παράγων τῆς οἰκογενειακῆς εὐτυχίας.

Στὴ βελτίωσιν τῶν οἰκονομικῶν συνθηκῶν τῆς κοινῆς θὰ βοηθήσῃ πολὺ ἡ καλὴ λειτουργία αὐτῆς.

Σήμερα δὲν ἔχομε παρὰ ἐκμεταλλευστὰς κι' ἐκμεταλλευσόμενους. Καὶ δυστυχῶς στὴ δεύτερὴ τάξιν ἀνήκει τὸ πιὸ περισσότερον κομμάτι τοῦ λαοῦ μας καὶ τὸ πιὸ ὑγιέστερον. Ὁ κόσμος τῆς ὑπαιθρου.

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Τὰ καλλιτεχνικά μαθήματα συντελούν τεραστίως εἰς τὴν βαθύτεραν, κατανόησιν τῶν μαθημάτων, εἰς τὴν ἐμπέδωσιν τῆς διδασκαλίας καὶ εἰς τὴν αἰσθητοποίησιν ταύτης. Ταῦτα ἔχουν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν ἐπὶ τῆς ἀναγνώσεως, τῆς ἱερᾶς Ἱστορίας, τῆς Ἱστορίας—Πατριδογνωσίας, Γεωγραφίας, Ἀριθμητικῆς, Γεωμετρίας—Φυσικῆς Ἱστορίας, κλπ. Ἡ ἀναπαράστασις μὲ διαφόρους εἰκόνας διαφόρων χειροτεχνημάτων κλπ. κατὰ τὸ πέρασ τῶν ὥς ἄνω μαθημάτων γίνεται βαθύτερα κατανόησις καὶ ἐμπέδωσις τῆς διδασκαλίας. Τὸ νέον σχολεῖον παρέχει πολλὰς εὐκαιρίας καὶ τρόπους πρὸς ἀσκήσιν τῆς φυσικῆς τάσεως τοῦ παιδιοῦ εἰς τὴν τέχνην τοῦ ἐκφράζειν καὶ τοῦ δημιουργεῖν.

Ἐπίλογος

Ἡ καλλιτεχνικὴ ἀγωγή ἔχει τεραστίαν σημασίαν διὰ τὴν ἠθικὴν διάπλασιν τοῦ παιδιοῦ. Αὕτῃ ἀναπτύσσει τὰς αἰσθητικὰς δεξιότητας τοῦ παιδιοῦ. Ἀναπτύσσει ἐπίσης τὰς βουλευτικὰς δεξιότητας τούτου. Βοηθεῖ τὸ παιδί νὰ ἐ-

θελιχθῇ εἰς πλήρη καλλιτεχνικὴν προσωπικότητα. Τὰ Ἑλληνόπουλα μὲ πλούσιαν καλλιτεχνικὴν παράδοσιν ἔχουν ἱερὰν ὑποχρέωσιν νὰ ἐξελιχθῶν εἰς καλλιτεχνικὰς προσωπικότητας διὰ τὴν διακόσμησην τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου, διὰ τὴν διαιώνισιν τῆς καλλιτεχνικῆς ἀκτινοβολίας τῆς ἀθανάτου Ἑλλάδος καὶ πολύτιμα στολίδια, μὲ τὰ ἀριστουργήματα τῶν ἀθανάτων τέκνων τῆς, μὲ τὰ περικαλλῆ Μνημεῖα τοῦ ἀθανάτου τῆς πολιτισμοῦ εἶναι ὁλόλαμπρο ἄστέρι ποῦ λάμπει καὶ ἀστραποβολεῖ στὸ παγκόσμιον καλλιτεχνικὸ στερέωμα καὶ εἶναι διὰ τὴν ἀνθρωπότητα στὸ δρόμον τῆς ἀθανασίας τοῦ μεγαλείου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἄς καταβάλλουν τὰ Ἑλληνόπουλα μίαν προσπάθειαν, διὰ ἀπαράμιλλον καλλιτεχνικὴν δημιουργίαν ἢ ὅποια θὰ διαιωνίσῃ τὴν δημιουργίαν ἢ ὅποια θὰ διαιωνίσῃ τὴν δόξαν τῆς καὶ τὴν ἀκτινοβολίαν τῆς.

Βιβλιοκρισία

Οἱ μεγάλοι παιδαγωγοὶ τοῦ J. Chateau. Ἡλὴ καὶ Διδακτικὴ τῶν μαθημάτων τοῦ δημοτικοῦ σχολείου Χ. Σκαλισιάνη καὶ Α. Τσίριμπα τὸ Βιωματικὸν Σχολεῖον: Κ. Γιαννακοπούλου.

Καὶ πάλι γιὰ τὴν παιδικὴν μας Λογοτεχνία

Τοῦ κ. ΧΡΥΣ. ΖΗΣΗ

Στὸ προηγούμενον «Λογοτεχνικό μας Σημείωμα» μὲ τὸν τίτλον «Ἡ Παιδικὴ μας Λογοτεχνία», ποῦ δημοσιεύθηκε στὸ περιοδικὸ «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ» σημεψάσαμε, σὲ γενικὲς γραμμὲς, μερικὲς μας σκέψεις καὶ ἀντικειμενικὲς κρίσεις γιὰ τὴν ἀνέχεια ποῦ ἔχομε στὰ κατὰλληλα γιὰ τὸ μαθητόκοσμο καλὰ Λογοτεχνικά ἔργα τῆς Παιδείας καὶ τῆς Πρόξας. Σταθήκαμε γιὰ λίγο στοὺς ἀναγνωρισμένους Λογοτέχνες μας ποῦ μόχθησαν καὶ φροντίζουν νὰ μᾶς δώσουν λογοτεχνήματα γιὰ τὰ παιδιά, γιὰ τὰ ἀγαπημένα μας Ἑλληνόπουλα, γιὰ τὴν ἐλπίδα τῆς αὐριον. Χαράξαμε λίγα λόγια γιὰ τὸ Ζαχαρία Παπαντωνίου, γιὰ τὴν Πηνελόπη Δέλτα, γιὰ τὸ Στέλιο Σπεράντσα καὶ γιὰ τὴν Ἀντιγόνη Μεταξά, ποῦ, ὁμολογουμένως εἶναι οἱ πρὶ ἀντιπροσωπευτικοὶ τύποι τῆς παιδικῆς μας Λογοτεχνίας. Καὶ ὅταν φθάσαμε στὸ τέλος τοῦ «Σημειώματος» μας ὑποσχεθήκαμε νὰ ἐπανέρθουμε στὸ ἴδιο τὸ θέμα στὸ προσεχὲς τεῦχος τοῦ «ΝΕΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ». Καὶ νά, σήμερον θὰ συνεχίσουμε τὸ θέμα μᾶς γιὰ νὰ ἴδουμε μήπως μποροῦμε νὰ ξεπεράσουμε τὴν ἀδυναμία μας γύρω ἀπὸ τὴν φτώχεια ποῦ δέχεται τὴν παιδικὴν μας Λογοτεχνία καί, ἂν αὐτὸ εἶναι δυνατόν, τί πρέπει νὰ γίνη γιὰ νὰ ἀνοίξῃ ὁ δρόμος.

Λοιπὸν, προσωπικὰ πιστεύω ἀπόλυτα, πὼς θὰ διορθωθοῦν πολὺ τὰ πράγματα γύρω ἀπὸ τὴν παιδικὴν μας λογοτεχνία ὅταν ἀντικρύσουμε τοῦτο τὸ πρόβλημά μας μὲ ἀντικειμενικότητα καὶ μὲ πόθο καὶ τελικὴ ἐπιδίωξη τὸ καλλιτέρεσμα τῆς σημερινῆς μας ἀνέχειας, τὸ γιάτρεμα τοῦ κακοῦ. Καὶ πρωταρχικὰ ὑποστηρίζω, πὼς εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑποστηριχθοῦν ἠθικὰ καὶ ἠλικὰ ὅλοι οἱ λογιχτές μας. Καὶ ὅταν λέμε «Λογοτέχνες» δὲν ἐννοοῦμε ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους ποῦ γράφουν ποιήματα ἢ πεζογραφήματα. Λέγοντας «Λογοτέχνες» ἐννοοῦμε τοὺς

πραγματικούς Λογοτέχνες, τοὺς Λογοτέχνες δημιουργοὺς καὶ ὄχι τοὺς «κατ' εὐφημισμὸν Λογοτέχνες». Γιατὶ πρέπει νὰ σημειώσουμε καὶ τοῦτο: πὼς δηλ. ὁ τόπος μᾶς στὰ τελευταῖα χρόνια — καὶ πρὸ παντὸς μεταπολεμικὰ — πλημμύρισε ἀπὸ Λογοτέχνες. Γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα, ἄλλωστε, μιλήσαμε καὶ ἄλλη φορὰ σὲ προηγούμενα «Σημειώματά» μας. Κοντολογίς: Λογοτέχνες ἐννοοῦμε — καὶ ἔτσι εἶναι — τοὺς πραγματικούς Λογοτέχνες. Αἱ, λοιπὸν, αὐτοὺς τοὺς Λογοτέχνες πρέπει νὰ τοὺς ὑποστηρίξουμε ὅσο πρὶ πολὺν μποροῦμε. Τὴν ἴδια γνώμη διευτύπωσαν καὶ ἄλλοι στοχαστὲς καὶ ἐρευνητὲς τῶν πνευματικῶν μας ζητημάτων. Καὶ εἶναι πικρὴ ἀλήθεια, πὼς πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀναγνωρισμένους Λογοτέχνες μας ποῦ δὲν ἔχουν ἀπὸ κάπου ἄλλου οικονομικοὺς πόρους κινδυνεύουν νὰ πεθάνουν στὴν ψάθα. Τὸ ἴδιο δυστυχῶς παρατηρεῖται καὶ σὲ ἄλλους ἀξιόλογους μύστες καὶ ἱερούργους τῆς Τέχνης (Μουσικοὺς, Ζωγράφους κλπ.). Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ τοὺς προσέξουμε. Προσέχοντάς τοὺς καὶ ἐνισχύοντάς τοὺς τοὺς ἀνάβουμε πρὶ πολὺ τὴν καλλιτεχνικὴν καὶ δημιουργικὴν τοὺς φλόγα, τοὺς ἐνισχύουμε τὸ καλλιτεχνικὸν τοὺς δαιμόνιο, τοὺς ὀδηγοῦμε σὲ καλλιτεχνικὰς, μεγαλύτερες, ὑψηλότερες καὶ περισσότερες ἐπιτυχίες. Μὰ, θὰ πῇ κανεὶς — καὶ δικαιολογημένα — ὁ πραγματικὸς καλλιτέχνης εἶναι ἀφοσιωμένος στὴν Τέχνη. Ναι, ἀλλὰ ὡς μὴν ξεχνᾶμε, ὅτι καὶ αὐτὸς εἶναι ἄνθρωπος, ἄνθρωπος θνητὸς καὶ πολὺ — λίγο ἰσχύει καὶ γιὰ τὸν τὸ περίφημο «primum vivere...». Κάτι περισσότερον ἤξεραν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, ποῦ ὑποστήριζαν μὲ τὸ παραπάνω τίς εὐγενεῖς προσπάθειες τῶν Καλλιτεχνῶν.

Μὰ καὶ κάτι ἄλλο χρειάζεται. Θὰ πρέπει τὸ παιδικὸ Λογοτεχνικὸ ἔργο — τὸ Λογοτεχνήμα δηλ. ποῦ προορίζεται γιὰ τὸ

παιδί — να είναι σὲ μιὰ προσιτὴ τιμὴ, θά-
 λεγα καλλίτερα καὶ σωστότερα σὲ χαμηλὴ
 τιμὴ γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ τὸ ἀγοράσῃ τὸ
 κάθε Ἑλληνόπουλο. Ἔτσι τὰ παιδιά μας
 θὰ στραφούν στὸ καλὸ βιβλίον καὶ θὰ ἀ-
 ποφύγουν τὸ κίτρινο καὶ ψυχοφθόρο ἐντυ-
 πο πὺν κατέκλυσε τὸν Ἑλλαδικὸ χῶρον καὶ
 μὲ τὴ φθινηταία τοῦ αἰχμαλωτίζει τὶς παι-
 δικὲς ψυχὰς, πὺν διψοῦν γιὰ γνῶσι. Ὅ-
 ταν ἡ τιμὴ τοῦ βιβλίου εἶναι προσιτὴ στὰ
 παιδιά τότε αὐτομάτως θὰ αὐξηθῇ ἡ κυ-
 κλοφορία τοῦ καλοῦ βιβλίου. Αὐτὸ δὲν
 μποροῦμε νὰ τὸ καταλάβουμε καὶ ἀντὶ νὰ
 ἀκολουθήσουμε τὸ σωστὸ δρόμο τραβάμε
 τὸν ἐσφαλμένο. Πάνω σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα
 σημειώνουμε μιὰ μας γνώμη. Τὴν ἐξῆς:
 Ἄν περιμένουμε μὲ τὸ Χριστουγεννιάτι-
 κο ἢ τὸ Πρωτοχρονιάτικο ἢ τὸ Πασχαλι-
 νὸ ἀγόρασμα, πὺν θὰ σημειωθῇ στὰ παιδι-
 κὰ Λογοτεχνικὰ βιβλία, νὰ ἀνηφορήσουμε
 λιγὰ καὶ νὰ ἀνέβουμε σὲ ψηλότερες κο-
 ρυφές, πλανώμεθα πολὺ. Πλανώμεθα
 πλάνην μεγάλην καὶ οἰκτρὰν. Καὶ διως:
 Μέρος ἡ καλλίτερα τὸ μεγαλύτερο μέρος
 τῆς ἐπιτυχίας μας στὴν κίνησιν τοῦ Λο-
 γοτεχνικοῦ μας βιβλίου τὸ στηρίζουμε σὲ
 τέτοια σκέψι, πὺν ἐμεῖς ἐδῶ ἐπικρίνουμε.
 Νά, τί γίνεται κάθε χρόνον. Οἱ περισσότε-
 ροι Λογοτέχνες καμμιὰ φορὰ καὶ οἱ Ἑλ-
 λότες) κυκλοφοροῦν τὰ ἔργα τους μὲ τὸ
 ἔμπα τῆς καινούργιας χρονιάς ἢ λίγο ἐ-
 νωρίτερα γιὰτὶ πιστεύουν, ὅτι ἔτσι «θὰ
 πιάσουν» τὰ βιβλία τους. Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς
 γίνεται καὶ γιὰ τὰ Λογοτεχνικὰ ἔργα, πὺν
 προορίζονται γιὰ τὰ παιδιά. Καὶ ἡ συνή-
 θεια αὐτὴ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἔθιμο, πὺν
 ἔχουμε νὰ ἀγοράζουμε δῶρα τὶς χρονιὰς
 ἡμέρες (Χριστούγεννα — Πρωτοχρονιά
 — Πάσχα). Χορίζουμε δῶρα καὶ μᾶς χα-
 ρίζουν δῶρα. Καὶ στὰ δῶρα — καλῶς ἢ
 κακῶς — συμπεριλαμβάνεται καὶ τὸ βι-
 βλίον. Αὐτὴ δὲν ἡ «κατ' ἔθιμον» κίνησις
 τοῦ παιδικοῦ βιβλίου, πὺν σημειώνεται τὶς
 Μεγάλες Ἡμέρες, δὲν μπορεῖ
 ποτὲ νὰ φέρῃ τὸ ἀναμενόμενο ἀντιστάθι-
 σμα, γι' αὐτὸ καὶ δὲν μπορεῖ νὰ προωθή-
 σῃ τὴν Παιδικὴν Λογοτεχνία. Παστρικὲς
 κουβέντες: Τὸ παιδικὸ λογο-
 τεχνικὸ βιβλίον γιὰ νὰ κυ-
 νηθῇ, ὅπως πρέπει, χρειά-

ζεται προσιτὴ τιμὴ. Σὰν
 δὲν τοῦ δοθῇ δὲν πρόκειται εὐκολὰ νὰ κυ-
 νηθῇ παντοῦ καὶ ὅπως πρέπει.

Θαροῦ ἐπίσης πὺν στὴ Λογοτεχνικὴ πα-
 ραγωγή, πὺν ἀναφέρεται στὴν παιδικὴ ἡ-
 λικία, μποροῦν νὰ προσφέρουν μεγάλες ὑ-
 πηρεσίες καὶ πολλοὶ δασκάλοι τῆς Δημοτι-
 κῆς καὶ τῆς Μέσης Παιδείας. Ὅσοι ἔ-
 χουν μέσα τους λογοτεχνικὴ φλέβα μπο-
 ροῦν νὰ γράψουν λογοτεχνικὰ ἔργα κατάλ-
 ληλα γιὰ τὰ παιδιά τιθασσεύοντας τὸ ποι-
 ητικὸ μας ἄνι. Αὐτοὶ ζοῦν κάθε μέρα ἀ-
 πὸ τὸ πρῶτὸ μέχρι τὸ θράδυ μὲ τὰ παιδιά,
 σπουδάζουν στὰ Ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα
 — ἀπὸ ὅπου περνοῦν — σπουδάζουν, ἀνά-
 μεσα στὰ ἄλλα — πὺν θὰ ἀποτελέσουν ἐ-
 φῶδια γιὰ τὸ ἔργο τους — καὶ τὴν παιδι-
 κὴν ψυχρσύνθεσιν. Καὶ ἀργότερα ὅταν λά-
 βουν (μὲ τὸ διορισμὸν τους) μέρος στὴν ἱε-
 ρουργία τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀγωγῆς θὰ γνωρί-
 σουν ὅσο ὀλίγοι τὸ παιδί, θὰ δεθοῦν μα-
 ζὶ του ψυχικά, θὰ γίνουν σχεδὸν ἕνα, καὶ
 θὰ νοιώθουν ἀνείπωτη χαρὰ ἂν πραγμα-
 τωθῇ ἀπὸ τὰ παιδιά τους τὸ «ἄμμες δὲ γ'
 ἐσόμεθα πολλῶν κάρρονες». Αἱ, λοιπόν, δὲν
 μπορεῖ νὰ συμβαίη ἀλλοιῶς παρὰ οἱ δα-
 σκάλοι νὰ γνωρίζουν καλὰ τὰ διαφέροντα
 τῶν παιδιῶν γύρω ἀπὸ τὴν Λογοτεχνία, τὶς
 σκέψεις των, τὶς ἀνησυχίες καὶ τοὺς ὁρα-
 ματισμοὺς των καί, ὡς ἐκ τούτου, μποροῦν
 νὰ φτιάξουν ὑπέροχα λογοτεχνήματα. Δὲν
 θέλω νὰ εἰπῶ μ' αὐτὸ, πὺν καὶ κάθε δά-
 σκαλος μπορεῖ νὰ γίνῃ Λογοτέχνης. Ἰ-
 σχύει καὶ ἐδῶ τὸ λατινικὸν «proeta non fit,
 nascitur». Χρειαζεται πρῶτα ἀπ' ὅλα καὶ
 πάνω ἀπὸ ὅλα λογοτεχνικὸς παλμός, φω-
 τιά, πὺν νὰ καίη τὰ στήθια καὶ νὰ φέρη
 λογοτεχνικὸ πυρετὸ καὶ ὕστερα ὅλα τὰ
 ἄλλα.

Δὲν θὰ ἦταν βέβαια καὶ ἄσκοπο νὰ γι-
 νόνταν καὶ Λογοτεχνικὸς Διαγωνισμὸς καὶ
 νὰ βραβεύονταν καλοδοουμένα ἔργα
 βγαλμένα ἀπὸ τὴν δασκαλικὴν ψυχὴ.

Καὶ κατ' ἄλλο ἀκόμη. Θὰ πρέπει ὁ ψυ-
 χοπλάστης δάσκαλος μὲ διδακτικὴ τέχνη
 νὰ ὁδηγήσῃ τοὺς μαθητὰς του νὰ γνωρί-
 σουν τὸ καλὸ λογοτεχνικὸ παιδικὸ ἔργο.
 Καὶ τότε τὸ παιδί θὰ ἀγαπήσῃ ἀπὸ καρ-
 διᾶς του τὸ καλὸ λογοτεχνικὸ ἔργο. Τότε
 θὰ γίνῃ αὐτὸ πὺν λέγει ὁ μεγάλοςτομος

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

1. ΓΕΝΙΚΟΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ Α' ΕΚΠ)ΚΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΡΟΔΟΥ

Τὴν Κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ (6.5.1962)
 ἔλαβε χώραν ἐν Ρόδῳ καὶ εἰς τὴν ἐπιβλη-
 τικῶς διακοσμημένην αἴθουσαν τοῦ Δη-
 μοτικοῦ Θεάτρου ἡ πανηγυρικὴ ἐναρκτή-
 ριος συνεδρία τοῦ Γενικοῦ Παιδαγωγικοῦ
 Συνεδρίου τῶν διδασκάλων τῆς Α' Ἐκ-
 παιδ. Περιφερείας Ρόδου ὑπὸ τὴν προε-
 δρίαν τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ αὐτῆς κ. Χρ. Ἀ-
 θανασούλη, εἰς ἣν παρέστησαν, πλὴν τῶν
 150 διδασκάλων τῆς Περιφερείας, ὁ Σεβ.
 Μητροπολίτης Ρόδου κ.κ. Σπυρίδων, ὁ
 Σοφολογιώτατος Μουφτὴς Ρόδου, ὁ Βου-
 λευτὴς κ. Ζήγδης, ὁ Ἐφέτης κ. Σχοινέζος,
 ὁ Ἀνώτερος Διοικητὴς Χωρ)κῆς Δ)νήσου
 κ. Τάγαρης, ὁ Ἀναπληρωτὴς Γενικοῦ Ἐ-
 πιθεωρητοῦ Μέσης κ. Παπαχριστοδοῦλου,
 ὁ Ἐπιθεωρητὴς Ρόδου κ. Ἰωσήφ, Προϊ-
 στάμενοι διαφόρων ὑπηρεσιῶν καὶ ἐκπρό-
 σωποι Ὁργανώσεως καὶ Σωματείων.

Μετὰ τὸν ἀγισμὸν, εἰς ὃν ἐχοροστάτη-
 σεν ὁ Σεβασμιώτατος καὶ μετέσχε χορω-
 δία ἐκ μαθητριῶν τοῦ Δημ. Σχολείου τοῦ
 Ὁρφανοτροφείου Θηλέων, ὁ Πρόεδρος
 τοῦ Συνεδρίου Ἐπιθεωρητὴς διὰ ζωῆς
 καὶ παλλομένης ἐκ συγκινήσεως φωνῆς
 ἐξεφώνησε τὸν πανηγυρικόν. Ἐν ἀρχῇ ἀ-

κωστῆς Παλαμῆς, πὺν δηλ. «ὅσο περισ-
 σότερο γνωρίζοιμε τόσο πὺν πολὺ ἀγαπᾶμε».
 Σ' αὐτὸτὸ ζήτημα σπουδαιότατο ρόλο θὰ
 παίξῃ ἡ καλὴ διδασκαλία λογοτεχνικῶν ἔρ-
 γων, πὺν πρέπει νὰ στηρίζεται στὶς ἐπι-
 στημονικὰ θεμελιωμένες ψυχοπαιδαγωγι-
 κὰς ἀρχὰς τῆς Νέας Ἀγωγῆς, καὶ πάνω
 ἀπὸ ὅλα ἡ καλλιεργημένη προσωπικότητα
 τοῦ Δασκάλου. Καὶ τότε οἱ κάθε λογῆς ψυ-
 χοφθόρες φυταροφυλλάδες θὰ χάσουν τὴν
 πελατεία: τότε τὸ παιδί θὰ τρέξῃ στὴν ἀ-
 στήρευτη Κασταλία Πηγὴ (θὰ ἀγκαλιά-
 σῃ μὲ ἀγάπην τὸ καλὸ παιδικὸ Λογοτεχνικὸ
 ἔργο).

Τάχα δὲν μποροῦν νὰ γίνουν τὰ παρα-
 πάνω καὶ ὅ,τι ἄλλο χρειασθῇ γιὰ ν' ἀνοίξῃ
 ὁ δρόμος καὶ νὰ τραβήξοιμε μπροστὰ;
 ΧΡΥΣ. ΖΗΣΗΣ

πέτεισε φῶρον τιμῆς πρὸς τοὺς Ἀρχιε-
 ρεῖς, Ἱερεῖς καὶ Διδασκάλους, «οἷτινες
 κατὰ τοὺς χαλεποὺς καὶ δυσχεμεῖρους χρό-
 νους τῆς μακραίωνος δουλείας, διετήρη-
 σαν εἰς τὴν πολύτιμον ταύτην γωνίαν τῆς
 Ἑλληνικῆς πατρίδος ἀκοίμητον τὸ τοῦ
 Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας φῶς». Δι'
 ἐπιχειρημάτων ἀδιασείστων ἐπεσήμα-
 νεν ἐν συνεχείᾳ τὴν ἀνάγκην ὀρθῆς ἐν ἐ-
 νεργείᾳ ἀγωγῆς, ἐξῆρε διὰ περιεκτικῶν
 λόγων τὴν πραγματικὴν θέσιν ἐν τῷ ση-
 μερινῷ κόσμῳ τῆς σχολικῆς ἀγωγῆς καὶ
 κατέληξε μὲ βαθυστόχαστον καὶ συγκινη-
 τικὴν ἀποστορφήν πρὸς τοὺς διδασκάλους
 συνέδρους. Περαιῶν, ἐκάλεσε τὸν Σεβα-
 σμιώτατον, ὅπως, «ἀφοῦ ἱπτεύσῃ τὸν ἐν ἐ-
 πιδεξιότατα ἡνιοχεῖ αἰγλήεντα, ταχύτε-
 ρον, ὑψηλότερον καὶ πάντοτε ἐν ἐτοιμότητι
 διατελοῦντα πήγασόν του, κηρύξῃ τὴν ἡ-
 ναρξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου. Μὲ
 τὴν διακρίνουσαν αὐτὸν εὐφράδειαν καὶ
 βαθύτητα σκέψεως, ὁ Ἱεράρχης μας, ἀνελ-
 θὼν εὐθύς τὸ βῆμα, ὠμίλησε διὰ μεστοῦ ὑ-
 ψηλῶν νοημάτων λόγου πρὸς τοὺς συνέ-
 δρους, ἡδύθη εὐδῶσιν τῶν ἐργασιῶν
 τοῦ συνεδρίου, τῶν ὁποίων καὶ ἐκήρυξε
 τὴν ἑναρξιν.

Εἶτα προσεφώνησεν τοὺς συνέδρους ὁ
 Βουλευτὴς κ. Ζήγδης, ὁ ἀναπληρωτὴς
 Γεν. Ἐπιθεωρητοῦ Μέσης, ὁ Ἐπιθεωρη-
 τὴς Β' Περιφερείας καὶ ὁ συνταξιούχος
 δημ)λος καὶ συγγραφεὺς διδακτικῶν βιβλί-
 ῶν κ. Σταματίου. Ἐκ μέρους τοῦ Συνε-
 δρίου ἡχαρίστησε πάντας ὁ Πρόεδρος
 αὐτοῦ κ. Ἀθανασούλης, ὅστις ἐπ' εὐκαι-
 ρία ἐξῆρε τὸ ἔργον τῶν διδασκάλων καὶ
 ἐπεκαλέσθη τὴν συμπαράστασιν εἰς τὸ σχο-
 λικὸν ἔργον πάντων τῶν συμπαράγοντων
 τῆς ἀγωγῆς, εὐχηθεῖς εἰς τὸ τέλος, ὅπως
 «ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας εὕρῃ τὴν πραγματώ-
 σιν τῆς ἡ πρόορρησις τοῦ Νίσις: «Κάποτε
 δὲν θὰ ὑπάρχῃ ἐντελὼς καμμιὰ σκέψις,
 παρὰ ἀγωγή».

Ἐν σῶματι κατόπιν οἱ Σύεδροι καὶ ὁ
 Μητροπολίτης μετέβησαν εἰς τὸ «μνημεῖον
 τοῦ Παπᾶ καὶ τοῦ Δασκάλου», εἰς ὃ κατέ-
 θεσε στέφανον ἐκ μέρους τοῦ Συνεδρίου

ὁ κ. Ἐπιθεωρητής. Τὸ ἀπόγευμα τῆς αὐτῆς ἡμέρας καὶ προπορευομένης τῆς Φιλαρμονικῆς τοῦ Δήμου Ρόδου μετέβησαν οἱ Σύεδροι εἰς τὸν Βωμὸν τῆς Πατρίδος, εἰς ὃν κατετέθη στέφανος ὑπὸ τοῦ Προέδρου τοῦ Συνεδρίου.

Κατὰ τὰς λοιπὰς συνεδρίας, αἰτνες διήρουν πλέον τοῦ ὁκταώρου καθ' ἡμέραν, ἐνδελεχῶς ἐξητάσθησαν τὰ θέματα τοῦ Συνεδρίου, μὲ εἰσηγητάς: Ἐπὶ τοῦ θέματος «τῆς ἀγωγῆς διὰ τῆς διδασκαλίας τῆς ἀναγνώσεως» τοὺς κ.κ. Ν. Παλιούρη καὶ Ν. Ροῦσσον. Ἐπὶ τοῦ θέματος «τῆς ἀγωγῆς διὰ τῶν ὀρθοκεντρικῶν μαθημάτων» τὴν κ. Μαρίαν Τσιατὰ - Κατσίνα καὶ τὸν κ. Ν. Ὀλυμπίτην. Ἐπὶ τοῦ θέματος «κολύματα προβαλλόμενα εἰς τὸ σχολικὸν ἔργον καὶ τρόπος ἀντιμετωπίσεως αὐτῶν», ὁμιλήσεν ὁ κ. Ἐπιθεωρητής. Μετὰ τὰς εἰσηγήσεις τῶν εἰσηγητῶν καὶ τὰς ἐπ' αὐτῶν κριτικὰς παρατηρήσεις πολλῶν ἐκ τῶν συνέδρων, ὁ Ἐπιθεωρητής καὶ εἰς πολυώρους ὁμιλίας ἀνέλυε, διεσαφηνίζε, συνέθετε καὶ συνώμιζε τὰ λεχθέντα, κατὰ τρόπον δὲ ὥστε νὰ μὴ παραμείνῃ πεπλανημένον ἢ κενὸν τι.

Λόγω τῆς σπουδαιότητος τῶν θεμάτων καὶ τῶν προκινημάτων κατὰ τὴν ἐκθεσὶν καὶ συζητήσιν αὐτῶν προβλημάτων, οἱ σύεδροι ἐκθύμως ἀπεδέχθησαν πρότασιν τοῦ Προέδρου, ὅπως αἱ ἐργασίαι παραταθοῦν ἐπὶ μίαν εἰσέτι ἡμέραν. Οὕτω τὸ Συνέδριον ἀπὸ τριήμερον, ὡς ἀρχικῶς εἶχε καθορισθῇ, κατέστη τετραήμερον.

Κατὰ τὴν πρωτὴν τῆς δευτέρας ἡμέρας τοῦ Συνεδρίου καὶ ἐνῶ εὐρίσκετο εἰς τὸ βῆμα ὁ κ. Ἐπιθεωρητής, προσῆλθεν εἰς τὸ Συνέδριον ὁ ἐξαίρετος καὶ λαοφιλὴς Δήμαρχος Ρόδου Δρ. Μιχαὴλ Πετροῖδης, τὸν ὁποῖον προσεφώνησεν ὁ κ. Ἐπιθεωρητής. Οὗτος ἐπιδιάστημα πλέον τῆς ὥρας παρηκολούθησε τὰς ἐργασίας τοῦ Συνεδρίου καὶ δὴ τὴν ἀνάπτυξιν ζητήματός τινος ὑπὸ τοῦ κ. Ἐπιθεωρητοῦ, εἰτα δ' ἀνῆλθεν εἰς τὸ βῆμα καὶ ὁμιλήσας μετὰ θέρης πρὸς τοὺς συνέδρους. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ πρὸ τῆς ἐνάρεως τῶν ἐργασιῶν προσεφώνησε τοὺς συνέδρους ἐκ μέρους τοῦ Συλλόγου ὁ ἀντιπρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου κ. Γ. Καστρονῆς.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν οἱ Σύεδροι μετὰ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ καὶ τοῦ Μητροπολίτου παρηκολούθησαν πληρέστατα ὀργανωμένην θεατρικὴν παράστασιν εἰς τὴν αἴθουσαν τελετῶν τοῦ Ὁρφανοτροφείου Θηλέων, δοθεῖσαν πρὸς τιμὴν αὐτῶν ὑπὸ μαθητῶν τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου τοῦ Ἰδρύματος.

Τὴν 9ην νυκτερινὴν τῆς Τρίτης εἰς τὴν πολυτελῆ αἴθουσαν τοῦ Ξενοδοχείου «Κάϊρον Πάλας» ἔλαβε χώραν συνεστίασις ἀπάντων τῶν συνέδρων μετὰ μελῶν τῶν οἰκονομικῶν τῶν, εἰς ἣν μετέσχον, προσκληθεῖσαι, αἱ ἀρχαὶ τῆς Πόλεως. Κατὰ τὰ ἐπιδόρπια, διὰ μεστοῦ ὑψηλῶν διανοημάτων λόγου ὁ κ. Ἐπιθεωρητής παρέσχεν εἰς τοὺς συνεστῶντας διδασκάλους συμβουλὰς καὶ παιδαγωγικὰς ὑποδείξεις, αἰτνες ἐπέτρωσαν αὐτοὺς καὶ τοὺς ἀνεβίβασαν εἰς ἀτμόσφαιραν πνευματικῆς ἀγαλλιᾶσεως καὶ ἠθικῆς ἀπολαύσεως, ἀφ' ἧς καὶ ἀντίκρυσαν τὴν εὐδὸν χώραν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ... Τὸν κ. Ἐπιθεωρητὴν προσεφώνησαν, ἐκ μέρους τοῦ Συλλόγου ὁ Πρόεδρος αὐτοῦ κ. Φ. Κυπριώτης καὶ ἐκ μέρους τῶν συνδαιτημόνων ὁ Δ/ντὴς τοῦ 7ου Σχολείου Πόλεως κ. Γ. Χατζηκωνσταντῆς, ἐξάραντες τὸ ἐπὶ τετραετίαν ἐπιτελεσθὲν ὑπ' αὐτοῦ ἔργον ἐν τῇ Περιφερείᾳ καὶ εὐχαριστήσαντες αὐτὸν διὰ τὰς καταβληθείσας ἀόκνους προσπάθειας τοῦ ὑπὲρ τῶν λειτουργῶν τῆς Λαϊκῆς Παιδείας, τῶν ὁποίων ἀπεδείχθη στοργικῶς Προϊστάμενος καὶ θερμὸς διαρκῆς συμπαράστατης καὶ ὁδηγός. Εἰτα αἱ διδασκάλισσαι δίδες Μάρθα Σιάγκρη καὶ Καλλιρρόη Παλιούρη ἀπήγγειλαν τὰ ποιήματα «τὸ τραγούδι τοῦ δασκάλου» καὶ «ἡ δασκάλα» καὶ ἐτραγουδήθησαν δημοτικὰ τραγούδια μέχρι τοῦ μεσονυχτίου.

Τὴν 9ην νυκτερινὴν ὥραν τῆς Τετάρτης 9-5-1962 ἔλυναν αἱ ἐργασίαι τοῦ Συνεδρίου, διὰ τὸ ὁποῖον καθ' ἑκάστην ἡσυχολεῖτο ὁ ἡμερησίος τύπος τῆς Πόλεως, καθὼς καὶ τὸ Ραδιόφωνον κατὰ τὴν καθ' ἑκάστην μεταδιδόμενην ἐκπομπὴν «Τοπικὰ νέα». Τὴν λήξιν ἐκῆρξεν ὁ Πρόεδρος αὐτοῦ Ἐπιθεωρητής, ὅστις ἠνχορίστησεν, ἐν ἀρχῇ, τοὺς συνέδρους διὰ τὴν ἐνεργὸν συμμετοχὴν εἰς τὰς συζητήσεις, συνεχάρη τοὺς εἰσηγητάς διὰ τὴν μετ' ἐ-

πιστημονικῆς ἐμβριθείας διατύπωσιν τῶν εἰσηγήσεών των, ἀνέπτυξε τὴν κεφαλαιώδη σημασίαν ἣν κέκτηται διὰ πᾶν ἔργον,

λικῶν ἐν γένει προβλημάτων, ὑπέδειξε τρόπον καὶ μέθοδον ἀντιμετωπίσεως τούτων καὶ κατέληξε:

Στὴν παραπάνω φωτογραφία διακρίνονται κατὰ σειρὰν: Ἄνω δεξιὰ: Ὁ Ἐπιθεωρητής κ. Ἀθανασούλης ἐπὶ τοῦ βήματος ἐκφωνῶν τὸν πανηγυρικὸν κατὰ τὴν ἐναρκτήριον συνεδρίαν τοῦ Συνεδρίου. Στὸ μέσον δεξιὰ: ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ρόδου κ.κ. Σπυρίδων κηρύσσει τὴν ἐναρξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου. Κάτω δεξιὰ: ὁ Σεβασμιώτατος, ὁ Ἀνώτερος Δ/τῆς Χωρ/κῆς, καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι συγχαίρουσιν τὸν κ. Ἐπιθεωρητὴν μετὰ τὴν πανηγυρικὴν συνεδρίαν. Ἄνω ἀριστερά: Οἱ Σύεδροι μετὰ τὴν πανηγυ-

κὴν συνεδρίαν κατέθεσαν στέφανον εἰς τὸ μοναδικὸν ἐν Ἑλλάδι Μνημεῖον τοῦ «Παπᾶ καὶ τοῦ Δασκάλου», τὸ ὁποῖον ἔχει στηθῇ ἐμπροσθεν τοῦ μεγάρου τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας Ρόδου. Ὁ κ. Ἐπιθεωρητής καταθέτει τὸν στάφανον. Κάτω ἀριστερά: Οἱ Σύεδροι φωτογραφούμενοι εἰς τὸ Μνημεῖον τοῦ «Παπᾶ καὶ τοῦ Δασκάλου» ἔχοντες εἰς τὸ μέσον τὸν Σεβασμ. Μητροπολίτην, εἰς τὸ δεξιὸν τὸν Ἐπιθεωρητὴν κ. Ἀθανασούλην καὶ εἰς τὸ ἀριστερὸν τὸν Ἐφορον κ. Σχοινίζον (μετὰ τὸ κατέλλο).

μάλιστα δὲ διὰ τὸ τῆς σχολικῆς ἀγωγῆς ἢ ἀναζητήσις, ἀντίληψις, ἀνάλυσις, ἐξέτασις, συσχετίσις καὶ θεραπεία τῶν σχο-

«Προσφιλέστατοί μου συνεργάται καὶ συνεργάτιδες, ἐὰν τὸ ἀγαθοποιὸν καὶ ζωογόγον πνεῦμα τὸ ὁποῖον ἐπλανᾶτο ἐπιχα-

ρως μαρμαίρον και ἀγλαϊόμενον εἰς τὴν αἰ-
θουσαν ταύτην, κατὰ τὴν τετραήμερον
πνευματικὴν συνεστίασίν μας, ἡδύνατο νὰ
ὁμιλήσῃ, τὰς ἐργασίας τοῦ συνεδρίου μας
θὰ συνώψιζε μὲ τοιαύτην πρὸς ὑμᾶς ἀπο-
λυτρωτικὴν παραίνεσιν:

Ἀνέρχεσθε βραδέως και μὲ σύνεσιν,
σταθερῶς, ὁμῶς, πάντοτε και πάντοτε ὑ-
ψαύχεντες και φωτεινοί, νήφοντες ἢ ἀνανή-
φοντες, τὴν ἀνάτη, ἀλλὰ και φωτεινὴν ὁ-
δόν, ἢ ὁποία ὁδηγεῖ πρὸς τοὺς φωτισμέ-
νους, τοὺς ἀπλέτως ὑπὸ φωτὸς καταυγαζο-
μένους κόσμους τοῦ ἐπιστημονικοῦ πνεύ-
ματος και τῆς ἀληθείας χαίροντες και ἀ-
γλαϊόμενοι. Τηλαυγεῖς ὑμεῖς φάροι τοῦ
πολιτισμοῦ και πυρσοφόροι εὐσταλεῖς τοῦ
Ἑλληνικοῦ φωτός, φωτίζεσθε ὁλονὲν ἀπὸ
τὰς ἀκτῖνας τῆς ἀληθείας και ἐμπνέεσθε
ἀπὸ τὰ διδάγματα τῶν ἐπιστημῶν* φωτίζε-
τε δὲ και ἐμπνέετε τὴν νέαν γενεάν μας
και τὸν εὐφυνέστατον λαόν μας. Ζῆτε και
ἀπολαμβάνετε τὸ παρὸν ἐντόνως, ἀλλὰ και
συνετῶς, διὰ νὰ μὴ καταλαμβάνεσθε ὑπὸ
ἀπονοίας ὑπηρεσιακῆς ναυτίας και ἀπαι-
σιοδοξίας, βαθμιαίως δέ, συστηματικῶς,
σταθερῶς και ἐπιμόνως βελτιώνετε τὰς
συνθήκας τῆς σχολικῆς ζωῆς. Μὴ ἐπιλα-
θάνεσθε, ὅτι μόνον τὸ παρὸν, ἢ ὑφιστάμε-
νη προγραμματικὴ ἐκασταχοῦ και ἐκάστο-
τε δύνανται νὰ σᾶς παρέχῃ και δύναμιν
και θάρρος και ἰκανότητος και νὰ σᾶς ὁ-
δηγῇ πρὸς τὴν ἀσφαλῆ και ἀκίνδυνον κλί-
μακα, διὰ τῆς ὁποίας ἀσφαλῶς και ἀκινδύ-
νως θὰ ἀνέρχεσθε πρὸς τὴν αὔριον, πρὸς
τὸ μέλλον, πρὸς μίαν εὐοίωνον αὔριον και
ἓνα λαμπρότερον παρελθόν, τὸ Ἑλληνικὸν
μας παρελθόν, τὸ ὥραϊον και ἀπαράμιλ-
λον... Ἐναντι τῆς ἐναντιοδρομίας πρὸς
τὰ διδάγματα και τὰς ὑποδείξεις τῆς ἐ-
πιστημονικῆς ἀληθείας και τῆς ἀνωτέρας
ἡθικῆς, ἀντιτάσσετε πάντοτε τὴν εὐλάβει-
αν πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν ὀρθοδοξίαν και
ἡθικὴν δεοντολογίαν τὴν ἀκαμπτον. Πάν-
τοτε διακατέχεσθε ἀπὸ τὴν τάσιν πρὸς ἔ-
ρευναν και τὴν ἔφεσιν πρὸς αὐτοανύψω-
σιν.... Τότε μόνον θὰ εἰσθε βέβαιοι ὅτι θὰ
νικήσετε. Μὲ μίαν ἐδραίαν πίστιν πρὸς τὴν
τὴν νίκην, ἐδραιουμένην εἰς τὴν τετραετῇ
πεῖραν μου διὰ τὰς ἰκανότητάς σας, κηρύσ-
σω τὴν λῆξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρί-

ου μας.

Οἱ σύνεδροι τὴν ἐπομένην ἀνεχώρησαν
διὰ τὰς θέσεις τῶν ἐνδυναμωμένοι ἡθικῶς,
πλουτισμένοι πνευματικῶς, μὲ μεγαλυτέ-
ρας δυνάμεις και ἐδραιότερας πίστεις,
πραγματικῶς χαίροντες και ἀγλαϊόμενοι,
μετὰ τὴν τετραήμερον ψυχικὴν ἀνάτασιν,
καθ' ἣν ἀνεβαπτίσθησαν εἰς τὰ διαυγῆ
ὑδατα τοῦ Ἰορδάνου τῆς ἐπιστήμης και
ἀνυψώθησαν ἔτι μᾶλλον πρὸς τοὺς φωτει-
νοὺς αἰθέρας, ἔνθα αἰγλήσασα ἔχει ἐνθρο-
νισθῇ ἡ ἀειφρεγγὴς ἀλήθεια.

Ἐν Ρόδῳ τῇ 1 Ἰουνίου 1962

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου
ΦΩΤΙΟΣ ΚΥΠΡΙΩΤΗΣ

2. ΠΡΩΤΟΝ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΝ ΕΚΠ(ΤΙΚΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΕΝ ΚΥΠΡῳ

Ὅσοι ἀπὸ τὴν κοινοποίησιν τῆς Διοι-
κήσεως τῆς Διδασκαλικῆς Ὁμοσπονδίας
ὅτι συμπεριελήφθη μετὰ τῶν ἐκπρο-
σώπων τῆς Δ.Ο.Ε. στὸ Πανελλήνιον Παι-
δαγωγικὸν Συνέδριον τῆς Κύπρου λαχτα-
ροῦσα τὸ ταξίδι στὴν Κύπρον τὴν χιλιο-
τραγουδιμένη Μεγαλόνησο τὴν πατρίδα
τῆς Ἀφροδίτης και τοῦ Διαγόρα. Καὶ ὁ-
μολογῶ ὅτι δὲν θυμᾶμαι νὰ μπῆκα ποτὲ σὲ
πλοῖο μὲ τόση χαρὰ και συγκίνησι, ὅσον
ὅταν μπῆκα στὸ καράβι «ΑΘΗΝΑΙΣ» μαζί
μὲ τοὺς Ἑλλαδικοὺς Συνέδρους ἀνήμερα
τοῦ Πάσχα ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ γιὰ τὸ ὁμορ-
φο ταξίδι τῆς Κύπρου. Τὸ ταξίδι αὐτὸ
ἦταν κάτι σὰν προσκίνημα και σὰν ὁ-
νειρο γιὰ μένα πού θὰ πατοῦσα γιὰ πρώτη
φορὰ τὰ ἁγιασμένα χώματά της. Δύο ἡ-
μέρες ταξιδεύαμε στ πέλαιος και θαυμά-
ζαμε τὴς ὁμορφίαις τῆς Ρόδου και τῶν ἄλ-
λων νησιῶν μὲ τὴς ἀκτὲς τῆς Μ. Ἀσίας.
Τὴν αὐγὴ τῆς πρωτομαγιάς πλέαμε τὴς
ξανθιὰς ἀκτὲς τοῦ νησιοῦ. Πλέαμε πρὸς
τὸ λιμάνι τῆς Λεμεσοῦ. Τὰ μάτια γέμισαν
δάκρυα χαρᾶς, οἱ καρδιὰ πλημμύρησαν
ἀπὸ συγκίνησιν και ἐθνικὸ παλμὸ και τὰ
αὐτιά ἀκουσαν τὰ λόγια τοῦ ποιητῆ μας
Κ. Παλαμᾶ:

Καλῶς μᾶς ἤρθατε, παιδιὰ στὴν Κύπρον
τὴν ἀέρινη
στὴ Μακαρία γῆ

στ' ὥραϊο πολύπαθο κορμὶ ἢ ἀγνή ψυχὴ
δὲν ἔσθῃσε

Καὶ ζῇ, και ζῇ, και ζῇ.

Στὸ λιμάνι μᾶς ἔγινε θερμὴ ὑποδοχὴ
ἀπὸ τοὺς δασκάλους τῆς Κύπρου. Καὶ ἡ
ἐντύπωσις ἀπὸ τὴν πρώτη μας συνάντησι
ἦταν πὼς ὅλα ἐδῶ ἄνθρωποι, φύσι και
πράγματα μᾶς φανερόναι και ἐπιβεβαι-
ώναν, τὸ καθένα μὲ τὸ δικό του τρόπο, ὅ-
τι δὲ ἀπομακρυνθήκαμε ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.
Μὲ ὥραϊο λεωφορεῖο μεταφερθήκαμε στὴ
Λευκωσία και καταλύσαμε στὴς ξενώνας
τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας. Τὸ ἀ-
πόγευμα ἔγινε κατὰθεσις στεφάνου εἰς
Φυλακισμένα μνημεία γιὰ τοὺς ἡρωϊκοὺς
νεκροὺς τοῦ κυπριακοῦ ἀγῶνος, ἐπίσκε-
ψις στὸν Ἐντιμὸ Πρόεδρο Κοινοτικῆς
Βουλῆς, στὸν Ἐντ. Δ)ντὴν Γραφεῖον
Ἑλληνικῆς Παιδείας και στὸν Α.Ε. Πρε-
σβευτὴν τῆς Ἑλλάδος και ἐγγραφὴ στὸ
βιβλίο ἐπισκεπτῶν τοῦ Μακαριωτάτου
Προέδρου τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας.
Τὴν Τετάρτην 2α Μαΐου πανηγυρικὰ ἄρ-
χισε στὴν αἴθουσα τελετῶν τῆς Παιδαγω-
γικῆς Ἀκαδημίας τὴς ἐργασίας τοῦ τὸ Α'
Πανελλήνιον Συνέδριον Λειτουργῶν τῆς
Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως πού ὁργανώ-
θηκε ἀπὸ τὴν Παγκύπριον Ὀργάνωσι Ἑλ-
λήνων Δασκάλων και τελούσε ὑπὸ τὴν αἰ-
γίδα τοῦ ΕΚΣΚ Δρος Κ. Σπυριδάκη. Τὸ
Συνέδριον αὐτὸ ἦταν τὸ πρῶτον ἀπὸ τὴν
ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἔθνους στὸ ὁποῖο πα-
ρακάθονται μέσα στὴν ἴδια στέγη εκπρό-
σωποι τοῦ δασκαλικοῦ κόσμου τῆς Μη-
τέρας Πατρίδας Ἑλλάδας και τῆς λευτε-
ρωμένης Κύπρου. Ἦσαν δὲ 26 σύν-
εδροι ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα και 78 ἀπὸ τὴν
Κύπρον. Ἐπίσης τιμοῦσαν μὲ τὴν παρουσί-
αν τὸ συνέδριον Γενικοὶ Ἐπιθεωρηταί,
Ἐπιθεωρηταί, δάσκαλοι, καθηγηταί, Παι-
δαγωγικῆς Ἀκαδημίας και διάφοροι διαγο-
οῦμενοι τῆς Λευκωσίας. Τὸ συνέδριον ἄρ-
χισε μὲ ἁγιασμὸ ἀπὸ τὸν Χωρεπίσκοπο Τρι-
μιθοῦντος κ. Παυλίδην, και μὲ προσφώνησιν
τοῦ προέδρου τῆς ΠΟΕΔ κ. Ε. Σωτηρίου
μὲ αὐτὰ τὰ λόγια: (Κι ἂν τὸ ἀποτέλεσμα
τοῦ τετραέχρονου ἀγῶνα δὲν ἦταν ἐκεῖνο
πού αἰῶνες λαχταροῦσε νὰ δῇ πραγματο-
ποιούμενον ὁ Κυπριακὸς Λαός, ἢ πλήρης ἀ-

πελευθέρωσις τῆς Παιδείας μας εἶναι με-
γάλο ἀπὸκνημα κεφαλαιώδους Ἑθνικῆς
σημασίας γιὰ τὴν μελλοντικὴ πορεία τοῦ
λαοῦ μας. Ἡ Παιδεία μας ἀπηλλαγμένη
ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ἀποικιοκρατίας ἀρχισε
νὰ βαδίζει μὲ βῆμα σταθερὸ τὸ δρόμον τῶν
ἐθνικῶν μας πεπρωμένων ἀποβαίνουσα
πραγματικῇ ἐθνικῇ ἐπαλξί. Ἡ σύγκλησι
τοῦ Συνεδρίου αὐτοῦ θεωρήθηκε ἀπὸ τὴν
ὀργάνωσιν μας σὰν μιὰ μεγάλη Ἑθνικὴ
και Ἐκπαιδευτικὴ ἀνάγκη, γιατί ἡ ἀνταλ-
λαγὴ ἀπόψεων πάνω σὲ βασικὰ προβλή-
ματα, πού ἀφοροῦν τὴν Στοιχειώδη Ἐκ-
παίδευσιν, μὲ τοὺς ἐμπείρους Ἑλλαδικούς
συναδέλφους μας, θὰ μᾶς βοηθήσῃ νὰ
βοῦμε τὸν κατάλληλον προσανατολισμὸ τῆς
Παιδείας μας και νὰ ἐναρμονίσουμε τὴς
σχέσεις τῆς Ἑλληνικῆς και Κυπριακῆς
Ἐκπαιδεύσεως, ὥστε νὰ ὑπάρχῃ ἐνότης με-
ταξὺ τῶν, πράγμα πού ἀποτελεῖ ὑψίστη ἐ-
θνικὴ ἀνάγκη. Ἡ ἰδέα τῆς Ἑλλάδος γιὰ
μᾶς εἶναι ὑπόθεσις μεγάλῃ. Εἶναι ζήτημα
ζωῆς ἢ θανάτου. Ἀποκομμένοι ἀπὸ τὸν ἐ-
θνικὸ κορμὸ αὐτοκτονοῦμε».

Ἀκολούθησε χαιρετισμὸς Δ)ντοῦ Παι-
δαγωγικῆς Ἀκαδημίας κ. Βράχα πού τί-
πε μετὰ τῶν ἄλλων και τὰ ἐξῆς: (Ἡ ἐπὶ εἰ-
ρητάτου ἐθνικοῦ πεδίου θετικὴ ἀντιμετώ-
πιση τῶν βασικῶν προβλημάτων τῆς Παι-
δείας μας ἀποτελεῖ ἤδη μίαν ἀνάγκη πού
δὲν εἶναι νοητὸ ν' ἀγνοεῖται. Ἡ κίνησις
τῶν ἰδεῶν γονιμοποιεῖ πάντα, ἀναπροσαρ-
μοῖζει και οἰκοδομεῖ. Καὶ σήμερον ὅσο καμ-
μιὰ ἄλλη φορὰ χρειάζονται γενναῖες πρω-
τοβουλίες πού νὰ στηρίξουν οὐσιαστικὴ
μεταρρύθμισι, ἰκανὴ ν' ἀντικρύσῃ τὰ αἰτή-
ματα τοῦ καιροῦ μας και νὰ βοηθήσῃ μὲ
τρόπον φωτισμένο στὸν ἐθνικὸ προγραμμα-
τισμὸ, πού πρέπει ἀφ' ἐνός μὲν νὰ συνδέ-
ται μὲ τὴν μεγάλη προσπάθεια ἐπιλύσεως
τῶν προβλημάτων τῶν σχετιζομένων μὲ τὴ
μετατροπὴ τῶν παγκοσμίων πραγμάτων.
και τοὺς νέους Ἑλληνικοὺς προσανατολι-
μοὺς μέσα στὰ πλαίσια τῆς κυοφορουμέ-
νης Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως. (Τὸ τελευ-
ταῖον αὐτὸ ἂν μᾶς βοῇ πνευματικῶς ἀπαρά-
σκευους θὰ μᾶς στοιχίσῃ ἐπικίνδυνες, γιὰ
τὴν ιδιότητά και τὴν ἐπιβίωσιν μας, ἀνα-
κατατάξεις) και ἀφ' ἑτέρου, νὰ τοποθετῇ
ταὶ μὲ περίσκεψιν μέσα στὸν κύκλον τῶν ἐ-

πιδιώξεων και τῶν ἀγῶνων τοῦ Κυπριακοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐμεῖς πιστεύομεν ὅτι ὁ δημοδιδάσκαλος, ὁ κατ' ἐξοχὴν λαοπαυδευτής, δὲν χρειάζεται ν' ἀναπροσαρμόσῃ μονάχα τὶς μεθόδους του. Παραλλήλως ὀφείλει νὰ διευρύνῃ τὰ διαφέροντά του σ' ὅλο τὸ πλάτος τῆς ζωῆς, ν' ἀποκτήσῃ ὅλο τὸ βάρος τῆς ἐθνικῆς ἀληθείας καὶ μὲ τ' ἀγρυπνα μάτια τῆς ψυχῆς του, νὰ καταξιώσῃ μέσα του ὁλόκληρο τὸν παλμὸ τῆς ἐποχῆς μας καὶ ὁλόκληρο τὸ πάθος γιὰ τὸ καλύτερο Αὔριο, τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τοῦ κόσμου).

Μετὰ προσφωνώντας τὸ Συνέδριον ὁ Διευθυντής τοῦ ἑλληνικοῦ Γραφείου Παιδείας κ. Κλ. Γεωργιάδης εἶπε μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς: «Καὶ δύναται τῷ ὄντι τὸ Συνέδριον τοῦτο νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς τὸ Α' Πανελλήνιον, διότι διὰ πρώτην φορὰν στὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως αὐτοῦ καὶ ἐντεῦθεν παρακάθηνται ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην ἐκπαιδευτικοὶ τοῦ Διδακταλικοῦ κόσμου τῆς ἐλευθέρως πατρίδος καὶ τῆς μέχει πρότινος ἀλλοτρώτου Κύπρου, τὴν ὁποία ἐλύτρωσαν ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς δουλείας αἱ θυσαίαι τῶν διδασκάλων μὲ προεξέχουσιν τὴν μορφήν τοῦ Φώτη Πίττα, τοῦ ὁποίου ἡ ἀνάγκη μορφή κοσμεῖ τὸν ὥρον τοῦτο, ὁ ὁποῖος, προσωρισμένος ὑπὸ τῶν Ἀγγλων ν' ἀποβῇ τὸ σιγαστήριον καὶ κοιμητήριον τῶν Ἑθνικῶν Πόθων, ἀνέλαβεν ἤδη τὴν ἱερὰν ἀποστολήν του ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν χαλκευτήριον καὶ ὁ θεματοφύλαξ τῶν Ἑθνικῶν Παραδόσεων. Ἐκ μέρους τοῦ Γραφείου Ἑλληνικῆς Παιδείας σὰς καλωσορίζω στὴν μαρτυρικὴν Μεγαλόνησον ἣ ὁποία ὑπῆρξε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τὸ ἐπίκεντρον τῶν Ἑθνικῶν παλμῶν καὶ ἐκρήξεων, καὶ ἐκφράζω βαθεῖαν ἱκανοποίησιν καὶ θερμὰς εὐχαριστίας ὅτι διὰ τῆς συμμετοχῆς σας στὸ συνέδριον τοῦτο ἐπιβεβαιώτε τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἔθνους τοῦ ὁποίου τὰ ἐθνικὰ πεπρωμένα εὐρίσκονται στὰς χεῖρας τῶν ἐκπαιδευτικῶν νὰ παραμείνῃ ἐθνικῶς ἀδιαίρετον καὶ ἀχώριστον κινούμενον ἐντὸς πλαισίων κοινῶν σκοπῶν καὶ ἐπιδιώξεων, κοινῶν ἐκπαιδευτικῶν ἐν γένει πολιτιστικῶν

προγράμματος, κοινῶν πόθων καὶ ἐθνικῶν ὁραματισμῶν».

Χαιρετίζοντας ὁ τμηματάρχης τῆς Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως Δρ. Ἀνδρέας Κούρος συνεχάρη τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς ΠΟΕΔ καθὼς καὶ τὰ παρόντα μέλη τῆς ΔΟΕ διὰ τὴν πρωτοβουλίαν τῶν προσέθεσε: (Σήμερα, ὅλα τὰ προβλήματα ἔχουν παγκόσμια προέκταση καὶ σὲ μερικὰ χρόνια φαίνεται ὅτι θὰ ξεπεράσουν καὶ τὰ στενὰ ὅρια τοῦ πλανήτου μας. Γεννηθήκαμε στὸ κατώφλι ἀνυποψιάστων ὡς χθὲς δυνατοτήτων καὶ ὁ βηματισμός, τὸ περιεχόμενον καὶ τὸ ποιὸν τῆς σκέψεώς μας πρέπει νὰ εἶναι ἀνάλογα μὲ τὸ ἀνοιγμὰ τῶν ὁρίζοντων, μὲ τὸ πλάτεμα καὶ τὸ βάθος τῶν διαστάσεων τοῦ ἀνθρώπου. Ζοῦμε σὲ μιὰ εὐλογημένη ἐποχὴ γεμάτη ἀπὸ κινδύνους καὶ προκλήσεις, καὶ οἱ κίνδυνοι, ὅσο μεγαλύτεροι εἶναι, τόσο ὑψώνουν καὶ τὸ ἀνάστημα τοῦ ἀνθρώπου ποὺ τοὺς ἀντιμετωπίζει καὶ τοὺς ὑπερνικᾷ. Εἰμαι βέβαιος πὼς τὸ πνεῦμα ποὺ λέγεται Ἑλλάδα, ἡ Ἑλλάδα τοῦ χθὲς καὶ ἡ Ἑλλάδα τοῦ αὔριου, θὰ φωτίσῃ κάθε πτυχή τοῦ Συνεδρίου τούτου καὶ θὰ διαποτίσῃ κάθε λεπτομέρεια καὶ κάθε ἐπὶ μέρος συζήτησιν. Μ' αὐτὸ τὸ τρόπο τὸ Συνέδριον τοῦτο, εἰμαι βέβαιος, ὅτι θ' ἀποβῇ ἓνα ἱστορικὸ γεγονός, μέσα στὴν Ἑλληνικὴ Στοιχειώδη Ἐκπαίδευσιν.

Προσφωνῶν τὸ συνέδριον ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Κοινοτικῆς Συνελεύσεως Κύπρου Δρ. Κ. Σπυριδάκης εἶπεν: (Τὰ ἐκπαιδευτικὰ συνέδρια εἶναι θεσμός διεθνῶς ἀνεγνωρισμένος ὡς ἀναγκαῖότατον μέσον ἀνταλλαγῆς ἀπόψεων καὶ συναγωγῆς πορισμάτων λίαν χρησίμων οὐ μόνον στοὺς μετέχοντας τοῦτων, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντας τοὺς ἐκπαιδευτικούς. Εἴμεθα ἰδιαίτερος εὐτυχεῖς, διότι τὸ Πανελλήνιον τοῦτο Συνέδριον Δημοδιδασκάλων ὁργανοῦται ἐν Κύπρῳ. Ἡ ἀπελευθερώσεως τῆς ἑλληνικῆς παιδείας τῆς νήσου συντελεσθεῖσα ἀκριβῶς πρὸ τριετίας, ὑπῆρξε τὸ κυριώτατον ἐπίτευγμα τοῦ 4ετοῦς Ἀπελευθερωτικοῦ Ἀγῶνος τῆς Κύπρου. Ἡ ἐγκαθιδρυθεῖσα «Κυπριακὴ Δημοκρατία» ὡς ἀνεξάρτητος Πολιτεία ἀπὸ τὴν ἀπὸικιοκρατικῶν δεσμῶν ἐπέτρεψεν, ὥστε

ἡ παρ' ἡμῖν παιδεία νὰ βαδίζει τὸν ἱστορικὸν δρόμο τῆς συνεχίζουσα τὴν Ἑλληνικὴν ἐθνικὴν παράδοσιν καὶ ὁδηγοῦσα πρὸς τὴν ὁλοκλήρωσιν τῶν πόθων καὶ τῶν ὁνείρων τοῦ Πανελληνίου).

Χαιρετίζων τὸ συνέδριον ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλλάδος κ. Μ. Δελιδάκης εἶπε τὰ ἑξῆς: «Ἡ ἐναρξὶς τῶν ἐργασιῶν τοῦ εἰς τὴν Κύπρον συνερχομένου πρώτου Πανελληνίου Ἐκπαιδευτικοῦ Συνεδρίου Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως ἐνέχει ἰδιαιτέραν σημασίαν διότι διὰ πρώτην φορὰν θὰ φέρῃ εἰς τὸς στενὴν ἐπαφὴν τὸν διδασκαλικὸν κόσμον τῆς Ἑλλάδος μὲ τὸν διδασκαλικὸν κόσμον τῆς Κύπρου διὰ νὰ ἀνταλλάξουν ὁμοῦ ἀπόψεις ἐπὶ τῶν προβλημάτων τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας, ἣ ὁποία ἀποτελεῖ τὸν ἀρχικτον δεσμόν, ὁ ὁποῖος συνδέει τοὺς ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα Ἑλληνες. Ἐσεῖς οἱ φορεῖς τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος, εἴθε ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι μὲ μόχθους καὶ κάποτε μὲ μεγάλους κινδύνους, ἐκρατήσατε, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος, ὑψηλὰ τὴν δάδα τῶν ὑπερόχων διδασκάλων τῆς κλασσικῆς Ἑλληνικῆς παιδείας. Οἱ ἐξ Ἑλλάδος συνέδριοι θὰ ἀντιληφθοῦν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Παιδεία τῆς Μεγαλονήσου κατ' οὐδὲν διαφέρει ἀπὸ ἐκείνην τῆς Μητρὸς Πατρίδος, τὴν ὁποίαν ὄχι μόνον στενῶς παρακολουθεῖ, ἀλλὰ καὶ συναγωνίζεται. Ἐντὸς τῶν Ἐκπαιδευτηρίων τῆς Κύπρου θὰ αἰσθανθῇ ὡς νὰ εὐρίσκεισθε ἐντὸς σχολείων τῆς Ἑλλάδος καὶ θὰ ἀντιληφθῇ τὴν ὑπέροχον ἐργασίαν, ἣ ὁποία συντελεῖται ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα συναδέλφων σας».

Τέλος ἀντιφώνησεν ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἑλλαδικῶν συνέδρων κ. Γ. Ἐξαρχόπουλος εὐχαριστήσας τὴν ΠΟΕΔ γιὰ τὴν πρόσκλησιν καὶ ἐξέφρασε τὸν θαυμασμὸ τῆς ὁμάδος του γιὰ τοὺς ἥρωας τῆς ΕΟΚΑ καὶ τὸν ἀκαταμάχητον ἠγέτην Μακάριον. Συνέχισε δὲ ὡς ἑξῆς: «Εἰς τὴν χάριν τῆς δροτεράς ὁδοῦ στὴν διαπαιδαγώγησιν τῆς ὑπέροχου νεαρᾶς ἑλληνικῆς μας γενεᾶς, ἤλθομεν καὶ ἡμεῖς ἐξ Ἑλλάδος, ἵνα συνενώσωμεν μετὰ τῆς τῶν συναδέλφων μας τῆς Κύπρου καὶ τὴν ἰδική μας πείραν, ὥστε τὸ ὑπέροχον ἀνθρώπινον ὕλκον, τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς καὶ ἡ κοινωνία

μᾶς ἐμπιστεύεται, τὸ Ἑλληνόπουλο, νὰ τὸ καταστήσωμεν ἱκανὸν ν' ἀποβῇ ἀντάξιον τῆς ἐνδόξου ἱστορίας μας καὶ τῶν προσδοκιῶν τῆς κοινωνίας μας».

Ἐν συνεχείᾳ ἐδιαβάστηκαν χαιρετιστήρια μηνύματα τοῦ Μητροπολίτου Κερκύρας Μεθοδίου, τοῦ Δ' ντοῦ Παιδείας κ. Φωτεινοπούλου καὶ τοῦ Συνδέσμου Ἀποφοίτων τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας. Ἐπικολούθησεν κατάθεσις στεφάνου στὸ μνημεῖον τοῦ ἥρωος Διδασκάλου Φώτη Πίττα ἐκ μέρους τῶν Ἑλλαδικῶν Συνέδρων.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ διαλείμματος ἔγινε δεξίσις καὶ ἐπίσκεψις στὴν ἐκθεσὶ ἐποπτικῶν μέσων τῶν Δημοτικῶν Σχολείων Κύπρου, Χριστιανικοῦ βιβλίου καὶ ἐποπτικῶν μέσων τῆς Ἀμερικανικῆς Πρεσβείας.

Κατὰ τὴν ἐπανάληψιν τοῦ Συνεδρίου ἐπικολούθησε ἐκλογὴ προεδρείου ἀπαρτισθέντος ἐκ τῶν κ.κ. Γ. Ἐξαρχόπουλου καὶ Α. Σωτηροπούλου (Ἑλλάς) καὶ Ε. Σωτηρίου Σ. Συμεωνίδου καὶ Ε. Λεβέντη (Κύπρος) καὶ Γραμματεία Α. Καζαμία, Α. Καραγεώργης καὶ Χ. Μιλωνᾶς (Κύπρος) καὶ Κοιμουντσίδης Γ. (Ἑλλάς).

Τὸ Συνέδριον διήρκεσεν τρεῖς ἡμέρες. Κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν Τετάρτην 2α Μαΐου ἔγινε εἰσηγήσεις ἐπὶ τοῦ θέματος: «Προβλήματα τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου ἐν Ἑλλάδι» ὑπὸ τῶν Ἑλλαδικῶν Συνέδρων Μούστου Ν. καὶ Μαυροπούλου Δ. 2) «Προβλήματα τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου ἐν Κύπρῳ» ὑπὸ τῶν Κυπρίων Συνέδρων Παπαδόπου Α. καὶ Συμεωνίδου Σ. 3) «Ἡ γλῶσσα εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον» ὑπὸ τῶν Ἑλλαδικῶν Συνέδρων Ράλλη Σ. καὶ Πεκλάρη Α. Κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν Παρασκευὴν 4η Μαΐου ἐγένοντο εἰσηγήσεις ἐπὶ τῶν θεμάτων «Μορφωσις καὶ ἐπιμόρφωσις Διδασκάλων» ὑπὸ τῶν Ἑλλαδικῶν Συνέδρων Βογγα Κ. καὶ Πανταζῆ Ν. 2) «Τρόποι συστάσεως σχέσεων Ἑλλήνων καὶ Κυπρίων Διδασκάλων» ὑπὸ τοῦ Ἑλλαδικοῦ Συνέδρου Μπουροῦζα Ι. καὶ τῶν Κυπρίων Συνέδρων Παπαχριστοδούλου Α. καὶ Ἰωαννίδου Π.

Τὸ συνέδριον ὅλες τὶς ἡμέρες παρακολούθησαν ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Συνέδρους καὶ

«Όλοι οι δάσκαλοι της Λευκωσίας, οι Έπιθεωρητές και πολλοί κόσμος. Έπί των εισηγήσεων διεξήχθη διεξοδική συζήτηση στην όποιαν πήραν μέρος Έλλαδικοί και Κύπριοι Σύεδροι.

Κατά την επίσημον λήξιν των εργασιών του Συνεδρίου προσεφώνησαν πάλιν ο πρόεδρος της ΕΚΣ Δρ. Σπυριδάκης, ο Σύμβουλος της Έλληνικής Πρεσβείας Κ. Λαγάνος, ο Δ)ντής του Γραφείου Παιδείας κ. Γεωργιάδης, ο Τμηματάρχης Στοιχειώδους Εκπαιδύσεως Δρ. Κούρος, ο Δ)ντής της Ακαδημίας κ. Βράχας, ο Πρόεδρος της ΠΟΕΔ κ. Σωτηρίου και ο άρχηγός της αποστολής κ. Έξαρχόπουλος.

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

Τα πορίσματα του Συνεδρίου έχουν ως εξής:

1) Το Πρώτον Πανελλήνιον Συνέδριον Λειτουργών Στοιχειώδους Εκπαιδύσεως διεπίστωσε ότι η ανθρωπότης όλόκληρος διανύει σήμερον μίαν κρίσιμον περίοδον της ιστορίας της και ότι τα γνωρίσματα της ήθικης παρακμής είναι παντού έκδηλα.

2) Η προσέγγις του ανθρώπου προς τός ύλισμόν και τās άλλας ατομοκρατικές αρχάς είναι αποτέλεσμα της αναπτύξεως του σημερινού μηχανικού πολιτισμού και της αυξήσεως των απαιτήσεων της ζωής. Ο σημερινός άνθρωπος δεν κατόρθωσεν, παρά τα τεράστια μηχανικά επιτεύγματα του, να παραλείψη από τον έαυτό του την αγωνίαν και τόν φόβον, κακίαν και τó μίσος, τὰ δάκρυα και τὰ αίματα.

3) Έν όψει των ανωτέρω ή εξύψωσης του ανθρώπου δέον να έδράζεται έπί της τριπτύχου μορφής της Ατομικής, Κοινωνιολογικής κατευθύνσεως εις την Εκπαίδευσιν.

4) Το Σχολείον Έργασίας, δύναται να συμβάλη τὰ μέγιστα προς επίτευξιν της τριπτύχου Ατομικής - Κοινωνικής - Αξιολογικής κατευθύνσεως εις την Εκπαίδευσιν.

5) Διαπιστοῦται όσαύτως, ή ανάγκη επέκτασεως του βετούς εις δετές Δημοτικόν Σχολείον. Η τοιαύτη επέκτασις θα συμβάλη εις την μόρφωσιν των λαϊκών μαζών των όποιων ή μόρφωσις κατά τó

πλείστον περιορίζεται εις τó Δημοτικόν Σχολείον. Έν ταυτώ τó Σχολείον έχει καθήκον να βοηθήση τούς τροφίμους του να κατανοήσωσι τόν εθνικόν μας πολιτισμόν εις την πολυμορφίαν του, να την συντηρήσουν, να τόν προαγάγουν και μεταδώσουν από την μίαν γενεάν εις την άλλην. Το λαϊκόν Σχολείον δέον να γίνη θεματοφύλαξ των ιερών και όσιών της φυλής και να σφυρηλατήση τās ψυχάς των παιδιών με όλας τās αληθείας του Έλληνοχριστιανικού πολιτισμού.

6) Η τεχνική εκπαίδευσις και τὰ επιτεύγματα της αποτελούν τόν μεγαλύτερον έχθρόν και έν ταυτώ τόν βοηθόν και συνεργόν διά την ανάπτυξιν του ανθρώπου. Η επιτυχής άσκησις εις τόν τεχνικόν τομέα παραλλήλως με την άσκησιν του πνεύματος εις τρόπον ώστε αι δύο δυνάμεις να αλληλοσυμπληρούνται εις την πλήρη και άρμονικην ανάπτυξιν του ανθρώπου, θα όδηγήση μακράν του άδιεξόδου της μονομερούς παιδείας.

7) Άνεξαρτήτως όνομασιών (Σχολείον Έργασίας, Σχολείον Δημοιουργικής Δραστηριόττος, Σχολείον Πρακτικής Μορφής) τó Σχολείον παραμένει μόνον Σχολείον και σκοπόν έχει την άρμονικην ανάπτυξιν του παιδός, πνευματικώς και ψυχικώς, εις τρόπον ώστε να τó καταστήση ικανόν να έναρμονισθή προς την κοινωνίαν εις την όποιαν ζή και να ζήση δημιουργικώς και έπαφελώς. Έτέλος τονίζεται ότι δέον να δοθί ιδιαίτερα προσοχή εις την συναισθηματικήν άγωγήν του παιδός.

8) Το νύν ύφιστάμενον αναλυτικόν πρόγραμμα παρουσιάζει πολλά και σοβαρά μειονεκτήματα, προβάλλει δε επιτακτική ή ανάγκη ανάθεωρήσεώς του. Διεπιστώθη ή ανάγκη προφυλάξεως της υγείας του παιδιού και προς τούτο επιβάλλεται ή όργάνωσις σχολιατρικών ύπηρεσιών, μαθητικών κατασηνήσεων, έξοχών, συσσιτίων.

9) Ο θεσμός του μονοτάξιου σχολείου κρίνεται καλός, νοούμενον ότι τούτο θα έξαρτηθή έπαρκώς. Αναγνωρίζεται ή ανάγκη όπως καταβληθή προσπάθεια διά την οικονομικήν και κοινωνικήν άνόρθωσιν του διδασκαλάου δέον να περιέχη τó στοιχείο της προαγωγής.

10) Το συνέδριον κρίνει, αποφασίζει και προτείνει όπως εις όλας τās τάξεις και δι' όλα τὰ μαθήματα του δημοτικού σχολείου καθιερωθή ή διδασκαλία μόνον της δημοτικής γλώσσης. Η διδασκαλία της καθαρευούσης δια σκοπούς κατανοήσεως δέον να εισαχθή εις τó δημοτικόν σχολείον όταν ή λαϊκή εκπαίδευσις καταστή όκταετής.

11) Αί Παιδαγωγικαί Ακαδημίαι δέον να είναι πλήρως και έπαρκώς έπηνδρωμένοι με άρτίως εκπαιδευθέντας παιδαγωγούς οίτινες άπαραιτήτως να έχουν ρίζας εις την στοιχειώδη εκπαίδευσιν.

12) Η σύσφιγξις των αδελφικών δεσμών μεταξύ Έλλαδιτών και Κυπρίων διδασκάλων κρίνεται ουσιώδης και άναγκαία. Προς επίτευξιν του σκοπού τούτου θεωρούνται ως άπαραίτητοι: α) ανταλλαγή επισκέψεων μεταξύ Έλλαδιτών και Κυπρίων διδασκάλων. β) Στεναι έπαφαι των αδελφών όργανώσεων ΔΟΕ και ΠΟΕΔ έπί συνδικαλιστικών και εκπαιδευτικών συνεδρίων. γ) Η συμμετεκπαιδευσις Έλλαδιτών και Κυπρίων διδασκάλων δέον να συνεχισθή και επεκταθή. δ) Συντονισμός εργασιών έπί των έρευνών και του πειραματισμού εις τὰ εκπαιδευτικά θέματα.

Θά συνεχίσωμεν εις τās έπομένας μας δημοσιεύσεις διά την εκπαίδευσιν, τās αρχαιότητας και τὰ ιστορικά μνημεία και τούς εθνικούς άγώνας της Κύπρου.

Σημ. «Ν.Σ.» Άνταπόκριση του κ. Νίκου Αδαλόγλου, Δ)ντού του 9ου Σχολείου Βερροίας ό όποιος είχε αναλάβει να παρακολουθήση τίς εργασίες του συνεδρίου αυτού και να ένημερώση τούς αναγνώστες του «Νέου Σχολείου» καθότι ό Δ)ντής μας κ. Χάρης Πάτσης άπουσίαζε κατά την ήμερομηνία συγκλήσεως του συνεδρίου στην Έλβετία.

ΝΙΚΟΣ ΑΔΑΛΟΓΛΟΥ

Β' ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΑΡΔΙΤΣΗΣ

Υπό την Προεδρίαν του Έπιθεωρητού Δημοτικών Σχολείων Β' Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Καρδίτσας κ. Θρασυβούλου

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Πολυχρονοπούλου έπραγματοποιήθη την 24ην Μαΐου έ.ε. ήμερήσιον Παιδαγωγικόν Συνέδριον εις τó κατ' άριστον τρόπον λειτουργούν 2)θέσιον Δημοτικόν Σχολείον Μεσσηνικόλα. Το Συνέδριον έτίμησαν ό Γενικός Έπιθεωρητής Γ' Περιφέρειας κ. Σωτήριος Γκόνος, ό Έπιθεωρητής Α' Καρδίτσας και παρηκολούθησαν όι δάσκαλοι πολλών γειτονικών σχολείων έν της Β' Περιφέρειας.

Κατ' αυτό έδίδαξαν όι διδάσκαλοι του σχολείου Μεσσηνικόλα διδά Άννα Μπουρλώτου Φυσικήν Ιστορίαν εις τās τάξεις Γ' και Δ' και ό κ. Κων. Καμπούρης Άγνωσιν εις τās Ε' και ΣΤ' τάξεις. Έπειτα όι διδάξαντες έξέθεσαν την ακολουθηθείσαν πορείαν έργασίας και έγινε κριτική των διδασκαλιών εις την όποιαν έλαβον μέρος πολλοί έν των συνέδρων.

Με την άνεγνωρισμένην άρτίαν επιστημονικήν κατάρτισιν και βαθείαν αγάπην προς την λαϊκήν Παιδείαν ό κ. Έπιθεωρητής μας διαβλέψας την έν των Παιδαγωγικών Συνεδρίων και δη των τοπικών τούτων προκύπτουσαν ώφέλειαν διά τó προσωπικόν της Περιφέρειας, έξήταζεν κάθε έκτεθείσαν άποψιν από ψυχολογικής, παιδαγωγικής και διδακτικής πλευράς και προσέβαινε εις εύστοχον τοποθέτησιν αυτής κατά την διδακτικήν έργασίαν. Αί διδασκαλίες ύπήρξαν έξαιρετικώς επιτυχείς και αι έν της κριτικής ώφέλεια λίαν έποικοδομητικά.

Θετικάς και σαφείς οδηγίας έδωσεν και ό καθ' όλα άξιος Έπιθεωρητής κ. Δημήτριος Δρακόπουλος, έπειτα δε ό Γεν. Έπιθεωρητής μας κ. Σωτήριος Γκόνος με την βαθείαν του επιστημονικήν μόρφωσιν και τó πλούσιον πρακτικόν πνεύμα του έπεσήμανεν σημεία τινά των έκτεθεισών άπόψεων και έδωσεν εις τούς συνέδρους πολυτίμους γενικάς κατευθύνσεις έπί του διδακτικού έν γένει έργου του.

Ηκολούθησεν κοινή συνεστίασις των συνέδρων εις άτμόσφαιραν ευθυμίας και τó απόγευμα άνεπύχθη υπό του κ. Νικολάου Κωνσταντή, Βοηθού Γενικού Έπιθεωρητού, τó θέμα «Μέθοδοι έρευνής προσωπικότητος του μαθητού — Πρακτική έφαρμογή ένίων έξ αυτών». Ο όμιλη-

της διεπραγματεύθη το έν λόγω θέμα μέ σαφήνεια και επιστημονικήν εμβρίθειαν, διαφωτίσας τούς συνέδρους επαρκώς εις το ένδιαφέρον τουτο θέμα.

Τό συνέδριον έληξεν μέ τας σαφείς γενικάς κατευθύνσεις του Έπιθεωρητου μας κ. Θ. Πολυχρονοπούλου και του Γενικού μας κ. Σ. Γκόνου, εύχρηστών όπως τά έξαχρόντα πορίσματα χρησιμοποιηθούν έπιτυχώς έν τή άσκήσει του έπιμόχθου και πολυπλεύρου έργου μας.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΓΙΑΝΝΙΤΣΩΝ

Συνεχίζονται μέ αδιάπτωτον ένδιαφέρον και διάθεσιν αϊ συγκεντρώσεις γονέων και κηδεμόνων και αϊ όμιλίες πρὸς τούτους και τούς λοιπούς κατοίκους των χωρίων της Περιφέρειας έπί θεμάτων ήθικοθρησκευτικού, παιδαγωγικού και Έθνικού περιεχομένου.

Αϊ έορταστικά έκδηλώσεις έπ' εύκαιρία των Έθνικών έορτών 28ης 8) θρίου τοπικής έορτής έπί τή άπελευθερώσει της Πόλεως των Γιαννιτών, της έπετείου από του θανάτου του Μακεδονομάχου όπλαρχηγού Γκόνου Γιώτα και λοιπών συμπολεμιστών του, έπί τας έορταίς των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς και εύκαιριακώς διά την καταπολέμησιν του Άλκοολισμού, την ενίδρυσιν του Ε.Ε. Σταυρου και την απόδοσιν τιμής και σεβασμού πρὸς την Μητέρα, διεγείρουν τόν Πνευματικόν, ψυχικόν και ήθικο - θρησκευτικόν και Έθνικόν κόσμον της Μαθητιώσης Νεολαίας και του ανθρώπινου περιβάλλοντος οργανούμεναι μετά πρωτοτυπίας και πλαισιούμεναι διά σχολικών χορωδιών έθνικών - δημοδών ασμάτων, Εκκλησιαστικών Ύμνων και Προσευχών και διά ΠΙΚ - ΑΠ και Μαγνητοφώνων, τά όποια έχουν προμηθευθί άρκετά σχολεία.

Μνημονεύομεν 1) την έορτήν των Νέων και Νεανίδων του Έπιμορφωτικού Κέντρου Πέλλης κατά την 1.4.62 μέ την παράστασιν του έθνικού δράματος «Ο ΚΑΠΕΤΑΝ ΓΑΡΕΦΗΣ» υπό την έπιμελή διδασκαλίαν και καθοδήγησιν του Διδ)λου και Δ)ντου του Σχολείου και Κέντρου Διδασκαλίας Πέλλης Όδυσσεώς Καρρά.

2) Την, έπ' εύκαιρία της έορτής των

Προστατών των Γραμμάτων των Τριών Έραρχων εις το Δημοτικόν Σχολείον Άγροσυκέας κατά το πατροπαράδοτον Ποντιακόν Έθιμον και εις όλα τά Σχολεία της Περιφέρειας έορταστικήν εκδήλωσιν.

3) Τας έορταστικάς εκδηλώσεις έπ' εύκαιρία του έορτασμού της Παγκοσμίου Ημέρας της Άποταμείσεως εις άπαντα τά σχολεία της Περιφέρειας και ιδιαίτέρως εις τά τοιαύτα της Πόλεως Γιαννιτών, της Κομοπόλεως Κρύας Βρύσης και των Δημοτικών Σχολείων των χωρίων Παλαιοφύτου, Άθύρων και Ν. Καρυωτίσσης και Δροσερού.

4) Τας έορταστικάς εκδηλώσεις της έορτής Παγκοσμίου Ημέρας της Μητέρας εις όλα τά Σχολεία της περιφέρειας και ιδιαίτέρως εις τά Σχολεία της Πόλεως Γιαννιτιτών, της Κομοπόλεως Κρύας Βρύσης και των χωρίων Άθύρων, Άραβησσού και Ν. Μυλοτόπου. Μέ θέμα «Η άποστολή της Μητέρας εις την Οικογένειαν, εις την κοινωνίαν και εις τό Έθνος» έγινοντο όμιλίες. Εις τούς συγκεντρωθέντας γονείς των συστεγαζομένων σχολείων Α' Ζ' και Δ' Πόλεως όμίλησεν ή Διδ)σα του Α' Σχολείου Ξένη Άγγελίδου. Εις τούς συγκεντρωθέντας γονείς των συστεγαζομένων σχολείων Γ' και ΣΤ' όμίλησεν ή Διδ)σα Μαρίνα Βενιζέλου και εις συγκέντρωσιν των συστεγαζομένων σχολείων Β' και Ε' όμίλησεν ή Διδ)σα Έλένη Βολάνη.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΙΑΤΜΟΤΕΙΧΟΥ

Κατά τόν παρελθόντα μήνα Μάϊον τή πρωτοβουλία του νέου Έπιθεωρητου της Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Διδυμοτείχου κ. Νικολάου Μανεσιώτου, έπραγματοποιήθησαν τρία τοπικά Παιδαγωγικά συνέδρια. Τά θέματα τά όποια άπασχόλησαν τά παιδαγωγικά συνέδρια ήσαν: «ΟΙ ΣΧΟΛΙΚΟΙ ΣΤΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ» και «ΟΙ ΣΙΩΠΗΡΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΕΙΣ ΤΑ ΟΛΙΓΟΘΕΣΙΑ ΣΧΟΛΕΙΑ».

Τό πρώτον παιδαγωγικόν συνέδριον, τό όποιον έλαβεν όντως πανηγυρικών χαρακτήρα, έπραγματοποιήθη την 12ην Μαΐου εις τό 4)θέσιον Δημοτικόν Σχολείον Μόνης Διδυμοτείχου και είχεν ως θέμα τόν

θεσμόν των Σχολικών Συνεταιρισμών. Έλαβον μέρος ύπέρ έξήκοντα πέντε (65) διδάσκαλοι, των Σχολείων Τμήματος Διδυμοτείχου και παρέστησαν προσκληθέντες εις αυτό, ό Έπαρχος Διδυμοτείχου Όρεστιάδης κ. Νικ. Γεωργαράκος, οι βουλευται κ.κ. Ι. Τυροής και Έμμ. Ζαπόρτας, ό Δήμαρχος Διδυμοτείχου κ. Γ. Σπυράκης, ή κ. Φωτεινή Τζωρτζάκη, εκπρόσωπος της Κεντρικής Έπιτροπής Σχολικών Συνεταιρισμών, έλθοῦσα ειδικώς πρὸς τοῦτο έξ Άθηνών, ό Έπιθεωρητής Συν)σμών Ν. Έβρου κ. Ι. Δροκουλάκος, ό Δ)ντής Υποκαταστήματος Α.Τ.Ε. Διδυμοτείχου κ. Γ. Βαϊδής, ή Δ)ντρια Ένώσεως Γεωργικών Συν)σμών Διδυμοτείχου κ. Δέσποινα Χατζηπουλίδου, ό Έπόπτης Α.Τ.Ε. Διδ)χου κ. Λουκάς Καπόλος, ό Πρόεδρος τής Ένώσεως Γεωργικών Συν)σμών Διδ)χου κ. Α. Χατζηραντινίου, ως και πάσαι αϊ τοπικά άρχαι άρχαι του χωρίου Μόνης.

Περί ώραν 9ην π. έγινετο ή έναρξις των εργασιών του συνεδρίου. Κατ' άρχήν έψάλη υπό χορωδίας μαθητών δίφωνος προσευχή, υπό την διεύθυνσιν του διδασκάλου κ. Χ. Μισαρίδη. Ακολουθως τόν λόγον έλαβεν ό Έπιθεωρητής των Δημοτικών Σχολείων Διδυμοτείχου κ. Νικόλαος Μανεσιώτης ό όποιος άπευθύνων χαιρετισμόν και εύχαριστίας πρὸς πάντας τούς παρευρεθέντας εις τό συνέδριον, ανέφερε τούς λόγους δι' ους συνεκλήθη τό συνέδριον τουτο έν Μάνη. (Διότι τό σχολείον της Μάνης είναι τό πρώτον της Περιφέρειας, εις τό όποϊον ιδρύθη και έλειτούργησε Σχολικός Συνεταιρισμός, έν έτει 1956, μέ άρίστην έπιτυχίαν).

Έν συνεχεία ανεφέρθη εις τό έργον του διδασκάλου, έργον πολύμορφον και πολυσχιδές και εις τά νέα καθήκοντα τά όποια έπωμίζεται οὔτος μετά την σύνδεσιν της χώρας μας μέ την Εύρωπαϊκήν Κοινήν Αγοράν. Η είσοδος της Ελλάδος εις την Ε.Κ.Α. είναι ύψιστης σημασίας έργον. Διά νά καρποφορήσιν δέ καλούνται άπαντες οι δυνάμενοι νά συμβάλουν άποτελεσματικώς. Μεταξύ όλων αυτών ό διδάσκαλος και δη της υπαίθρου έν συνεργασία με τά των Γεωπόνων και άλλων παραγόν-

των καλείται νά συναγωνισθί ίσοτίμως εις όλους τούς τομείς της δράσεώς της, ιδιαίτέρως δέ της οίκονομίας, τας άλλας χώρας της Κοινής Αγοράς. Είς τοῦτο συμβάλλουν τά μέγιστα οι Σχολικοί Συνεταιρισμοί, διά της καλλιέργειας του συνεταιριστικού πνεύματος εις τούς νεαρούς συνεταιριστάς μαθητάς, οίτινες θα άποτελέσουν τούς καλούς συνεταιριστάς της αύριου.

Μετά την προσφώνησιν του κ. έπιθεωρητου και την κήρυξιν έναρξεως των εργασιών του έν λόγω συνεδρίου παρά του κ. Έπαρχου και τας χαιρετιστήριους όμιλίας των προσκεκλημένων πρὸς τό συνέδριον, έγινοντο εισηγήσεις έπί του θέματος των «Σχολικών Συνεταιρισμών» υπό των διδασκάλων κ.κ. Ι. Γουρίδου του Δημοτικού Σχολείου Βουσιών από θεωρητικής άπόψεως και Σ. Μπουδαλίκα του Δημοτικού Σχολείου Μάνης από πρακτικής τοιαύτης.

Έν συνεχεία έγινετο λογοδοσία των μικρών προέδρων - μαθητών των σχολικών Συνεταιρισμών Μάνης και Βουσιών, έπί του προγραμματισθέντος και έπιτευχθέντος έργου των Σχολικών Συνεταιρισμών.

Κατόπιν τούτων ό κ. Έπιθεωρητής εκάλεσε τούς κ.κ. συνέδρους όπως εκθέσουν τας άπόψεις των και προβάλλουν τυχόν παρατηρήσεις, άπορίας και έπιφυλάξεις των, ίνα τό συνέδριον, έχον ύπ' όψει τας έμπεριστατωμένας εισηγήσεις των κ.κ. εισηγητών, τας λογοδοσίας των λιλιπουτειών Προέδρων των Σχολικών Συνεταιρισμών Μάνης και Βουσιών, την όλην διεξαχθησομένην συζήτησιν τή έν λόγω συμμετοχή της κ. Φωτεινής Τζωρτζάκη, καταλήξιν εις γόνιμα, θετικά και έπωφελή συμπεράσματα.

Κατά την επακολουθήσαν συζήτησιν εις την όποιαν έλαβον μέρος όλοι σχεδόν οι σύνεδροι διδάσκαλοι και οι εκπρόσωποι των Συνεταιριστικών Οργανώσεων υπεβλήθησαν διάφοροι ερωτήσεις σχετικώς μέ την όργάνωσιν, την λειτουργίαν και τά πρακτικά ώφέλη εκ της εφαρμογής του θεσμου των Σχολικών Συν)σμών εις τά Δημοτικά Σχολεία.

Είς τας ερωτήσεις και τας άπορίας των

κ.κ. συνέδρων ἐδόθησαν ικανοποιητικά ἀπαντήσεις ὑπὸ τοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν Δημοτικῶν Σχολείων κ. Νικολάου Μανεισιώτου, ὡσαύτως ὑπὸ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Συν)σιῶν Ἑβρου κ. Ι. Δρακουλάκου καὶ ὑπὸ τῆς κ. Φωτεινῆς Τζωρτζάκη, ἡ ὁποία μὲ τὴν διακρίνουσαν αὐτὴν μόρφωσιν καὶ τὴν πολύτιμον πείραν τῆς ἀνέλε καὶ διευκρινίζει κάθε σημεῖον σχετικὸν μὲ τοὺς Σχολικοὺς Συν)σιμούς, εἰς τὸ ὁποῖον τυχὸν εἶχον ἐπιφυλάξεις ἢ ἀντιθέτους γνώμας οἱ κ.κ. πρόεδροι.

Μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου παρετέθη γεῦμα εἰς τὰς αἰθούσας τοῦ Σχολείου Μάνης, ὅπου ἐπικολούθησε δώρον γλέντι μέσα εἰς ἀτμόσφαιραν χαρᾶς, κερφοῦ καὶ εὐθυμίας.

Τὴν 26ην τοῦ ἰδίου μηνός, ἐπραγματοποιήθη ὡσαύτως ἐν Θουρίῳ τοπικὸν Παιδαγωγικὸν συνέδριον εἰς τὸ ὁποῖον ἔλαβον μέρος τεσσαράκοντα πέντε (45) διδάσκαλοι. Προσκληθέντες εἰς αὐτὸ παρέστησαν καὶ οἱ κατωτέρω Συνεταιριστικοὶ παράγοντες: Ὁ κ. Ἐπιθεωρητὴς τῆς Ἑνώσεως Συν)σιῶν Ἑβρου κ. κ. Ι. Δρακουλάκος, ἡ Δ)ντρια τῆς Ἑνώσεως Γεωργικῶν Συν)σιῶν Διδυμοτείχου κ. Δ. Χατζηπουλίδου, οἱ Ἐπόπται Συν)σιῶν Διδυμοτείχου κ. Α. Καπόλος καὶ Μισήρης ὡς καὶ αἱ τοπικαὶ ἀρχαὶ τοῦ χωρίου Θουρίου.

Καὶ τὸ συνέδριον τοῦτο ἠσχολήθη μὲ τὸ θέμα τῶν Σχολικῶν Συνεταιρισμῶν. Ἐγένετο εἰσηγήσεις ὑπὸ τῶν διδασκάλων κ. κ. Ι. Τσακίρη καὶ Δ. Κτενίδη τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου Θουρίου, καθὼς καὶ λογοδοσία τοῦ Προέδρου καὶ Ταμείου τοῦ Σχολικοῦ Συν)σιμου Θουρίου.

Ἐπικολούθησε συζήτηση μετὰ τὸ πέρας τῆς ὁποίας ὁ Ἐπιθεωρητὴς Δημοτικῶν Σχολείων κ. Νικόλαος Μανεισιώτης ἔδωσε τὰς δεούσας ὁδηγίας διὰ τὴν ἰδρυσι Σχολικῶν Συν)σιῶν εἰς τὴν Περιφέρειαν Διδυμοτείχου.

Ὁ κ. Ἐπιθεωρητὴς κλείων τὸ συνέδριον τοῦτο καὶ ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς συνέδρους εἶπεν ἐπὶ λέξει καὶ τὰ ἐξῆς ἐπιγραμματικά λόγια:

Εὐτυχὴ εἶναι τὰ Ἑθνη ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὅποια τὰ τοιχώματα τοῦ σχολείου δὲν γίνονται σινικά ποὺ ἀποκλείουν τὴν ζω-

ήν. Ἀκόμη εὐτυχέστερα εἶναι τὰ Ἑθνη, εἰς τὰ ὅποια οἱ διδάσκαλοι ἔχουν ἐστραμμένα τὰ βλέμματά των πρὸς τὴν ζωὴν καὶ ἔχουν ἀνοικτὴν τὴν ψυχὴν των πρὸς τὰ κελεύσματά της...

Πέραν τῶν ὡς ἄνω δύο παιδαγωγικῶν Συνεδρίων ὑπερπενήκοντα διδάσκαλοι τοῦ Τμήματος Σουφλίου ἔλαβον μέρος τὴν 19ην τοῦ ἰδίου μηνός εἰς Τοπικὸν Παιδαγωγικὸν Συνέδριον ἐν Κορνοφωλεᾷ - Σουφλίου.

Τὸ θέμα τοῦ Συνεδρίου ἦτο «ΟΙ ΣΙΩ-ΠΗΡΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Εἰς ΤΑ ΟΛΙΓΟ-ΘΕΣΙΑ ΣΧΟΛΕΙΑ».

Κατ' ἀρχὴν οἱ διδάσκαλοι παρηκολούθησαν ἐπὶ 2ωρον πρόγραμμα ἀναθέσεως καὶ ἐκτελέσεως Σιωπηρῶν ἐργασιῶν εἰς τὰς αἰθούσας τοῦ 2θεσίου Δημοτικοῦ Σχολείου Κορνοφωλεᾶς ὑπὸ τῶν διδασκάλων Ἄννης Θεοφανοῦδης καὶ Παναγιώτου Νιανιάκα, διδασκάλων τοῦ αὐτοῦ Σχολείου.

Κατόπιν διεξήχθη κριτικὴ ἐπὶ τῶν διδασκαλιῶν καὶ ἐπικολούθησεν εἰσηγήσεις τοῦ θέματος παρὰ τῶν κ.κ. Πασχάλη Χαριτοῦδης, διδασκάλου Λαβάρων, καὶ Παναγιώτου Νιανιάκα, διδασκάλου Κορνοφωλεᾶς.

Μετὰ τὰς εἰσηγήσεις τῶν διδασκάλων ἐπικολούθησε συζήτηση ἐπὶ τοῦ ὄντως σοβαρωτάτου τούτου θέματος διὰ τὰ ὀλιγοθέσια Σχολεῖα καὶ ἐξήχθησαν παρὰ τῶν κ. Συνέδρων ἐπωφελεῖ συμπεράσματα διὰ τὸ ὅλον ἔργον τῶν ὀλιγοθεσίων Σχολείων.

Ὁ κ. Ἐπιθεωρητὴς κλείων τὸ συνέδριον αὐτὸ εἶπε μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τὰ ἐξῆς: «Μὲ τὰ παιδαγωγικὰ συνέδρια δίδεται ἡ εὐκαιρία διὰ μίαν ἀναμόχλευσιν τῶν παιδαγωγικῶν γνώσεων καὶ ἐμπειριῶν καὶ κατὰ τὸ δυνατόν ἐμπλουτίζονται αὐταὶ μὲ τὰ νέα ἐπιτεύγματα τῆς ἐπιστήμης τοῦ παιδιοῦ. Ἡ παιδαγωγικὴ Ἐπιστήμη τὴν ὁποίαν θεραπεύομεν δὲν εἶναι Ἐπιστήμη στατικὴ οὔτε ἀσχολεῖται μὲ τὰ ἄψυχα καὶ ἀμετάβλητα σχήματα, εἶναι Ἐπιστήμη διαρκῶς ἐξελισσομένη καὶ πλουτιζομένη ἀπὸ τὴν παρατήρησιν τὸ πείσασμα καὶ τὴν πείραν Παιδαγωγῶν καὶ διδασκάλων.

ΕΚ ΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΤΡΙΑ ΜΝΗΜΕΙΩΔΗ ΚΑΙ ΑΘΑΝΑΤΑ ΕΡΓΑ

ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ

“ΜΕΓΑΛΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ,”

ΤΟΜΟΙ 24 — ΓΛΩΣΣΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗ Δραχ. 2880

Πεντακόσιοι παιδαγωγοί, ἐπιστήμονες, λογοτέχνες καὶ εκπαιδευτικοὶ συνεργάζονται στὴ μνημειώδη ἐκδόσιν τῆς Μ.Ε.Ν. ποὺ εἶναι τὸ καλύτερο δῶρον ποὺ μποροῦν νὰ κάνουν οἱ γονεῖς πρὸς τὰ παιδιά τους καὶ τὰ παιδιά πρὸς τοὺς γονεῖς.

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον Κων)λεως, τὸ Ὑπουργεῖον Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως, ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἑσωτερικῶν, ὁ Ὑπουργὸς Βορείου Ἑλλάδος καὶ πλῆθος κληρικῶν, στρατιωτικῶν, ἐπιστημόνων καὶ εκπαιδευτικῶν λειτουργῶν, θεωροῦν τὴν Μ.Ε.Ν. «μέγα ἔθνικὸν ἔργον προωρισμένον νὰ σώσῃ τὴ νεολαίαν μας ἀπὸ τὴν ψυχικὴ διαφθορά ποὺ σκορποῦν τὰ βλαβερὰ γκαγκστερικά καὶ ἀντιπαιδικὰ δημοσιεύματα καὶ φυλλάδια».

✱

Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ “ΑΠΑΝΤΑ,”

Γιὰ πρώτη φορὰ κυκλοφοροῦν στὴ χώρα μᾶς τὰ «ΑΠΑΝΤΑ» Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ» σὲ 15 τόμους. (Ἐκαστος χρυσόδετος τόμος δραχμαὶ 150).

“ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑ,” Τόμοι 5 Δρχ. 750

“ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ,” Τόμοι 8 ” 1200

“ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ,” Τόμοι 3 ” 450

✱

ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΤΡΙΚΟΥΠΗ

“ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ,”

Τόμοι 4, ἕκαστος χρυσόδετος δραχμαὶ 125, συνολικὴ τιμὴ δραχμαὶ 500

Προμηθευθῆτε καὶ τὰ τρία ἄνωτέρω μνημειώδη καὶ ἀθάνατα ἔργα (Μ.Ε.Ν. - ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ - ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ) γιὰ σᾶς καὶ γιὰ τὰ παιδιά σας. Θὰ εἶναι τὰ καλύτερα στολίδια τῆς βιβλιοθήκης σας. Παρέχονται καὶ εὐκολλες πληρωμῆς. Μετρητοὶς γιὰ κάθε ἔργο χωριστὰ παρέχεται ἔκπτωση μέχρι 25 ο)ο ἐπὶ τῆς ὀνομαστικῆς ἀξίας των. Γιὰ τὰ τρία ἔργα μαζί παρέχεται ἔκπτωση 33 ο)ο. Μοναδικὴ εὐκαιρία.

ΣΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ ΑΝΤΑΔΑΣΣΟΝΤΑΙ ΤΑ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΦΥΛΛΑΔΙΑ ΜΕ ΧΡΥΣΟΔΕΤΟΥΣ ΤΟΜΟΥΣ ΜΕ ΠΛΗΡΩΜΗ ΤΩΝ ΔΕΤΙΚΩΝ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ - ΑΘΗΝΑΙ - ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 35 - ΤΗΛ. 521.418

ΤΟ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΔΩΡΟ ΓΙΑ ΜΙΚΡΟΥΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΥΣ

ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ

ΜΕΓΑΛΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

ΤΟΜΟΙ 24—ΓΛΩΣΣΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗ—ΕΚΔΟΣΗ ΠΟΛΥΤΕΛΗΣ—Δρχ. 2.880

Πεντακόσιοι παιδαγωγοί, λογοτέχνες και επιστήμονες συνεργάζονται στη σύνταξη του μνημειώδους και μοναδικού αυτού έργου που τιμά τα ελληνικά γράμματα και την ελληνική παιδεία και είναι το πιο χρήσιμο βοήθημα για κάθε μαθητή, σπουδαστή, για κάθε σπίτι, για κάθε οικογένεια, για μικρούς και μεγάλους.

ΟΛΟΚΛΗΡΩΝΕΤΑΙ Η ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

- Έκυκλοφόρησαν μέχρι σήμερα οι **ΕΙΚΟΣΙ (20)** πρώτοι τόμοι του έργου και παραδίδονται άμέσως **ΜΕΤΡΗΤΟΙΣ** και με **ΕΥΚΟΛΙΕΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ**.
- Οι ιδιαίτεροι τόμοι «**ΕΛΛΑΣ**» και «**ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΑΤΛΑΣ**» τυπώνονται και κυκλοφορούν εις εβδομαδιαία τεύχη. Έντός του 1962 παραδίδεται ολόκληρον το έργο.

ΜΕΓΑΛΕΣ ΕΥΚΟΛΙΕΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ ΓΙΑ ΝΑ ΑΠΟΚΤΗΣΟΥΝ ΟΛΑ ΤΑ ΕΛΛΗΝΟΠΟΥΛΑ ΤΗ Μ.Ε.Ν

1. Τιμή εκάστου χρυσόδετου τόμου δραχ. 120
2. Τιμή ολόκληρου του έργου (τόμοι 24, χρυσόδετοι) » 2880
3. **ΕΥΚΟΛΙΕΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ**: Προκαταβολή δραχ 480 (άξια της βιβλιοδεσίας) και το υπόλοιπον εις 24 μηνιαίας δόσεις των 100 δραχμών.
4. **ΜΕΤΡΗΤΟΙΣ**: ολόκληρον το έργο, χρυσόδετον μετά των προσθέτων επικαλυμμάτων νάυλον δραχ. 2000

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ: Παρακαλούνται οι πολυπληθείς συνδρομηταί της Μ.Ε.Ν. να ζητήσουν από τους ΠΛΑΣΙΕ ή τους βιβλιοπώλας τους τόμους 1—20 που έκυκλοφόρησαν μέχρι σήμερα. Επίσης και τα νέα επικαλύμματα νάυλον (πρόσθετος τιμή δραχ. 3), όσοι επιθυμούν να τα αποκτήσουν και αυτά. Σε περίπτωση που οι πλασιέ καθυστερούν, για διάφορους λόγους, να σας παραδώσουν **ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΤΟΜΟΥΣ (1—20)**, απευθύνεσθε έπειγόντως στα **ΓΡΑΦΕΙΑ** μας και θα έχετε **ΑΥΘΗΜΕΡΟΝ** τους τόμους στο σπίτι σας και μάλιστα με **ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ ΑΠΟΛΥΤΩΣ ΕΓΓΥΗΜΕΝΗ**. Ο Έκδοτικός μας Οίκος **ΕΡΓΥΑΤΑΙ ΜΟΝΟΝ** για τη βιβλιοδεσία των τόμων και των σειρών της Μ.Ε.Ν. που προμηθεύονται οι πλασιέ και οι συνδρομηταί, από τα γραφεία μας. Ουδέμίαν ευθύνην ανάλαμβάνομε για τον τόμον ή τις **ΣΕΙΡΕΣ** της ΜΕΝ τις οποίες προμηθεύονται αδέτους διάφοροι μεταπωληταί και προβαίνουν, υπό δική τους ευθύνη, στη βιβλιοδέτηση τους. Η γνήσια βιβλιοδεσία φέρεi στο έσωφύλλο τη σφραγίδα με τις λέξεις «**ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ**».

Από κανένα σπίτι δεν πρέπει να λείψη η Μ.Ε.Ν. Σώζει τη νεολαία μας, τη διαπαιδαγωγεί και τη μορφώνει.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ
ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 35 - ΤΗΛΕΦΩΝΟΝ 521.418 - ΑΘΗΝΑΙ